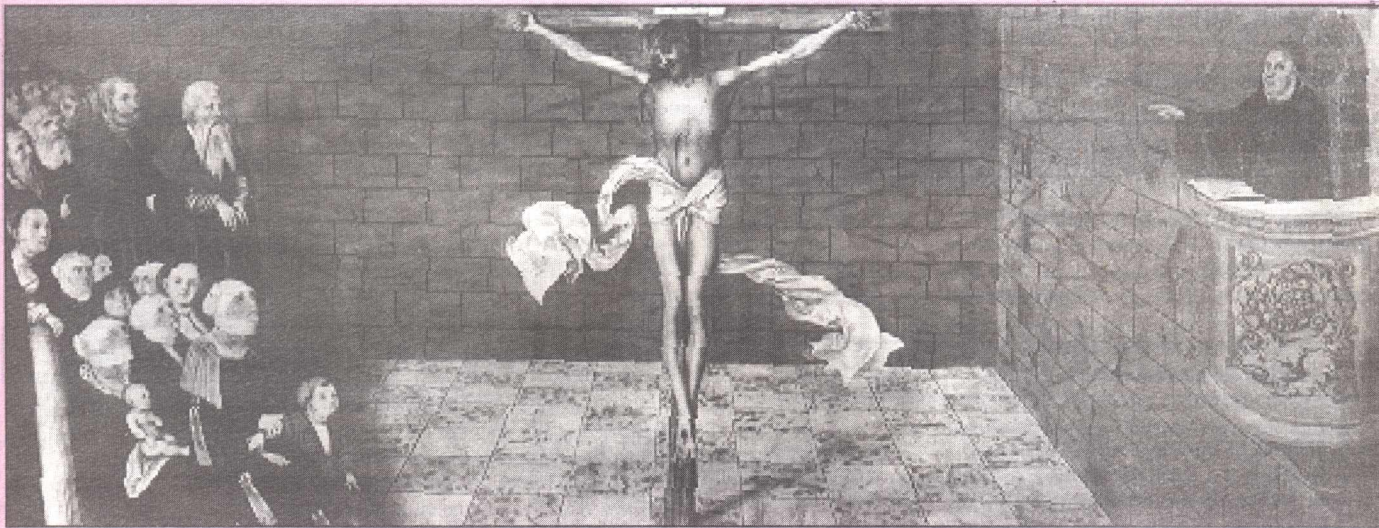

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

Szép öregség?

A holnap istentisztelete felé

**Minden embernek jár,
hogy fogják a kezét**

Mit csinálnak az esperesek ma?

**Evangélikus egyetemisták
és főiskolások**

**A beteglátogató váratlan
egészségügyi feladatai**

71

1996/2

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

A mi fekete dobozunk	41
Szép öregség? – HK. –	42
Jörg Zink: Megöregszem... ..	42

Tanuljunk együtt

A holnap istentisztelete felé – <i>Omos Elek</i> –	43
Luther a 7. parancsolatról	47

Evangélikusok a nagyvilágban

A Dunakanyar evangélikussága – <i>Detre János</i> –	48
---	----

Kitekintés az ökumené világába

<i>D. dr. Nagy Gyula</i> : Egyházi Világhíradó	49
<i>Hannu Majamäki</i> : A keresztyén értékek és a felsőoktatás értékei	52
Ökumené a 90-es években – <i>Simonfay Ferenc</i> –	55

Lelkészszemmel

AZ ISMERETLEN BUDAPEST (I.) <i>Józsefváros – Kentész Géza</i> –	56
<i>Börönte Márta</i> : Minden embernek jár, hogyan fogják a kezét	57

Tanít az egyháztörténet

<i>Dr. Muntag Andor</i> : D. dr. Pröhle Károly köszöntése	61
Carl Lutz – Egy ember az embertelenségben – <i>D. dr. Nagy Gyula</i> –	62

Az 1996. évi Lelkipásztor számain, az első borítólapon id. Lucas Cranach oltárképének részlete (wittenbergi városi templom 1547) található. A prédikáló Luther nyitott Bibliából a megfeszített Krisztust hirdeti. A kép tulsó oldalán az igehallgatók: közöttük Luther felesége (Käte asszony) és kisfia Jánoska (Hänschen). A művész a kor szokása szerint önmagát is megfestette a képen (fehérszakállú öreg). A szárnyasoltár e predellájának kompozíciója az ige hirdetéséről vallott evangélikus felfogást hirdeti. Egész évben meditációs anyagunk lehet – Luther halála 450. évfordulóján.

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkészi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: dr. Hafenschner Károly, 1052 Budapest, Deák tér 4. Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelő kiadó: Tóth-Szóllós Mihály

Készült a domiprint® gondozásával. 96/2.

Előfizetési díj: havi 250,- Ft, fél évre: 1500,- Ft, egy évre: 3000,- Ft.

ISSN 0133-2821

A teológia szomszédságában

<i>Dr. Gyinaeus Tamás</i> : Az időskorúak depressziója	64
<i>Dr. Andorka Rudolf</i> : A magyarországi gazdasági helyzet és annak társadalmi hatásai	65

Fórum

<i>Dr. Nagy Erzsébet</i> – <i>Frankó Máttyás</i> : Orvos és lelkész párbeszéde az etikáról	68
Misszió a tolerancia évében – <i>Hansjörg Bräumer</i> –	70

Az ige hirdető műhelye

Böjt első vasárnapja – <i>Nobik Erzsébet</i> –	72
Böjt második vasárnapja – <i>Baranka György</i> –	73
Böjt harmadik vasárnapja – <i>Baranka Mária</i> –	74
Böjt negyedik vasárnapja – <i>Liptákné Gajdác Mária</i> –	75
Böjt ötödik vasárnapja – <i>Sztojanovics András</i> –	76
Virágvasárnap – <i>Krähling Dániel</i> –	76
A 100 éves Bécsikapu téri templom	77

Gyülekezeti szolgálat – lelkesi közélet

Mit csinálnak az esperesek ma? – <i>Káposzta Lajos</i> –	78
Evangélikus egyetemisták és főiskolások – <i>Pángyánszky Ágnes</i>	79
<i>Missura Tiborné</i> : A beteglátogató váratlan egészségügyi feladatai	80
Karácsonyi rádiós ige hirdetés a Budavárban – <i>D. Szabik Imre</i> –	Borító III-IV.

AZ ÉSZAKI EGYHÁZKERÜLET KÖZLI:

Dr. Fabiny Tibor professzor által küldött lelkesi születésnapok listáján nem szerepelnek:

ÉSZAKI EGYHÁZKERÜLET:

60 éves: MOLNÁR JENŐ szentgotthárdi lelkész, 1996 február 24.

65 éves: BÓDECS BARNABÁS győr-nádorvárosi lelkész, 1996 május 30.

70 éves: CSIZMAZLA SÁNDOR a budai Szeretetotthon igazgató-lelkésze,
1996 április 1.

70 éves: SZAKÁL ÁRPÁD kemeneshőgyész-magyargencsi lelkész,
1996 július 17.

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

A mi fekete dobozunk

Elovasandó: Mt 6,3. 6.18

Az Atya, aki titkon, vagy rejtve van, látja minden kegyes cselekedetünket: adakozásunkat, imádságunkat, böjtlésünket. Megszoktam, hogy életem „kegyességi” megnyilvánulásaira vonatkoztassam ezeket a jézusi szavakat. Ma *szélesebben*, mélyebben értem és merem általánosítani: *Isten jelenlétében élek, Ő, aki rejtve van: mindent lát, ismer és értékel.* Mindez számomra már semmiképpen sem fenyegetés, hanem vigasztalás. Sőt azt hiszem, van egy olyan *belső történetem* amit csak ketten ismerünk: Ő meg én, de leginkább Ő. Mindenki más csak felületesen ismerhet: utcán, templomban, emberi közösségekben. S talán azt kellene megírni, de legalább is tudatosítani, amit akár belső, vagy még inkább *belső történetnek* nevezhetünk. Ez más, mint a krónika, más mint a napló, vagy naptár bejegyzése. *Valami újfajta misztika ez? Nem!* Mindhárom igehelesen az *en krüptó* szerepel, ami nem a megfeythetetlen műstérion, hanem az az elrejtettség, amiről azonban tudni kell: ez a teljes valósága életünknek... Csak az elrejtett Isten komolyanvétele ad egy másként ismeretlen dimenziót egyéni életünknek. Az első Hitágazat és benne a Gondviselő Atya radikálisan komolyanvétele ad biztonságot, óv meg egzisztenciális sértődöttségtől emberek között, kozmikus sértődöttségtől a teremtett világ egészében. *Merész* hit: nem az ipari TV figyel, nem emberek leselkednek rám, nem a halál lesi léptemet, hanem a Krisztusban megismert szerető Atya!

Fekete doboznak (black box) nevezik azt a szerkezetet, védett memóriát, fémkazettát, rögzítő készüléket, ami repülőgépeken is működik, a navigálás eseményeit követve, s szerencsétlenség esetén megmaradván, közli az utolsó adatokat, a hiteles valóságot. Perdöntő lehet a kapitány viselkedését illetően, a műszaki állapotra és a körülményekre vonatkozóan. Egy másik szótár szerint:

minden olyan rendszer, amelynek belső szerkezetét, tartalmát még nem ismerjük, csak a be- és kimenő hatások összefüggése ismert. A rögzítés a felnyitáskor ad megfelelő információt. Ezt a jószándékú, segítő információközlést, a navigáció pontos követését tudom egy bizonyos aspektusban a Gondviselésre illesztésként felfogni...

A fekete doboz több, mint az évszázadok alatt kötelezően használt *hajónapló* (*dagbok*, vagyis a skandináv néven említik még az angolszász világban is). Ebben minden fontos eseményt rögzíteni kell a kapitánynak. Columbus is írt már naplót (sőt kettőt párhuzamosan: egyet hajóstársainak és egy igazit...) és a hajónapló vezetése ma is kötelező! De a krónikaszerűen vezetett hajónapló mit tud közölni a valódi, a teljes eseménysorozatról, ami a hajózás idején történik? Csak balzsamozott formája az élő valóságnak. A black box több dimenziósan rögzít és informál...

Ratzinger bíboros a Hittani Kongregáció mai vezetője Rómában, aki nem mindig a legbarátságosabb velünk evangélikusokkal, tud nagyon mélyen is foglalmazni a lelki élet kérdéseiben. Ebben a vonatkozásban hadd idézzem néhány sorát, saját nyers fordításomban: *„Isten itt van, jelen van.* Nem vonult vissza e világból és nem hagy minket magunkra. – Nem látjuk ugyan, meg sem ragadhatjuk, mégis itt van (en krüptó, olvassuk Máténál!), különböző módon közelít és ér el hozzánk. Nem szeretnénk csak haragvó és kérlelhetetlen Istenként számontartani (regisztrálni), hanem szüntelenül azon fáradozunk, hogy megértsük és rátaláljunk arra, miként engedi meg Ő, hogy szeretetét megérezzük, átéljük mi is. – Olyan *belső naplót* kellene vezetnünk, amely rögzíti az Ő naponta megtapasztalható jószágát – *ez lenne az igazi szép és gyógyító feladat mindannyiunk számára!* Az Úr itt van, jelen van! Ez a keresztény bizonyosság, ez segíthet nekünk és rajtunk abban is, hogy valóban más szemmel

lássuk a világot és nézzünk még a jövőbe is. A kereszténység abban reménykedik, hogy Isten egész emberi történelmünkön végigvonul és ma is jelen van. Emberi nyomorúságainkban, gondjaink között hullajtott könnyecsképeinket és titkos sóhajainkat is összegyűjti és megengedi majd, hogy egykor mindenre magyarázatot nyerjünk és megéljük, hogy Ő minden ígéretét beteljesíti.”

Távol legyen tőlem, hogy úgy értem: Isten minden rossznak, bajnak, katasztrófának, bűnnek, gonoszságnak is szerzője, vagy oka. Sőt, úgy értem, hogy éppen ezekben nem hagyja el az embert. Sohasem maradunk végleg egyedül: az után emberek között, *belső szobánkban* magunkban, a Semmi előtt állva meditálunk, egyházi szokásaink sokszor külsőleges világában sem. Sorsunk minden pillanatában Valaki szerető tekintettel figyel, számon tart. Neki végtelenül fontosak vagyunk.

A pillanatot rögzítheti a fénykép, események mozgását, folyamatokat, jeleneteket, hangokat és mozdulatokat a film. Mindez azonban csak a felületet érinti. Legtökéletesebb fizikai, mechanikus eszközeinkkel sem tudjuk a teljes valóságot elérni. Mindig akad még rejtelmes, sejtelmes, titkos, bizalmas föl-nem-tárt része életünknek, sorsunknak. Még a beavatottak, pszichológusok, lélekgyógyászok, lelkipásztorok sem ismerhetik az egészet. Itt kell ámulva hódolni Isten előtt, aki egészen ismer minket, itt kell csodálkozni Krisztuson, aki tudta, mi van az emberben és *mégis* szerette. *Itt kell* és lehet *továblépni* „a fekete doboz” képletén is: *s himni az egész életünkben nyomonkísérő, figyelő, szerető Istenben.* Ő nemcsak egy katasztrófának számító esemény után (ilyen lehet az ítélet) tárja fel tárgyszerűen, hitelesen életünk navigálásának titkait... Ő a legnagyobb „krízis” után is atyai szeretettel vár. Ő rólunk mindent tud és mégis szeret! Nem egy fekete doboz, hanem a világozóság Ura a mi reménységünk!

H.K.

Szép öregség?

Két hasonló témájú, tartalmas, kelesztény mondanivalójú könyvet olvastam a közelmúltban: *Jörg Zink: Ich werde gerne alt* (Szívesen öregszem) Kreuz Verlag kiadásában Stuttgart 1989. és a Bencés lelkeségi füzetek sorában kiadott fordítást: *Reihard Abeln-Anton Kner: A szép öregség títka* címűt (Pannonhalma 1994) – Ez utóbbi eredeti címe: *Wie werde ich fertig mit meinem Alter?* (Szabad fordításban: *Hogyan birkózom meg a korommal?*) – Éppen a magyar cím ellen lázadtam fel magamban: illik-e az Öregség szóhoz és fogalomhoz ez a jelző: *szép? Nem, semmiképp!* Minden más inkább: bölcs, tartalmas, hasznos, elviselhető stb., de hogy *szép* is – ezt már túlzásnak érzem! Egyik barátom meséli, hallotta, hogy valaki azt mondta az egykor neves humoristának, a jónevű konferansziénak, Kellér Dezsőnek: *ugye Dezső bácsi, azért van sok szép vonása is az öregségnek?* – Gondolkozott a humorista egy darabig, majd így válaszolt: *Mondjon, Fiam csak egyet is...*

– Sok szép gondolatot, sok jó tanácsot olvastam én is *A szép öregség títka* című könyvecskében. Mind a 10 ún. „jó tanácsot” végig gondoltam, másnak is továbbadtam, csak a „szép” jelzővel nem barátkoztam meg. Lássuk csak: „Mondjunk igent önmagunkra! – Ne túlozzuk el saját fontosságunkat! – Legyünk hálásak! – Egy kis humorérzéklet is adj nekem, Uram! – Fogadjunk el minden napot úgy, ahogyan jön! Tanuljunk meg együtt várni! – Teljesen bizzuk rá magunkat Istenre! – Sose feledkezzünk meg az imáról! Krisztusi reményben fogadjuk el a halált! – Örüljünk a mennyországunknak! „- Jó versek, kitűnő idézetek, néhány sztori teszik olvashatóssá a kötetet. Jó, jó, de hogy *szép* is az öregség, ezt még ez az érdekesre sikerült könyvecske sem tudta elfogadtatni velem. Oscar Wilde írta, néhány szóval jellemezve az életkorokat, hogy a fiatal *mindent tud*, a középkorú mindenben *kétkelkedik*, az öreg *mindent hisz*, de azt ő sem írta, hogy az öregnek minden szép, s aki öregszik, az már túl van a nehezén.

Az én tapasztalatom az, hogy a legtöbb öreg szerencsétlennek érzi magát, mintha becsapták volna, s tudja, hogy már csak csúnyább, ostobább, feledékenyebb lehet... ezért panaszkodnak annyit az öregek... *Luther* így tanította barátait asztal mellett: „aki 20 évesen nem szép, aki 30 évesen nem erős, aki 40 évesen nem okos, aki 50 évesen nem gazdag – az már sohasem lesz az”... de az öregségről nem mondta, hogy szép... Az öregnek csak az emlékei szépek. Voltam a Sport-kórházban 35 éves „kiöregedett” sportolók között. Mennyi dicsekvés, mennyi háryjánoskodás a 38

éves öreg futballista, a 28 éves úszó, a 20 éves tornászklány ajkán, egyszer sem hallottam, „szép, hogy megöregedtem”. – „Szép, hogy már nem tudom hozni ezt vagy azt az eredményt”... Látogattam elfekvő kórházban beteget, akit etettek, a másik ki sem tudott menni, a harmadikat lepedőben forgatták... Hallottam nyöszörgést, motyogást, sóhajt, harsogó süketet, de hogy ez *szép* lett volna, arra sohasem gondolhattam. Az ápolónő, a kezelő orvos sem dicsekedett munkája szépségével.

Lehet, hogy nem vagyok elég kegyes, de én is jobban örültem, amikor fejenállóversenyt nyertem az ifjúságban, vagy kézenjárva megkerültem a bp.-i Fedett uszoda medencéjét, vagy válogatott lehettem a KISOK kézilabda bajnokságban gimnáziumunk csapatában, vagy naphosszat 80 kg-os búzászsákokot cipeltem a padlásra elsőéves koromban nyáron, mint most, amikor a 2. emeletre nehezen érek fel szuszogás nélkül. Nem vetem meg a bölcs mosolyt, az érett derűt, de azért jobban szerettem jóízűt nevetni, hangosabban, mint most, s a nevetéstől lett könnyes a szemem, nem a fájdalomtól. Nem panaszkodom, de testem gyengülését, teljesítőképességem hanyatlását nehezen viselem. Kell-e szerepet játszanunk? Kell-e szépnek mondanunk azt, ami nekünk is csúnya? Kell-e szépnek tartani, ha felsülünk, ha elfelejtünk valamit, ha tűrőképességünk

határán vagyunk? – Inkább csak arra kell vigyáznunk, hogy pánikba ne esünk, drámává ne fújuk fel öregségünket, és maradjunk hálásak még akkor is, ha a nem szép öregség beköszöntött hozzánk is. Ezt becsületesebbnek érzem, mint a szépítést, kozmetikázást...

Ezek után kérdezhetik *miért olvastam el a két könyvet, sőt, miért ismertetem is?* Talán mert nekem addig szép az élet, amíg lehet saját véleményem a „szép öregségről”. Így birkózom korommal. A két könyv mondanivalóját becsülöm, de nekem nem biztos, hogy bármelyik receptet jelent. Inkább beszélgetés-, vagy vitatéma – anyaga mindkettő. Ajánlom, hogy a kollegák is olvassák el mind a két írást, ha kezükbe kerül, s alakítsák ki saját véleményüket, amíg képesek rá, de ne ámítsuk egymást, ne csapjuk meg magunkat és másokat, ne játsszuk meg magunkat, hogy a tanítvány csak így lehet öreg. Adjunk hálát, ha „volt szép napunk elég”, s készülődjünk az ünnepi vendégségbe, a nem akármilyen bankettre, amire hivatalosak vagyunk mi, akik már itt is „egy nagy Úr vendégei” voltunk, s merjük remélni, hogy hazaváró Vendéglátónknak van *ízlése, fantáziája, s módja* arra, hogy örömeiben, szép országába fogadjon. Esztétikailag nem tartom szépnek az öregséget, de „szép-reményű öreg” lehetek, aki még várhat szebbet hazaváró Urától...

H.K.

JÖRG ZINK:

Megöregszem...

Uram! már én is azok közé tartozom, akiket öregnek mondanak. Bizony esteledik. Életem alkonyát élem. Hamar itt van már az éjszaka. Kérlek, utolsó lépteimnél ne hagyj magamra!

Volt értelme és értéke életemnek egykor, hiszen dolgoztam, szenvedtem, eredményesen tevékenykedtem. – Most már mindez egyre távolodik. Kérlek őrizd meg a keserűségtől ebben az életszakaszomban, de óvj meg attól is, hogy igazolgassam képességemet és tudásomat, mint aki mindig mindent csak helyesen cselekedett... Szeretném még megtanulni, hogyan is kell elválni lassan itt mindentől. – Szeretnék egyedül a Te jószágodra hagyatkozni. Csak el ne engedj engem!

Erdőm fogyatkozik és a betegségek szinte megemésztene. Kikerülhetetlenül áll már előttem a halálom. Kérlek, őrizd meg a megcsontosodástól, vagy attól, hogy még mindig illúziókat kergetsek és hamis reményeket tápláljak. –

Amit rámküldesz, szeretném elfogadni, még azt is, hogy valóban életem új szakaszába lépek, hadd legyek kézszen, ha magadhoz rendelsz!

Embertársaim között éltem – most magamra maradok. Barátaim is mind-mind halnak körülöttem. Senkinek sincs már rám szüksége. Mindenki megy a maga útján tovább. – Kérlek Téged, segíts abban, hogy be ne zárkozzam, vagy éppen mindenbe beleszóljak és csak magammal törődjek, sőt sajnáltassam magamat.

Eléd lépek csendben és gyakran akarok másokért imádkozni. Te magad add ajkamra a kellő szavakat. Hadd rejtőzzem el szeretetedben és így én is szeretni tudjak másokat. Segíts szeretni!

Uram! Add, hogy teljesen Rád hagyatkozzam, egyedül a Te kezedre bízom magamat. Adj még nekem vidámságot, derűt, hiszen Te vagy az öröm forrása. Javaidban részesülve, csak jószágodban bizakodom. Segíts abban, hogy kérges-szívű emberek keménységét puhítsam, hadd békítsek meg haragosokat, vigasztaljak sérülteket, elhagyottakat, magányosokat.

Uram! Megváltóm! Békítőm! Vigasztalóm! – áldj meg és őrizd meg engem és Te adj nekem békességet! Amen.

Jörg Zink: *Wie wir beten können.*
Kreuz Verlag, Stuttgart 1971 (I.120 kk)
HK fordítása

Isten színe elé járul ez az ember, vagy Vele beszél, már nem az alattvaló alávetettségével, hanem a nagykorú ember tartásával és érzetével teszi ezt. E nagykorú ember megszokta, hogy cselekedjék, mivel számára a világ nem csupán adott valami, hanem „feladat”. E magatartásában már az emancipáció jut kifejezésre. Ezáltal az ethos is valami mássá lesz: nem gyakorolható már az önmegtartóztatás következtében engedelmisségében, és nem is lehet az többé kívülről kapott utasítások elfogadása. Ez az ethos, eltérően a moráltól, az önrendelkezés jegyében, saját meggyőződése alapján, ilyen értelemben tehát autonóm módon gyakorolható.

Ha így látjuk a nagykorúvá vált embert, messze jutunk attól a pietisztikus kegyességtől, amelyben a feltétel nélküli engedelmisség principiuma még jobban kifejezésre jut, valamint Isten ellentmondást nem tűrő uralmi rendje még következetesebben hat, mint nyilvános istentiszteleteinken. Ez a magyarázata annak is, hogy a pietisztikus irányzatokban ott kísért és a szektákban sokszor teljes erővel tör fel és jut uralomra a törvény szelleme. Ez evangélium maga is szinte kifinomultabb törvénné válik. Ezért állnak e körök gyakran idegenül a világgal szemben és nem képesek olyan természetes-séggel vállalni az Egyház világ felé való szolgálatát sem.

A kinyilatkoztatás, mint esemény. Ha az istentisztelet rendjében ma bármi is változnék, úgy tünnék, mintha magát a teológia igazságát tennék vitathatóvá. Pedig *e változás mögött nem hitetlenség*, sem holmi alkalmazkodási stratégia lappangana. Taktikai megfontolások helyett sokkal inkább a *Szentlélek iránti bizalom nyilvánulna meg itt.* – A Lélek az, aki elvezet minket minden igazságra. Egyedül általa jut el a keresztyén ember az üdvességgel szubjektív érintkezésbe. A Kijelentés ugyanis nem egy régtől leszűrődött, egyházilag kanonizált statikus esemény, hanem az igazság keresésének és felfedezésének folyamataiban a Szentlélek működése nyomán érvényesülő és élővé váló erő. Ez nem jelenti azt, hogy a Kijelentés, mint esemény, lemondana arról a hagyományról, mely az Újszövetségben lett rögzítve, s amelyet az Egyház ma is tovább ad. De „... a Lélek ajándékait ki-ki azért kapja, hogy használjon vele.” (1Kor 12,7) Másodszer pedig: „Ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság.” (2Kor 3,17). Mindez magában rejti annak lehetőségét, hogy emancipáltabb modellek is helyt kapjanak az istentiszteleten belül.

Az Egyház ezért ne liturgikusan megszerkesztett istentiszteleti közösségként értelmezze önmagát, melyen mit sem változtat, ha történetesen laikusok szolgálata, vagy akár mai modern zenélés is bevetésre kerül. Hanem hasson inkább oda, hogy a keresztyén istentisztelet eleve ne váljék kultusszá, hanem „a világ mindennapi istentisztelete legyen.” (Käsemann).

Isten világfeletti hatalmát ne tekintjük mindenki által eleve elfogadott ténynek, hanem olyan valaminek, amit éppen nekünk, az Egyháznak kell hirdetnünk és közvetítenünk a világ felé. Istentiszteleteinket mégis úgy végezzük, mintha Isten uralma a világ szemében a priori elismert és befejezett tény volna. Pedig nem az, hiszen a világ elhajlott Istentől. Ha pedig nem az, úgy nem érvényesülhet benne egy autoritativ és reprezentativ szellem. De ceremoniális felépítését sem intézményesíthetjük a végletekig. Nem is beszélve arról, hogy a mai *hétvégék* nem azonosak többé egykori vasárnapjainkkal. E hétvégi időbe ma sokkal nehezebb beleépíteni istentiszteleteinket. Templomaink hasonlóképpen a régi stílust tükrözik még. Az evangélium szabadságából eredő új kommunikációs helyiségekre lenne egyre inkább szükségünk. Sajnos, eddigi beidegződöttségeink folytán a keresztyén ember inkább hajlik a konzervativizmus irányába és rugkapálódik az Egyház demokratizálódása ellen. De vajon miért? Hisz Jézusban maga az Isten is „demokratizálódott.” Tehát nincs mitől félni.

Nyitottabb kommunikációs helyiségek. Hogyan képzelhetőek el mégis az ilyenek, melyekben a megszólítottak nincsenek már némaságra kárhóztatva, miután maguk is megszólíthat-

nak, kérdezhetnek, kifogásokat emelhetnek, kételyeiket őszintén feltárhatják, vagy a hallottakat helyeselhetik? Vajon nem alakulna-e ki ezekben is utóbb olyan helyzet, mint az akadémiákon, ahol még túlságosan magas stílusban és ex katedra folyik minden és a szakemberek fölénye a laikusok felett olyan bántó és nyomasztó? De épp ezért törek ma már az egyetemeken is utat maguknak a didaktikailag megfelelőbb modellek, a kisebb csoportok, melyekben belül mindenki bátrabban megszólíthat és kérdezhet.

Beszélő körök. Közbevetné itt bárki, hogy hiszen ezek könnyen beleveszhetnének a szószátyárságba és vég nélküli vitákba. De vajon a monologizáló beszéd nem vész-e bele sokszor a pusztába szóbeliségbe és száraz fejtegetésekbe? Nem szükségképpen kell a beszélgetőköröknek meddő vitaköröké fajulniuk. A hivatásos vezető hagyja csak a jelenlevőket beszélni, szóhoz jutni, türelemmel végighallgatni, majd adjon helyt és időt oly kikívánczoló helyzeteknek, tényeknek, melyekben az emberek benne élnek és amilyenekkel küszködnek.

Kérdezhetné valaki: Hol jut itt hely az *imádságnak* és a *szentségeknek*? Felelet: itt válnának csak igazán szükségessé. Az egybegyűltet itt érintkezzenek valószínűleg a teológiával, ahol maguk is mélyen érintve és érdekelve vannak. A hivatásos teológus pedig itt válna valóban közvetítő személlyé. Főképp ne essék, nem az adott gyülekezet csoportokba való elaprózódásáról van szó. A gyülekezeti istentiszteleteknek meg kell maradniuk. De ki merné állítani, hogy ezeket is csak az előírt formák szerint lehet kitölteni és senki ezeken az aktív lelkészen kívül hordozója nem lehet?!

Korántsem mai keletű aggály, hogy az istentisztelet demokratizálása egyértelmű lenne azok teljes felbomlásával, jörendjük és tartalmuk elsekélyesítésével. E feltételezett káros következményeket csak egy autoritativ papi hivatal előzhetné meg és biztosíthatná egyedül. Ez így nem áll! Mert, mi haszna, ha az egyházi hivatal autoritativ jellege miatt az Egyházat, mint intézményt komolyan veszik, eközben mint az üdvességgel közvetítője beszűkül és sorvad? Tulajdonképpen miért is építünk és tartunk fenn templomokat tisztára szakrális céllal, amikor azok mozdíthatatlan padosrai, valamint az oltárra és szószékre betájtolt konstrukciói már szinte eleve lehetetlenné teszik az egymással szembeülést és beszélgetést? Nem gondolunk arra, hogy az ilyen módon csupán szakrális célra kialakított templombelsőket már eleve úgy dokumentálják a láthatatlan Jelenlét és Szent ottlétét, mint aki a hallgatóság száját betömi? Semmi kétség, hogy Isten igéjéről, amelyet a Kinyilatkoztatásban kapunk és ami szolgálata akarja indítani életünket, nemcsak ebben a formában lehet bizonyosságot tenni. Sokkal valószínűbb és ezt az ősegyház gyakorlata is igazolja, hogy a merev formák feloldása sokkal inkább nyitna teret a Lélek munkájának gyülekezeteinkben.

Érezzük, az út ebbe az irányba még hosszú! Közben előtünk áll egy modern társadalom a maga tömeges ráhatásával és hihetetlenül nagy szívóerejével. Ezen belül próbál az Evangélium kovászoként és Isten megváltó erejeként hatni. De hogyan legyen képes erre, miközben az Egyház maga marad le és szakad el túlságosan a világtól? Pedig Mestere útmutatása nyomán mást kellene tennie. Nagyon is időszerű lenne egyszer már végre komolyan venni a reformáció tanítását arról, hogy üdvösségünk nem az istentisztelet külső rendjétől, ceremoniális lefolyásától függ! Jóllehet, mai istentiszteleteinkről is magunkkal viszünk, reménység szerint az esetek többségében, komoly lelki indításokat és bibliai igazságokat, de vajmi kevés „olyan kegyességet gyakorolunk be”, mely mindennapi életünket lényegesen megújítaná és átformálná, és a Lélek hatását és gyümölcseit egyéni és közösség életünkben láthatóvá tennék.

Reflexiók és a fordító saját gondolatai

Első észrevételem Schulze professzor szinte szószertint átvett fejtegetéseire az, hogy tanulmánya jó helyen tapogatózik és nagy mértékben időszerű ma is, vagy még inkább, közel negyedszázaddal megjelenése óta. Arra próbál rátapintani, csupán más szavakkal és okfejtéssel, amit a mi egyházaink háború utáni újraeszmélődésükben a szolgáló, az ember és világhoz közeli Egyház képében jelöltek meg. Schulze szerint Isten az Ó Fiában oly világ- és emberközeli jött (demokratizálódott), hogy ennek kifejezésre kellene jutnia mai modern világunkban, többek közt épp istentiszteleteink újfajta kötetlenebb stílusában is. Schulze Istennek ezt az emberközelséget szeretné érvényre juttatni nyilvános istentiszteleteinken, sőt gyülekezéseink és kommunikációs helyiségeink újfajta stílusában is. Tehát lényegileg azt vizsgálja, miként tudna az Egyház, teológiailag is megalapozottan, hatékonyabban szolgálni mai világunkban és ennek lényegesen megváltozott körülményei közt élő emberei között.

Osztozom több évtizedes lelkési szolgálatom és életkorom tapasztalatai nyomán Schulze professzor felfogásában. Bizony sok minden megcsontosodott hagyomány és elem van Isten- és emberszolgálatunkban, ami a mai modern korban és annak embere számára anakronisztikus. Különösen az ifjúság alig tud beilleszkedni, éppen az ún. történelmi egyházak tradicionális és megcsontosodott tünő stílusába. Vonatkozik ez templomaink képére, sőt talán a papi ornátusok legtöbbször is, melyek a modern ember szemében már egyre inkább muzeális és archaikus benyomást keltenek.

Menjünk vissza mi is a Bibliából megismert istenfogalmunkhoz és próbáljunk innen tájékozódni. Hosszú idők és évek elteltével akként éltem át magam is: istenképünk akkor tiszta és igaz, ha az Írások alapján Istenünkben egyszerre látjuk mindkettőt, hogy „*Magasságban és szentségben lakozom, de a megrontottal és alázatos szívvel is, hogy meglevenitsem az alázatosok lelkét és a megtörtek szívét*” (Ézs 57,15). Helyes tehát, ha istentiszteleteinken tovább hódolunk a magasságban és szentségben lakozó Úr előtt, mert őt illeti e világon a legnagyobb tisztelet és hódolat. Soli deo gloria! S mi előtte csak a porban heverhetünk kicsiségünk és bűneink miatt. Istentiszteleteink maradjanak ezért továbbra is elsősorban a Láthatatlan előtti hódolat és imádás alkalmai, „kit az egek egei sem foghatnak be” és akihez képest az ember „egy csepp a veder szélén.” De mindez nem zárja ki azt, sőt megköveteli, hogy eközben küszöböljünk ki mindent, ami Isten és ember közé léphet, így azt is, ami az ember számára ma már idegen és távolálló. Isten egyszerűen és közvetlenül hajolt ez a szent és hatalmas Isten hozzánk, Fiában, épp ilyen egyszerűen, gyermekien, rituáléktól és merev kötöttségektől mentesen közeledjünk mi is Hozzá és ugyanekkor egymáshoz is. Ne feledjük, Jézus testvérünk lett ezért az ő népe sem ceremoniális közösség, hanem testvéri üdvözítésében részesülő közösség, melyben Ő maga a legfőbb szolgáló és legmegértőbb testvér.

Az őskeresztyén gyülekezetet azért tudta az Úr üdvözülőkkel szaporítani, mert „egy akarattal kitarítottak a templomban”, ahova Isten imádására gyűltek egybe. De ugyanekkor egybegyűltek házanként is, ahol nem merev szertartások köteleikében, hanem spontán testvéri közösségekben foglalkoztak az apostolok tudományával. Ilyen testvéri közösségekben belül voltak egyek a kenyér megtörésében és könyörgésekben is (ApCsel 2,47). Eközben nyilván nem háttal ültek egymásnak, mint mi a templomainkban és nemcsak egy beszélt, miközben a többi némán hallgatott.

Érzésem szerint vasárnapi és nagyünnepi (főleg délelőtti) istentiszteleteinken egyszerűen és közvetlenül hódolhatnánk ezután is, a megszokott ülések rendjében, a láthatatlan Isten előtt. És figyelhetnénk együtt a röviden, világosan, a megszokott érintkezési nyelv egyszerűségével elhangzó igehirdetésre, mely a ma emberét a maga sajátos helyzetében kívánja

megszólítani. Ellenben délutáni, esti, vagy éppen hétköznapi gyülekezéseink már inkább egy otthonias gyülekezeti térben, kisebb létszám esetén akár egy magánháznál, vagy éppen a lelkészlak meghitt falai között kaphatnának helyet. Itt már többen is szóhoz juthatnának, kötetlenebb énekléssel, imádsággal, az éneklést kísérő zenével, de akár szavaltatokkal, odaillő elbeszélésekkel, sőt spontán bizonyoságtétellel is. Gyér tapasztalataim szerint is pl. baptista testvéreink vasárnap délutáni összejövetelei s újabban valószínűleg a Hit-gyülekezet és más kisebb-nagyobb közösségek ilyen jellegű összejövetelei ezért olyan vonzóak és családiak még a fiatalabb korosztály számára is.

Hagyományos istentiszteleteinkre készült *templomaink*-nak is oly módon kellene átalakulniok, hogy belső térhatásuk kisebb legyen és jobban egybefogja a jelenlevő gyülekezetet. Megfelelő térelosztással, padok ritkításával, szószékek lejebb szállításával, az oltár-rácsokat szabadabb tételével közelebb kerülhetne egymáshoz a lelkész és a gyülekezet. Nagyobb ablakok, több fény, kályhából, vagy rejtett fűtőtömbből kiáradó meleg és meghitt közelség, ezek azok, amelyekre templomainkon belül is törekedni kell. Melegség, családiaság áradjon még a falakból és a templompadokból is. Utóbbiak is legyenek kényelmesek, párnázottak. Elképzelhető lenne, hogy ornátusukat lelkészeink csak a kötöttebb alkalmakkor ölténék magukra. Saját gyakorlatomban szórványhíveink hamar megszokták, hogy kisebb létszámú és családiasabb délutáni és esti imaházi, vagy házi istentiszteleti alkalmainkra Luther-kabátomat magammal sem vittem, ami különösen nyári melegben történi cipekedéseimet könnyebbé, szolgálataimat is (szószék nem lévén úgyse kötetlenebbé tette).

Lényeges, hogy a lelkész, a Láthatatlan Szolga szolgálja, minél jobban és közvetlenebbül, de sohasem erőltetve és magára kényszerítve, testvérévé válhassék az egybegyűlteknek. Ha lehetséges, istentisztelet végeztével legyen egy-két barátságos szava, vagy akár kézszerítése résztvevő testvéreivel. De a még kötöttebb úrvacsorai szolgálatok kapcsán is, különösen várhatóan kisebb létszámú és családiasabb közösség esetén, próbálkozni lehetne, mint erre Mohácson tettünk is próbát, az úrvacsora szeretetvendégségen belüli, agapé-szerű változtatásával. A résztvevők feltűnően közelebb kerültek egymáshoz is és mélyebben átélhették a *Communio sanctorum* felségese élményét és valóságát.

Igen, *ami egyházainkban jó volt a múltban, nem biztos, hogy változtatások nélkül jó a mában és a holnapban is*. Korunk hatalmas átalakulásai, a tudományos, technikai és társadalmi forradalmak közepette az Egyház a maga életmegnyilvánulásaiban is kell, hogy haladóvá, életszerűbbé, dinamikusává váljék. Az Egyház fejében, Jézus Krisztusban, olyan dinamika volt, hogy amikor érintkezésbe került emberekkel és az Őt környékező világgal, szavai szétrobbantották a régi, holt vallásos formákat éppen úgy, mint az egyének beteges állapotát, megkötöttségeit is. Mellette szinte mindenki fellélegzett, gyógyult. Kereszthalála pedig, amely a zsidóknak botrányok, a görögök szemében pedig boldonság volt, Isten megtartó erejévé vált azoknak, akik felismerték benne az emberi bűnök, nyomorúságok legmélyére is aláhajló szeretetét, gyógyító szándékát.

Krisztus egyházának magán belül kell veszni hagyni mindent, ami akadályozná a távolvalókat abban, hogy közelvalókká válhassanak. Komor közösség helyett felszabadult, örvendező közösségekké kellene válniok ott is, ahol még nem azok. Komolyan szembe kell néznünk tehát azzal, hogy istentiszteleteink és egész egyházi életformánk valóban a szolgáló és a megkötözött embert szabadabbá tevő Krisztust engedni közel az emberekhez és az Isten fiai és azok szabadsága után sóvárgó világhoz. Vajon nem zártuk-e őt be túlságosan merev kötöttségek, ceremóniák és kegyes szavak tömlőcébe? Szinte bizonyos, hogy ezért nem férhet Ő hozzá a ma emberéhez és annak gyöttrő problémáihoz, kríziseihez. Pedig ő már működése kezdetén úgy mutatta be magát a názáreti zsinagógá-

ban, mint „akin az Úrnak Lelke van, mivel felkente őt, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdesse, a töredelmes szí-
vűeket meggyógyítsa, a bűn foglyainak szabadulást hirdessen,
a vakoknak (- a lelki vakoknak is -) szemeik megnyílását és
szabadon bocsássa a lesújtottakat. És hirdesse az Úr kedves
esztendejét.” (Lk 4,18-19.)

Cikkem írása közben adta Isten kezembe, talán nem vé-
letlenül, *Farkas József* ref. lelkész „*A kereszt teológiája*” című
esti igehirdetési sorozatának kéziratát, melynek gondolatai
mélyen beleszövődnek vele egyező látásomba. Ilyképpen fo-
galmaz előadásában: „*Jézus Krisztus ma is az a dinamikus
existencia, aki, ha igazán kapcsolatba kerülünk vele, maga rob-
bantja szét azokat a merev szokásokat és helytelen szavakat,
amelyek élető szerzetének szíveket kereső áramlását elzárják.
Gondoljunk csak arra: ez a Jézus a maga korában lerontotta azt
az istenfogalmat is, melyet a judaizmus oly féltve őrzött, a
bosszúálló, haragos, ítélő és kárhozáiba taszító Isten képét.*”

1969-ben Japánban, az egyik egyetemen, egészen külön-
leges diákmegmozdulás zajlott le, olvasom ugyancsak F. J.
fenn említett kéziratában. Egy keresztyén diákcsoport maga
zúzta szét saját kápolnájának egész berendezését. Mint
mondták utóbb, fájtnak, hogy ezt kellett tenniük, de az a
krisztológia, amelyet a gazdag gyárosok által épített kápolna
tükrözött, annak a Jézusnak a meghamisítását harsogta felé-
jük, aki maga mindvégig szegény volt, nem állt soha a gazda-
gok pártján, a fény és pompa oldalán. Véleményük szerint az
ilyesmik hamisítják meg személyét, szándékát, egész lényét és
tanítását és teszik hitelképtelenné az általa hirdetett és elkö-
zelített Isten országát.

Érzésünk szerint e diákok talán radikális tettükkel a nye-
reg túlsó oldalán csúsztak le. Mégis elgondolkodtató: nem ezt
tette-e Mesterük is, amikor a pénzváltók asztalait a jeruzsá-
lemi templom udvarán feldöntötte és az áldozatokra odave-
zetett állatok köteleiből ostort fonva, kiűzte a kufár árusokat
a templomból?

Való igaz, nagy hiba lenne Jézust ma is a pompa bővöle-
tében, tömjénfüstös, csilingelő ceremóniák, elváltozott han-
gok és elragadtatott szavak, kimért és kenetteljes mozdula-
tok, tehát merően szakrális miliőben megközelíteni és ünne-
pelni. A keresztyénségben mindig is ott kísértett, már az üd-
dözések megszűnte óta, a világ fényeinek utánzása és az éret-
tünk szolgáló formát felvett Jézusnak is a fény és pompa olda-
láról való megközelítése. És azóta is ott kísértett még a ke-
resztyén művészetben is ez a pompa és az emberi sors és
szenvedése legmélyebb régióiba alászállt Ember Fiának ez a
glóriifikálása. Pedig mennyire kitért földi életében ennek kí-
sértései elől. Tudjuk, az ún. történelmi egyházak éppen leg-
népesebb és korábban uralkodók és földi gazdagok kegyeit
élvező életmegnyilvánulásai és alkotásai mily mértékben ebbe
az irányba „fejlődtek” és vesztegelnek benne mindmáig. Mi
ezt természetesen bántó szándék nélkül, a kötelező szeretet
feltételeivel érzékeljük. Erdélyi korán elhunyt tehetséges költő-
je, *Dsida Jenő* is mélyen átélte mindezt, amikor KRISZTUS
című költeményében így vallott:

*Krisztusom,
én leveleszem képedet falamról. Torz
hamisításnak érzem vonalait, színeit, sohase
tudlak ilyennek elképzelni, amilyen itt vagy.
Ilyen ragyogó kékszeműnek, ilyen jóllakottan
derűsnek, ilyen kitelt arcúnak, ilyen
enyhe pirosnak, mint a tejbe ejtett rózsá...”*

Érdeemes lenne tovább idézni e megragadó Krisztus-vers
minden sorát.

Tudjuk, a szóbanforgó nagy történelmi egyházak még to-
vább mentek a századok során. Nemcsak Jézus, hanem Szűz
Mária, József és az apostolok, majd mártírok és hitvallók
homloka köré is glóriát fontak, a kezdő középkortól mindmá-
ig, szentté avatva szentéletű férfiak és nők egész sorát. Utób-

biak legendái, relikviái, utóbbiak ereklyetartói és a szentek
művészi kiábrázolásai, ha még oly remekművek is, akárcsak
a reneszánsz és barokk építészet monumentális alkotásai, fel-
fogásunk szerint mindezek nem az eredeti keresztyéniséget és
a Megváltó igazi arcát állítják a modern ember szemei elé. A
földből, a sárból, ahol élünk, szinte mennyei szférákba helye-
zik nemcsak az értünk emberré lett Krisztust, hanem minden-
kori követői egy részét is. Ha a *reformáció* örökösei idegen-
kednek is az evangélium szellemétől felfogásuk szerint
távoleső ilyen tradícióktól, ugyanakkor vigyázniuk kell, hogy
saját rövidebb múltú tradícióikba és szokásaikba se kerüljen-
nek belé, hanem a semper reformanda elve alapján kell isten-
tiszteleteiket és mindazt, amiről még szó volt, az egyedüli fun-
damentumon megmaradva, a kor szelleme, parancsa és kihí-
vásai alapján újítaniuk és küldetésüket e szerint továbbra is
betölteniük.

Visszatérve a korábban leírtakhoz: a feltámadott és meg-
dicsőült Krisztusnak természetesen a mennyben is megvan az
Őt megillető helye és hatalma. És erről szólni is lehet, sőt
szólni kell a ma emberének. Utóbbinak azonban, miután e
mostani világ jelenét és jövőjét éli és formálja, sokkal inkább
van szüksége arra a Krisztusra, aki a názareti Jézus személyé-
ben itt járt e földön és Lelke által ma is itt van övével, adott
esetekben az övéiben. Hogy a modern embernek „jézuológiai
christológiára” van inkább szüksége és a szeretetével aláhaj-
ló és üdvöt adó Megtartó áll közelebb hozzá, ezen ne csodál-
kozzunk. Már a két világháború lövészárkainak „ágyúütélté-
kei”, a hitleri megsemmisítő táborok áldozatait, még koráb-
ban az amerikai ültetvényeken robotoló néger rabszolgák is,
ahogy ezt számtalan példa mutatja (lásd: néger spirituálék) az
értünk emberré lett Jézust érezték közelebb magukhoz és az
általá hozzájuk hajló Atya Istent.

Nem arról van szó, hogy kényünk kedvére manipuláljuk és
gyúrjuk Jézus, és vele együtt Isten képét. Hisz itt is összefü-
gés van e kettő között, mert maga mondta: „aki engem lát, az
Atyát látja.” De itt az ideje, hogy szolgáló Egyház legyünk a
tekintetben is, hogy leszállunk az oltárok valóságos, vagy kép-
zelt fenségéből, a szöszékek ex katedra magasságából és a
ecclesia precedit hamis piedesztáljáról. (Ezt tették már eddig
is legelhivatottabb püspökeink és evangéliumi alázatú lelké-
seink is.) S ha még nem tettük, lépünk ki a szép és kenet-
teljes szavak mázából. Valamint lazítsunk a Jézus még szom-
júhozó gyülekezet merev együttlétén, betömött szájú isten-
tiszteleti magatartásán. Hagyjuk, hogy a legnagyobb Dia-
konosz odaléphessen személyünkhez és szolgálatunkon ke-
resztül a ma emberei közé is, kiknek jó része épp úgy el van
gyötörve és szétszórva, igazi pásztorok nélküli juhokként,
mint oly sokan Jézusunk korában. Kérdés, erre a szolgálatra
alkalmasok vagyunk-e, ha netán mennydörgünk az Igével és
emberek feje fölött villámokat szórunk a világ felé, esetleg
még fejbekölintjük velük a távolállókat, sőt ne adja Isten, a je-
lenlevőket is. Bizonyára megtette ezt a maga módján annak
idején a példázatbeli pap és levita is.

Abban sincs hiány, hogy mi is odatesszük az oltárra a ma-
gunk és mások áldozatának tüzet, alázat és imádság eszköze-
ivel, mint ahogy a Jézus korabeli kegyesek is ezt tették a ma-
guk módján és eszközeikkel. De azzal, hogy egyidejűleg szép
szavakat mondunk szeretetről, irgalomról, megbocsátásról és
mennydörgünk mások felé ítéletéről, még nem tettünk semmit
azokért, akik irgalomra és gyógyulásra várnak, kiknek na-
gyobb része éppen a templomon kívül rekedtek körében len-
nének találhatók. Nem lehetünk tehát mi sem személyváloga-
tók, hisz Mesterünk sem nézte az emberek hívő, vagy hitetlen
voltát, sem társadalmi állását, hanem bevallott, vagy be nem val-
lott lelki szomjúságát és rejtett, vagy nyilvánvaló sebeit.

Joggal kérdezhetjük magunktól: a mi ún. szakrális isten-
tiszteleteink nem szakítják-e szét sok esetben az életet egy lel-
ki és profán szférára? Pedig egyházi és közösségi életünk nem
merevedhet belé egy ilyen lelki szkizofréniába. Ehelyett az
élet teljességében, gyakori szürkeségében, a világ valóságá-

ban kell élnünk és járnunk, mind a templom falain belül, mind azokon kívül. Jézus élete akkor is istentisztelet volt, amikor kilépett a jeruzsálemi templom kapuján, vagy a kaperneumi zsinagóga ajtaján. És lehajolt, ha kellett a bélpoklosokhoz, vak koldusokhoz, sőt együtt étkezett a vámszedőkel, a gyülekezetből kitaszítottakkal, és kapcsolatot talált pogányokkal is. Végül élete akkor is Isten és az emberek szolgálata maradt, amikor mindenkitől, még Istentől is elhagyatva ott győtrődött a keresztfán.

Példája nyomán valóban érdemes, sőt szükséges azzal foglalkoznunk, hogy miként tudnánk – elsősorban istentiszteleti és kazuális szolgálataink alkalmain – a ma emberét legjobban megközelíteni, problémáiban és nem csekély esetben krízisiben segítségére lenni. Még az olyan „apróság” is el kellene gondolkoznunk, hogy Egyházunk kevésbé bennfentesinek, főleg a mai ifjúságnak és távolabbra szakadtaknak szemében nem furcsa-e a mi bő és fekete talárunk és az Evangélium derűjéhez nem éppen illő fekete színű Bibliánk, vagy ismét csak istentiszteleteink sokszor oly komor merevsége és hangulata. Egy ifjúsági délutánunkon elhangzott előadást követő megbeszélés során vallotta egy már nem tinédzserkorú leány-résztevő: ha ilyen oldott hangulatban megszólalhatnánk mi is templomi alkalmainkon, mint most itt a gyülekezeti teremben, bizony jobban hallgatnánk a vasárnapi harangok hívó hangjaira.” Megfigyeltem még aktív koromban, hogy a templomunkba jövő kevésbé járatos és ritkábban odalátogatókat mennyire zavarni képes még olyan csekélység is, mint énekesverses istentiszteletünk ismeretének a hiánya, és a hiábavaló kísérletük, hogy közbeeső énekeinket is énekeskönyvünkben megtalálják. Apostoli hitvallásunk szavai is oly idegenül és esetlenül, botladozva hangzanak el, hacsak egészen némák nem maradnak, ajkaikon. Ez utóbbi is, mintha csak tabuvá vált volna az Egyház gyakorlatában. Pedig kincsek rejlenek benne, ha sikerülne ezek nyomára vezetni éretlenebb testvéreinket, s főleg ifjúságunkat. Pl. keresztelőinken igen gyakorta jelennek meg olyan szülők és keresztszülők, kik nem jeleskednek mélyebb egyházi kapcsolatokban. Így értetlenül, vagy éppen idegenkedve hallják: „...aki pedig nem hisz, az elkárhozik” szavakat. Alig tudják, mit kezdjenek velük. Inkább kirekesztőnek, mint vonzóknak érzik. Vagy temetéseinket a bevezető mondatokban: „Mulandóvá tette Isten életünket bűneink miatt...” Ez is egy soha meg nem magyarázott

kitétel. Vajon helyes-e ezeket, kellő megvilágosító lehetőségek híján, pont távolabb állók felé hangoztatni, kik inkább a tásztól, itélő, mintsem vonzó és hívogató szavakat hallják ki e szövegekből? Más lenne, ha kellő megvilágításba tudnánk alkalmatlan pillanatokban helyezni az efajta kifejezések lényegét. De miután erre épp a kívülállóbbak felé ritkán, vagy egyáltalában soha nincs alkalmunk, helyes-e pont az olyan alkalmak során, melyen ők is megjelennek és részt vesznek, az evangéliumok tejtála helyett ilyen, számukra alig megemészthető kemény eledelt odatálatni? Hihetetlen, hogy a pedagógia, de a modern lélekgyógyászat terén is mi mindent számba nem vesznek manapság, hogy a didaktikai módszereket tökéletesítsék. Mi inkább a múlt állóvizein ringatjuk magunkat. Hisz ez a legkönnyebb és legkényelmesebb, ha mindjárt a legkevésbé hatékony is.

Az Egyházak Világtanácsa uppsalai nagygyűlésén (1968-ban) többek között ilyen határozatot is elfogadott: „Meg kell kérdeznünk az egyházakat, hogy nyelvezetben és muzsikában, egyházi öltözék tekintetében és a szertartások terén nem szükséges-e változtatások, ha azt akarjuk, hogy istentiszteleteink a mai ember számára megfoghatóbbak legyenek. S hogy a bibliai és liturgikus szövegek nem azon álláspont szerint választandók-e meg, hogy az embereket elsegítsék az általuk is érthető imádatra?” Valóban, léptünk-e azóta előbbre e téren? Egyáltalán fel merjük-e vetni az e téren meglévő problémákat? Sajnos, úgy tűnik, mintha minden területen egy klerikális beszükkült állapotban vesztelgelnénk a „társas nagykörülág” helyett. Igen, még mi is, akik tudatosan az emberek felé való nyitottság bibliai elvét valljuk, sőt sok tekintetben gyakoroljuk is. De múltbeli formái és tartalmi örökségeket olyan tabunak vallunk, amihez hozzányúlni szinte szentségtörésnek számítanak sokunk szemében. Így nem mentesülünk attól a kísértéstől, hogy megrekedjünk inkább a múlt sok esetben elavult öröksége közelében és meg se próbáljunk kivergődni elpaposodott és papi túltengő individualizmusoktól nagy mértékben leterhelt autoritativ múltunkból.

*

Ez az írás dr. Hans Schulze erlangeni professzornak a Lutherische Monatshefte-ben megjelent 70-es évek eleji s még maig rendkívül időszerű írásának egykori LMK-s feldolgozása. Készült az akkor még szolgálatban álló, ma nyugállományú és idős *Omnes Elek* mohácsi lelkész kezén.

Egymás megkárosításának égbekiáltó méreteiről

Luther gyakran vádolják az evangélium hirdetésének egyoldalú hangsúlyozásával és a kegyelemből való megigazulás unalomig hallható ismétlésével, mintha a törvényről nem is akart volna tudni és szólni. Figyeljük, mit mond például a 7. parancsolat magyarázatáról:

„Isten először is tiltja ebben a parancsolatban, hogy felebarátunkat megkárosítsuk, igazságtalanságot kövessünk el ellene, ennek különféle módja is beieendő: hogy javait és tulajdonát el ne vegyük, ne károsítsuk... továbbá, e fajtája „a legelterjedtebb mesterség a földön” és nemcsak útonállókra, besurranó tolvajokra gondol, amikor a tolvajokról szól, hanem olyanokra is, akik otthon ülnek, nagy és nemes urak, akiket tisztességes, becsületes polgárnak hisznek környezetükben és valójában a legnagyobb bünszövetkezethez tartoznak. Így ír: „Az a valóság, hogy aki így lohat, rabolhat az szabadon jár-ke, sőt elvárja, hogy tiszteljék. Ellenben a kis besurranó tolvajok, akik egyszer megtévedtek, viselik a szegényt és büntetést... de tudják meg, hogy Isten előtt – ezek a hatalmas főolvajok – a legnagyobb tolvajok, meg is bünteti őket, ahogy érdemlik és megszolgálták.” „Az ilyeneket nem is keresztényeknek, hanem gazembereknek kellene neveznünk és nem engedhetjük, hogy feleltlenül és elbizakodottan éljenek.”

Mások kárára mindennemű haszonszerzés tilos, mint ahogyan a hűtlen, hanyag munka, gondatlanság, tyufaság, lustaság is megkárosítása a másikkal és nem fér össze a keresztény tisztességgel. Részletesen beszél „a kereskedelembe csalókról, akik hamis áruval és hamis mértékkel csapják be a vevőket és kényükre, kedvükre nyúzzák őket.” A tolvajlás e fajtája „a legelterjedtebb mesterség a földön” és nemcsak útonállókra, besurranó tolvajokra gondol, amikor a tolvajokról szól, hanem olyanokra is, akik otthon ülnek, nagy és nemes urak, akiket tisztességes, becsületes polgárnak hisznek környezetükben és valójában a legnagyobb bünszövetkezethez tartoznak. Így ír: „Az a valóság, hogy aki így lohat, rabolhat az szabadon jár-ke, sőt elvárja, hogy tiszteljék. Ellenben a kis besurranó tolvajok, akik egyszer megtévedtek, viselik a szegényt és büntetést... de tudják meg, hogy Isten előtt – ezek a hatalmas főolvajok – a legnagyobb tolvajok, meg is bünteti őket, ahogy érdemlik és megszolgálták.” „Az ilyeneket nem is keresztényeknek, hanem gazembereknek kellene neveznünk és nem engedhetjük, hogy feleltlenül és elbizakodottan éljenek.”

Isten haragja van azokon „akik a nyilvános és szabad piacot nyüzgőzérré és rablóbarlanggá teszik, naponta uzsorázzák a szegényt, fokozzák a terheket és drágaságot. Mindenki kénye-kedve szerint használja ki a piacot, riadásul úgy kérkedik, mintha joga és hatalma volna árúját olyan drágán adni, ahogyan neki tetszik mintha ebbe senkinek nem volna beleszóla.”

Isten büntetése már itt is látszik abban, hogy most „egyik országos csapást a másik után küldi ránk, vagy egy sereg zsoldost szállásoltat be hozzánk, akik egy óra alatt kifosztanak, nem nyugszanak, amíg egy fillérünk marad, sőt hálából felperzselik házunkat és gazdaságunkat, meggyalázzák és meggyilkolják feleségünket és gyermekeinket. Egszóval, ha sokat lopsz, nagyon vigyázz, hogy kétszerannyit ne lopjanak tőled... Isten mesterien ért ahhoz, hogy mivel mindenki rabolja és lopja a másikat, egyik tolvajjal bünteti a másikat. Különben honnan vennék elég akasztófát és kötelet?...”

Isten nem tűr tréfát és meghallja az égre-kiáltó panaszt. „Légy óvatos, amikor a derék szegény ember jön – sok van most belőle! – akinek mindennapi garashól kell vásárolnia és így tengődni, te pedig úgy mész neki, mintha mindenki a te kegyedből élne, megnyúzódsz és csontig kaparod, aztán büszkén és fölényesen elutasítod, pedig inkább ajándékoznod kellene neki és aztán nyomorultat és megszorodottan távozik és ment senkinek sem panaszothatja el, az ég felé sírja és kiáltja.”

„A fiataloknak szívébe kell vésnünk, hogy ne kövessék a fejnőttek zabolátlán tömegét, hanem figyeljenek Isten parancsára, hogy ne érje őket Isten haragja és büntetése...” „kell olyan felsőbbiség, amelynek van szeme és bátorsága ahhoz, hogy rendet teremtsen és tartson minden foglalkozásban és kereskedelemben, hogy ne lehessen nyomorgatni a szegény népet!”

Ilyen keményen és saját viszonyai között konkrétan ír Luther a Nagy Kátében. (Az idézett szöveg Pröhle Károly fordítása – német eredetiből. 1983)

Evangélikusok a nagyvilágban

A Dunakanyar evangélikussága

1995. Advent 1. vasárnapján a Magyar Rádió istentiszteletet közvetített a váci Evangélikus Templomból. Ebből az alkalomból kaptam a felkérést, hogy röviden mutassam be a gyülekezetet. – Karácsony előtt érkezett meg a Zsinat Struktúra Bizottsága által készített adatlap, amely az egyházközségek életét hivatott

felmérni. A téma rendkívül időszerű, mert készül az Egyházkezelő Rendszerrel és az Egyházmegyékről rendelkező törvény. Amikor egy lelkésznek a saját gyülekezetét kell bemutatnia, akkor két kísérettel kell megbirkóznia. Az egyik a dicsekvés, a másik az elégedetlenség. Megpróbálok megmaradni a realitás talaján.

1. A Dunakanyar evangélikussága

Egyházunkban szívesen emlegetjük a nagy és tradicionális tömböket. Nógrádi kegyesség, Galga-völgye, Békés megye, Kemenesalja, Tólna-Baranya, Alföld stb. A Dunakanyar evangélikussága fiatal tömb. Tipikusan XX. századi képződmény. A századforduló körül beindult erőteljes iparosodás, a főváros-centrikusság arra készítette az embereket, hogy a megélhetés érdekében új környezetbe települjenek. A földek államosítása sok földművest ellehetetlenített, akik aztán az iparban találták meg a boldogulást. Kispénzű emberekre lévén szó, budapesti lakásra nem tellett, így a főváros környékén telepedtek le. Ennek következtében Dunakeszitől Vácig, a 2-es főút szintje megszakítás nélkül lakott területen vezet. Hatalmas „óriásközségek” alakultak ki. Váctól Szobig a Duna partján egybefüggő üdülőtelep épült. A betelepülés ma is megfigyelhető. A folyamatot a rendszerváltás sem tudta megállítani, csupán lassította.

Miközben ilyen változások mennek végbe, mi azt kérdezzük: hol vannak az evangélikusok? Tradicionális falusi gyülekezetek fogynak, előregednek, anyagilag elgyengülnek. Egyre több a segélyből élő gyülekezet és lelkész. *Hová lesznek az evangélikusok?* A válasz egyszerű: asszimilálódnak. De nem a helyi gyülekezetekbe, hanem a gyökértelenségbe. Az új otthon megszerzése közben elhagyják a lelki otthont. A váci kórház legdinamikusabban fejlődő részlege a pszichiátria! Itt nem lehet ágyakat megszüntetni, leépíte-

ni. Ez a gyökértelen emberek gyűjtőhelye! –

Gyülekezetem 1995. évi statisztikája elgondolkodtató. 18 temetés közül 10 olyan volt, amikor csak a temetés alkalmával derült ki, hogy az illető evangélikus háttérű volt. Valamikor konfirmált, lelkes templomjáró volt, de az új lakóhelyén már nem találta meg a gyülekezetet. Itt élt közöttünk, naponta elment a templom elé, de nem jött be. Nemcsak a régi otthonát, hanem a gyülekezetét, az egyházát is elhagyta. Tudok olyan családokról, akik rendszeresen visszajárnak a régi gyülekezetükbe. Szép-szép, de az a baj, hogy a gyerekeik ott már nem tudnak beépülni. Nekik már idegen a környezet. Az idén 13 konfirmandusom közül mindössze 3-at kereszteltek Vácott, a többiek időközben betelepültek. Az elmúlt 3 év alatt több mint tíz család jelentkezett és kérte felvételét a gyülekezetbe. Ilyen példa is van, de nem ez az általános. Jönnek a nógrádi falvakból, Vas megyéből, Békésből, az Alföldről, Erdélyből stb.

2. A Dunakanyar evangélikussága színes tömb

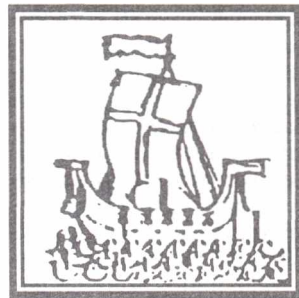
Itt a különböző hagyományok ötvöződnek. Szinte mindegyik kegyességi irányzat megjelenik. *Jelentős az értelmiség aránya.* A váci evangélikus gyülekezet jellegzetessége a sokszínűség. Amikor a beteg a templomban találkozik össze kezelő orvosával, a diák a tanárjával, a vásárló a kereskedővel. Felismerik egymást és ismerősként köszöntik egymást. Közös a hitük!

3. Vác a Dunakanyar evangélikusságának központja

A gyülekezet szórványból lett anyagyülekezet. Az idén 150 éves Budapest-Vác vasútvonal indította el a fejlődést. 1846-ban mindössze néhány iparos és kereskedő család alakította az evangélikus gyülekezetet. Havonta volt istentisztelet, amit az ósagárdi, csomádi, később a pesti egyház lelkészei tartottak. 1867-ben elkezdődött a templomépítés, ekkor már 200 evangélikust tartottak nyilván. – Ma 700 evangélikus él a városban, akikről tudomásunk van. Az anyagyülekezet mellett egy leánygyülekezet tartozik hozzánk. A *rádiak* 1850 óta kísérik a váciakat. Kiterjedt a szórvány, Váchartyánnál kezdődik és Zebegetynél ér véget. Nagy terület – sok feladat! A gyülekezet megtanulta kihasználni az adódó lehetőségeket. *Vácott a kényelmes és alvó közösségnek nem terem babér.* A hatalmas római katolikus püspöki székhely árnyékában és a szekták vadászterületén csak úgy lehet megmaradni, ha a gyülekezet komolyan veszi küldetését. Óriási eredmény, hogy 2 éve beindult a Dunakanyar egyetlen evangélikus óvodája. Nem titkolt célunk, hogy a gyerekeken keresztül olyan fiatal családokhoz juthatunk el, akikről nem tudtunk, de itt élnek közöttünk. – Nagy öröm, amikor lelkész és gyülekezet együtt tud mozdulni, és abban a reménységben tud szolgálni, hogy „a mi fáradozásunk nem hiábavaló az Úrban!”

Detre János

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D. Dr. NAGY GYULA:

I. EGYHÁZI VILÁGSZERVEZETEK

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Istent nem a világon kívül, nem is föltétlenül a díszes katedrálisokban, hanem a mindennapok emberi realitásai között, az értünk emberré, szegénnyé lett Isten Fiában találjuk meg igazán – hangzott az Egyházak Világtanácsa főtitkárának, *Konrad Raiser* professzornak karácsonyi üzenetében a világ egyházaihoz. Ezért a mi hálás istentiszteletünknek is oda kell hajolnia a világ mai szegényeihez és szenvedőihez. Mert Isten testben, a mi valóságos emberi világunkban jött el hozzánk a betlehemi Gyermekben.

*

Az elmúlt esztendő utolsó heteinek legnagyobb figyelmet keltett ökumenikus eseménye volt *I. Bartholomeus konstantinápolyi pátriárka* találkozása a többi egyházak reprezentánsaival.

November végén *Cassidy* kardinális vezetésével a Vatikán magasintézet delegációja kereste föl az ortodox világ elismert „primus inter pares” lelki vezetőjét székhelyén, a Konstantinápoly melletti Phanarban, viszonzva a pátriárka júniusi látogatását *II. János Pálnál*. A pátriárka kifejezte reményét, hogy a még

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

- 1995 december -

Az 1996. év kezdetét talán valamivel több reménységgel és várakozással ünnepelte a világ, mint tette ezt az elmúlt esztendőben. Először hallgattak el igazán a fegyverek a véráztatta balkáni régióban, és először csillant föl a tartós béke reménye a meggyötört Közel-Keleten. De, hogy ez a földi béke milyen törekeny és milyen nehéz a feléje vezető út, azt jelezte Rabin miniszterelnöknek a világot megrázó meggyilkolása és jelzik a nem szűnő, véres etnikai feszültségek Afrika közepén, Sri Lankában és a világ más részeiben.

Az egyházak világszerte mégis igazi Karácsonyt ünnepeltek, mert a legnagyobb örömhírt: Isten kegyelmének testtelését a betlehemi Gyermekben, az inkarnáció csodája hozta el ennek a sötétségben, félelmek közt élő embervilágnak. De az egyházai világszervezetek szokásos karácsonyi üzenete ezúttal is figyelmeztetett arra, hogy az igazi földi békének, az emberek és a népek egymással való megbékélésének csak egyetlen forrása van: előbb megbékélni Istennel, elfogadni Isten kegyelmét és békéjét a szívekben.

Az értünk testté, emberré lett Isten Fia közöttünk lakozásának örömeivel indulhattunk el mi, magyar keresztyének is ennek a népünk történetében olyan nevezetes évfordulót jelentő új esztendőnek az útján. És ez a karácsonyi reménység járja át – annyi szenvedés és veszély ellenére is a híradásokat a világ-ökumené életéről.

(A híryanagy lezárása: 1995. december 31.)

meglévő akadályok, az uniált egyházak helyzete, a prozelitizmus veszélye és az eucharisztában még hiányzó egység ellenére a két nagy egyház kapcsolatai javulnak és a dialógus köztük folytatódik.

I. Bartholomeus ezt követően, december első napjaiban Genfét kereste föl és tanácskozott az ökumenikus világszervezetek, az Egyházak Világtanácsa, az Evangélikus és a Református Világszövetség, valamint az Európai Egyházak Konferenciája vezetőivel. A pátriárka, aki megválasztása előtt hosszabb ideig aktív szolgálatot végzett az Egyházak Világtaná-

csa vezető testületeiben, nyilvánította erős elkötelezettségét az ökumenikus világmozgalom ügye iránt. Válaszul *Raiser* főtitkár méltatta az ortodox egyházak 1920 óta végzett fontos szolgálatát az ökumenikus mozgalomban. *Noko* LVSZ-főtitkárral találkozáva, *I. Bartholomeus* a lutheri reformáció jelentőségét emelte ki a nyugati keresztyénség megújulásában, ugyanakkor hangsúlyozta a már 15 éve tartó ortodox-evangélikus dialógus nagy teológiai jelentőségét.

Ezt követően a konstantinápolyi pátriárka négy napos látogatást tett Londonban,

az Anglikán Egyház fejénél, *Carey canterbury-i érseknél*. Ennek központi eseménye a Westminster Abbey-ben tartott, közösen celebrált liturgia volt. *Carey* érsek a pátriárka hármas jelentős szolgálatát méltatta az ezt követő ünnepi ülésen, „a keresztyén egység, a teológiai következettség és az Isten teremtett világa iránti ökológiai elkötelezettség területén”.

ENI-lwi dr—CEC News

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Látszólag a bűn, a félelem és a sötétség uralkodik világunkban. Isten világossága azonban éppen ebben a sötétségben fénylik, jelent meg az első karácsonyészakán és van jelen ma is világunkban. Ez a világosság töri át a bűn és erőszak uralkodni látszó sötétségét. Az ige és a hit megnyitják szemünket Isten dicsőségének, kegyelmének meglátására a mai világban – írja *Gottfried Brake-meier*, a Lutheránus Világszövetség elnöke – *Karácsonyi üzenetében*. A mi közös feladatunk az, hogy a tanúi legyünk ennek a világosságnak az egész világon – hangzik az üzenetben, világos utalással a jövő évi világggyűlés főtémájára.

lwi de

*

November utolsó napjaiban *Sam Nujoma*, Namibia elnöke, látogatást tett a Vi-

lágszövetség genfi központjában. Köszönetet mondott itt az ökumenikus világszervezetek támogatásáért a sokat szenvedett ország függetlenségéért vívott küzdelmében, kérve további támogatásukat hazájá és az afrikai szegény országok nehéz helyzetében. A három LVSZ-tag-egyház fontos szerepet játszik a nemrég önállóvá lett délnyugat-afrikai ország életében.

lwi de

REFORMÁTUS VILÁGSZÖVETSÉG

A RVSZ genfi sajtószolgálatára beszámol arról, hogy 1995 októberében *Debrecenben* tartotta első ülését az a hattagú előkészítő csoport, amely a jövő év nyarán ott összeülő református világgyűlést megelőző, nemzetközi ifjúsági fórumot szervezi. Ez lesz az első ifjúsági találkozó a világgyűlés előtt. A fiatal delegátusok a világgyűlés főtémájával kapcsolatban két kérdést kívánnak megvitatni: mik az „igazságtalanság bilincsei” a mai világban és hogyan szabadulhatunk meg ezektől a társadalom és az egyház életében?

Ugyancsak ősszel, *Berefordon* találkozott négy közép- és kelet-európai református tagegyház delegátusai, hogy megvitassák a lelkész-képzés fejlesztésének mai útjait Csehországban, Szlovákiában, Romániában és hazánkban.

RVSZ – Update

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA

Az európai egyházak ökumenikus szervezete 118 tagegyháza nevében nyilatkozatban köszöntötte a *daytoni megegyezést* Bosznia-Hercegovina, Horvátország és Szerbia vezetői között a többéves polgárháború befejezéséről. „Köszöntjük ennek a megegyezésnek építőmestereit, de együtt gyászolunk az ártatlan áldozatok, szenvedők millióival is” – hangzik a nyilatkozatban.

Hasonló sajtónyilatkozatokban köszöntötték a békés építés új reménységét a vérontás befejezése után Genf többi egyházi világszervezetei, amelyek az egyházak bevonásával és segélyszervezeteik útján annyi erőfeszítést tettek a kiengesztelésre és a szenvedések enyhítésére a volt Jugoszlávia utódállamaiban.

ENI – CEC News

II. A VILÁG EGYHÁZAI

NÉMETORSZÁG

Az idei *Luther-émlékév* közös ökumenikus ünnepe szeptember 6-án júniosban Eislebenben lesz, röviddel II. János Pál pápa berlini látogatása előtt. „*Régi gyökerek – új élet*” központi témával emlékeznek meg a reformátor életművéről. Az ünnepeken részt vesz Magdeburg római katolikus püspöke is.

lwi d

A stuttgarti állami könyvtárban fölfedeztek egy 1519-ben kiadott *Vulgata-bibliafordítást*, a fiatal Luther kézírásával egyező, számos lapszerű bejegyzéssel. A könyvtár szakértői szerint ez a latin nyelvű bibliafordítás 1520 után Luther exegetikai előadásaihoz és az új német bibliafordítás elkészítéséhez használt saját kézirataiból készült, együtt a görög és héber bibliai szövegekkel. Luther neve (M. L. Martinus, Lutherus) és kéziratos jegyzeteik mellett azonban a kötetben még más kéziratos bejegyzések is találhatók. Ezért más kutatók azt gyanítják, hogy a kötet Luther egyik tanítványának tulajdona volt, aki esetleg Luther saját *Vulgata-példányából* másolta át hűen a reformátor bejegyzéseit a saját példányába. A tudós kutatók közt még folyik a vita, Luther maga vagy valaki más volt ennek a fontos korabeli dokumentumnak tulajdonosa, és tovább segítenek-e a kötet jegyzetei Luther reformatori, exegetikai munkásságának mélyebb megismerésében.

lwi de – cpd-w

*

A Német Evangélikus Missziói Társaság lapja a teológiai képzés készülő reformja előtt *kritika alá veszi a német egyetemi teológiai képzés „magasszintű, szakosított és tudományos irányzatát”*. A *Weltmission* című folyóirat kritikája szerint a német egyetemi teológiai nevelésből hiányzik a „misszió-kommunikatív elem”: az eleve kapcsolattartás a mai német társadalom legfontosabb problémáival. Ugyanígy jelentkezik benne az „*ökumenikus analfabétizmus*” is, az ökumené mai világának, a világ többi egyháza alaposabb ismeretének hiánya. Javasolja a folyóirat tanulmánya többek között egy kötelező külföldi tanulmányi év bevezetését a német teológiai hallgatók számára.

lwi d

A Württembergi Tartományi Egyházban tartott *zsinati választásokon három egyházi irányzat* képviselői szerepeltek a jelöltlistán: Az „*Élő gyülekezet*” pietista-konzervatív csoportja megőrizte ugyan relatív többségét, de jelentősen megerősödött a „*Nyitott egyház*” modern irányzata is. Az „*Evangélium és egyház*” középcsoport megőrizte eddigi helyét a zsinat tagjai között. A három zsinati irányzat számaránya jelenleg, a fenti sorrendben véve: 34-33-23.

lwi d

A keletnémet Brandenburgi Tartományi Egyházban *heves ellenállásba ütközik a kormány által tervezett új „vallástan”*, amely az állami iskolákban fölváltaná az eddigi, az egyházak által végzett „*konfessionális hitoktatást*”. A szociáldemokrata kormány által bevezetni kívánt új, *semleges „LER” (Lebensgestaltung, Ethik, Religion)* csak általános ismereteket közölné a különféle vallásokról és az etikai irányzatokról, de minden, egy bizonyos egyház iránti elkötelezettség nélkül. Az egyházak missziói jellegű, személyes hitre irányuló hitoktatása – ez a LER-elleni egyházi kritika fő érve – ezután kiszorulna a kötelező órarendből és csak

önkéntes alapon megszervezett különórákon, a tanrenden kívül kaphatna helyet az állami iskolákban.

epd – w

*

A német és osztrák egyházi folyóiratok részletesen foglalkoztak a *két ország római katolikus egyházaiban 1995-ben megindult, népszavazásszerű reform-kezdeményezésekkel*.

A német evangélikus *Materialdienst* (Bensheim), az ismert Felekezettudományi Kutatóintézet folyóirata, legújabb számában beszámol arról, hogy az osztrák római katolikus egyházban a múlt évben kialakult súlyos belső feszültségek miatt indult meg az *egyházi reformokat* (a klérus és laikusok közti szakadék áthidalása, a papok szabad választási lehetősége a cölibátus vagy a családi élet közt, a nők teljes egyenjogúsága az egyházban stb.) *követelődő mozgalom*, amely félmillió aláírással talált támogatásra a hívők között. Ennek nyomán az ősz elején Németországban is megindult egy hasonló kezdeményezés, „*Mi vagyunk az egyház*” elnevezéssel, amely élénk vitákat váltott ki a médiumokban is. De ez a reform-megmozdulás nem ért el hasonló méretű hatást, mint Ausztriában. Az év végére mintegy 2 millió támogató aláírás érkezett, s ebből 1 millió 492.602 aláírás a római katolikus egyházból (amelynek lélekszáma Németországban 28,1 millió).

Ausztriában a püspöki kar részéről *Georg Eder* salzburgi érsek élesen elutasította a szerinte Luther wittenbergi 95 tételéhez hasonló és belső szakadásra vezető „erőszakos reformterekvéseket”. Németországban a legnagyobb laikus híveket tömörítő katolikus egyházi szervezet elhatárolta magát az említett reformterekvésektől és „*Pro Kirche*” (Az egyházért) elnevezéssel ellenmozgalmat indított. Ugyanakkor javasolta a sokoldalú, békés dialógus folytatását az egyházban a belső reformokról.

MD – LM – cpd-w

NAGYBRITANNIA

A Church of England (Anglikán Egyház) idei egyetemes zsinatán heves vitákat váltott ki egy jelentős és szexuáletika mai kérdéseiről. Carey canterbury-i érsek elutasította a vita során minden olyan liberális nézetet, amely a házasság nélküli együttélést vagy a homoszexuális életközösséget egy szintre kívánja helyezni a házassággal.

A zsinaton részt vett vendégként Konrad Raiser, az Egyházak Világtanácsa főtitkára is. Beszámolt az ökumenikus mozgalom mai helyzetéről, hiányolva azt, hogy a római katolikus egyház és a gyorsan növekvő pünkösdiszta egyházak még mindig nem léptek be a mozgalom több mint 300 egyházat átfogó világszervezetébe. Elismerte, hogy ma a dogmatikai különbségek mellett etikai viták is erősen megosztják a keresztyénséget, sokszor egy egyházon belül is. Úgy látja – mondta – hogy a világ egyházaival még mindig nincsenek eléggé fölkészülve a közeledő 21. évszázad új, nagy kihívásaira.

ENI

II. Erzsébet királynő, az Anglikán Egyház legfőbb méltósága, 1689 óta első alkalommal vett részt hivatalosan római katolikus misén a Westminster-katedrálisban, egy ünnepi évfordulón. Jelen voltak az ünnepségen egyébként az anglikán, az ortodox, a református és a szabadegyházak egyházi vezetői is. A közvélemény egy része „bátor ökumenikus gesztust” látott a királynő lépésben. Mások viszont – a katedrális előtt megjelent tüntetőkkel együtt – a részvételben a brit tradíciók súlyos megsértését kifogásolták.

ENI

NORVÉGIA

A Norvég Egyház novemberi zsinata elutasította a homoszexuális párok egyházi megáldását és az ilyen élet-

közösségben élők egyházi szolgálatban való alkalmazását. A zsinat ugyanakkor felkérte a püspöki konferenciát, hogy dolgozzon ki irányvonalakat a homoszexuális egyháztagok lelkigondozására.

lwi de

ITÁLIA

November végén az olasz szenátus is jóváhagyta a (kis) evangélikus egyház és az állam közötti hivatalos szerződést. Az új egyezmény garantálja az evangélikus gyülekezetek autonómiáját, teljes jogát az állami kórházakban, a hadseregben és a börtönökben végzendő lelki szolgálatra, valamint a hitoktatásra az állami iskolákban. Hasonló egyezmények biztosítják a többi kisebbségi egyház (valdensék, metodisták, baptisták) és a zsidó vallási közösség autonómiáját. De ez az első eset, hogy az államszerződés kifejezetten is utal egy kisebbségi egyház hitvallásos alapjára, az Agostai Hitvallásra.

lwi de

Az olasz egyházak közös Ökumenikus Tanács alapítását tervezik a római katolikus és az ortodox egyházak részvételével – jelentik egyházi sajtószolgálatok. Miután gyülekezeti síkon már régóta kialakultak ökumenikus kapcsolatok az egyházak között, és legújabban a protestáns egyházak szövetsége is meghívást kapott a katolikus püspöki zsinat ülésére, ez az újabb lépés igen jelentős lenne ökumenikus szempontból a nagy katolikus többségű országban.

lwi d

SZLOVÁKIA

A nagy fordulat óta állandóan növekszik a teológiai hallgatók száma a pozsonyi Comenius Egyetem Evangélikus Teológiai Fakultásán. A jelenlegi tanévben ott 272 hallgató végzi tanulmányait, köztük 144 nőhallgató (!) 22 külföldi és 15 nem-evangéli-

kus teológus. Az elmúlt év során 14 végzett férfi és nő hallgatót szenteltek lelkészszé, a legtöbb új lelkész 1990 óta.

lwi d

ROMÁNIA

Az erdélyi német kisebbség növekvő kivándorlása miatt egy időre veszélybe került a Nagyszebenben működő, németnyelvű Evangélikus Teológiai Intézet fennmaradása. Ez a veszély most elhárult. Az idei tanévre hat új hallgatót vettek föl Erdélyből, és osztrák, illetve német vendéghallgatók is beiratkoztak Nagyszebenben. Emellett a Teológiai Intézet új főladatkört is kapott: főlajánlotta, hogy németnyelvű teológiai kurzusokat tart ortodox teológus-hallgatóknak. Mivel a román állami nyelvi fakultásokon még mindig erős az ateista irányzat, nemcsak román ortodox teológiai fakultások fogadták el a németnyelvű teológiai intézmény ajánlatát, hanem Bulgáriából, Szerbiából, Lengyelországból és Fehér-Oroszországból is vannak jelentkezők a németnyelvű teológiai kurzusokra.

lwi d

OROSZORSZÁG

A volt erősen ateista szellemű hadsereg és az Orosz Ortodox Egyház közötti viszony megváltozásának újabb jelentős eseménye, hogy II. Alexy pátriárka december első napján fölszentelte Moszkvában a Központi Katonai Akadémia kápolnáját. Az Ortodox Egyház és a védelmi minisztérium már 1994 tavaszán aláírta az egyezményt a katonák lelkigondozásáról és a katonalelkészokről az orosz hadseregben. Az elmúlt év nyarán pedig a patriarchátus központi hivatalában külön osztályt állítottak föl Savva püspök vezetése alatt az egyház és a fegyveres testületek közötti viszony javítására.

Az egyházi közvélemény-

ben kritikát váltott ki ez a szoros együttműködés az Orosz Ortodox Egyház és a hadsereg között. Mások véleménye viszont az volt, hogy ezek a lépések megerősítik az Ortodox Egyház lelkigondozását az erre nagyon rászoruló fiatal katonák és a hadsereg tisztjei között.

ENI

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

November 18-án ünnepélyesen beiktatták hivatalába George Andersont, az Amerikai Evangélikus Lutheránus Egyház (ELCA) nyáron megválasztott új vezető-püspökét. Az igehirdetés szolgálatát a chicagai Rockefeller Egyetem kápolnájában a püspök külön kérésére April Ullring Larson, az ELCA első női püspöke végezte.

Az új püspök bejelentette, hogy tovább kívánja erősíteni az 5,2 millió hívőt számláló nagy egyház ökumenikus kapcsolatait: a legközelebbi országos zsinati ülés elé terjeszti javaslatait a három református és az episzkopális (anglikán) egyházzal való teljes közösségre, támogatja a római katolikus egyházhoz való viszony javítását a 16. századbeli, megigazulástanal kapcsolatos kölcsönös elítélő nyilatkozatok visszavonásával, végül pedig a többi egyházzal folytatott teológiai dialógusok mellett párbeszédet kíván kezdeni az izraelita, a mohamedán, a buddhista és az indiai vallási közösségekkel is.

lwi de

Nyilvános, éles vita bontakozott ki két vezető egyházi testület között egy a Fehér Ház elnöki hivatalában tartott „ima-találkozás”-ról. Ezen Clinton elnök és 12 amerikai egyházi vezető együtt imádkoztak, és az egyházak reprezentánsai kézzel a megáldották az elnököt. A találkozás miatt nyilvános tiltakozást tett közzé a konzervatív jobboldal részéről a Vallás és Demokrácia Intézet (IRD). Támadta a tanácskozást megszervező, haladó irányú

Nemzeti Egyháztanácsot (NCC-USA) azért, mert szerinte „egyházi rítusokat partizán jellegű politikai propagandára használt föl.” A Nemzeti Egyháztanács főtitkára éles hangon utasította vissza a támadást és kifejezte „csodálkozását azon, hogy az IRD keresztyének imádságán kíván kritikát gyakorolni, holott az egyházak liturgikus tradíciójához hozzátartozik az elnökért és más vezetőkért történő rendszeres imádkozás”.

ENI

HAITI

A Karib-tengeri szigetországban végbemenő demokratikus átalakulás egyik jele, hogy az evangélikus gyülekezetek lelkészei és világi vezetői szeptemberben aláírták a *Haiti-i Evangélikus-Lutheránus Egyház megalakulásáról* szóló okmányt és elfogadták annak alkotmányát. A 3200 lelket számláló kis egyház első vezetőjévé *Israel Izidor* lelkészt választották meg.

lwi de

SZENTFÖLD

Betlehem ebben az évben is tömegek részvételével ünnepelte meg a Megváltó születésének ünnepét. A Szent Születés templomát, a betlehemi „pásztorok mezejét”

zarándokok tízezrei keresték föl a világ minden részéből. Egy vonatkozásban mégis különbözött az idei Karácsony az előzőktől. Izrael állam közvetlenül a nagy ünnepet megelőzően adta át a város közigazgatását a palesztin hatóságoknak. *Jasszer Arafat*, a Palesztin Tanács vezetője, részt vett a Szent Születés templomában tartott karácsonyi istentiszteleten, köszöntötte a Betlehemben ünneplő keresztyén zarándókokat a világ minden részéből és biztosította őket, hogy a szent hely békéjét és szabadságát a palesztin fennhatóság alatt is garantálni fogják a palesztin keresztyének és a világ keresztyén zarándókai számára.

ENI – lwi de

INDIA

India „dalit-keresztyénei” tüntetésekkel, beadványokkal és éhségstrájkjal sürgették dalit-sorstársaik emberi jogainak elismerését az indiai kormányzat részéről. Négy dalit-keresztyén, Új-Delhi központjában, keresztfára kötözve magát, kívánta felhívni az indiai közvélemény figyelmét jognélküli, embertelen helyzetükre. A 250 millió dalit, az „érinthetetlenek”, az indiai társadalom legalsó, legszegényebb kaszta; évenként többszáz dalit hal meg a kasztok közötti véres összecsapásokban.

ENI

MADAGASZKÁR

A Madagaszkári Evangélikus Egyházban még vitatott

Októberi indiai látogatása alkalmából *Konrad Raiser*, az Egyházak Világtanácsa főtitkára, tömegmegmozdulásokat és más társadalmi akciókat sürgetett India egyházaiban és a világ keresztyénsége részéről a kitaszított dalitok sorsának igazságos rendezéséért. India 26 millió keresztyén hívőjének 70 százaléka tartozik a dalitok rétegéhez.

ENI

HONG-KONG

Az *Ázsiai Keresztyén Tanács (CEA)* Hong-Kongban tartott közgyűlésén *Feliciano Carino*-t, a Fülöp Szigetek Keresztyén Nemzeti Tanácsának főtitkárát, választotta meg egyhangúlag az egyik legnagyobb regionális ökumenikus szervezet új főtitkárává.

Az *Ázsiai Keresztyén Tanács*hoz 120 keresztyén egyház tartozik – Ausztráliát is beleértve – Pakisztántól Új-Zélandig. Legtöbb tag egyháza protestáns. De Ausztrália, Új-Zéland és Taiwan római katolikus egyházai, valamint több ortodox egyház is részt vesz az ökumenikus szervezet munkájában.

ENI

kérdés a nők lelkésszé szentelése. Jelenleg ugyan több mint 30 teológiai diplomával rendelkező nő él az egyházban, de a 11 egyházkerület közül még csak négy kerület (synod) ismeri el a *nők lelkészi ordinációját*. Legújabbban azonban az Avaratri Mania egyházkerület zsinata is úgy döntött, hogy 18 évi szünet után most újra teológiai hallgatót küld a lelkészi képzés megszerzésére az Egyház Teológiai Főiskolájára.

lwi e

JEGYZET

Az „Egyházi Világhíradó” állandó forrásai: ENI: az Egyházak Világtanácsa angolnyelvű nemzetközi hírszolgálat, együtt a Lutheránus és a Református Világszövetséggel. – lwi: a Lutheránus Világszövetség angol (lwi e) és német nyelvű (lwi d) nemzetközi hírszolgálat. – RVSZ Update: a Református Világszövetség negyedévi sajtótájékoztatója angol és német nyelven. – CEC News és CEC Monitor: az Európai Egyházak angol, német és francia nyelvű sajtószolgálat (Genf). – epd-w: Evangelischer Pressedienst-Wochenspiegel, Frankfurt. – MD: Materialdienst (Felekezettudományi Intézet, Bensheim). – LM: Lutherische Monatshefte, Hannover. – LD: Lutherischer Dienst. Erlangen. „Eros Vár”: az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia lapja. Cleveland, USA.

*

HANNU MAJAMÁKI:

A keresztyén értékek és a felsőoktatás értékei

A finn evangélikus egyház felsőoktatási titkárának előadása, a WSCF Európai Közgyűlésén, 1995. augusztus, Iasi, Románia

Bevezetésemben először a felsőoktatás és az egyetemek mostani helyzetének viszonylag általános elemzését kívánom nyújtani, majd megpróbálom rámutatni a felsőoktatás jelenlegi értékeire, végül javaslatokat teszek arra, hogy a keresztyén egyházak, illetve a keresztyén diákmozgalmak hogyan értelmezhetik a jelen helyzetet.

A felsőoktatást finn szempontból nézem, tehát nézőpontom nyugat-európai, evangélikus, és az északi országok felsőoktatásához, politikájához és egyházaihoz kötődik. Ezt a nézőpontot igyekszem egy nagyobb európai képbe beilleszteni, sőt globális oldalával kiegészíteni. Várom hozzászólásaitokat az előadáshoz, különösen azokat a véleményeket, amelyek országokról és egyetemeik helyzetéről szólnak.

Nem megyek bele az etika, metaetika, teológia és politi-

ka alapvető és komplikált kérdéseibe, bár ezek mindig jelen vannak, amikor valaki ennek a találkozóknak a témájáról, a felsőoktatás és a keresztyén értékek által felvetett problémákról beszél. Alaptétele az, hogy a keresztyén értékeknek van bizonyos politikai jelentőségük, és a társadalmat és politikát érintő kérdések szorosan kötődnek a valláshoz és a keresztyén egyházhoz. Ez annak ellenére így van, hogy léteznek olyan teológiák és irányzatok, melyek szerint a társadalmat érintő politikai kérdéseknek semmi köze a valláshoz és a lelki élethez.

Két nehézséggel kell szembenéznünk. *Először is*, a keresztyénségben belül alig van megegyezés az úgynevezett keresztyén értékekről. Ezek a különbségek talán akkor kerülnek elő, amikor a keresztyén értékek és a felsőoktatás kapcsola-

táról beszélünk. A második probléma az, hogy a felsőoktatás felépítése, az egyetemek és diákok körülményei, és a felsőoktatás társadalmi szerepe szembevetődően különbözhet Európában sokfelé. A legutóbbi fejlemények viszont, úgy gondolom, az egységesülés felé mutattak. Egyrészt az Európai Unió, másrészt egyre inkább világméretű gazdasági és ökológiai rendszerek teremtenek hasonló feltételeket az egyetemeknek és a tanuláshoz az egész világban.

A tanulás új megközelítése

Az idők folyamán sokféleképpen tekintették már az egyetemeket, a görög akadémiáktól kezdve, az egyetem és az egyház kombinációján és az önálló tudományon keresztül egészen az egyetemek teljes autonómiájáig. A 19. század végén és a 20. században a felsőoktatást kutatók ideálja a teljesen szabad és független tudomány és egyetem volt. Az ideálok mellett persze mindig ott volt az a valóság, hogy az egyetemeiket korlátozta az egyház, az állam, vállalkozások, vagy egyének, attól függően, hogy az egyetem milyen anyagi helyzetben volt.

Az elmúlt években figyelemreméltó változások következtek be a tanulmányokban és abban, hogy a hallgatók hogyan értékelik hallgatói helyzetüket. Finnországban volt egy érdekes felmérés a diákkultúráról és a tanulásról az 1980-as években. Ebben a felmérésben a finn jnyvaskylai egyetem 200 hallgatóját kérdezték meg, és a szervezők szerint az eredmények összhangban vannak a más nyugat-európai országokban végzett hasonló kutatások eredményeivel. A legszembetűnőbb jelenség a hallgatói identitás hiánya volt. A hallgatóknak az egyetem egy olyan helyé vált, ahol órákra járnak és jegyeket kapnak a diploma érdekében. Még az is lehet, hogy tanulmányaik helyét nem egyetemnek, hanem iskolának hívják.

A hallgatók identitása, az önképük nem a tanuláson alapult, hanem a tanulmányok mellett, azok finanszírozására végzett munkán, a tanulás melletti hobbijaikon, vagy saját családi szerepükön. Ha egy diáknak saját gyerekei voltak, a szülői szerep különösen meghatározta identitásukat. Az, hogy valaki egyetemi hallgató, már nem valami értékes, vagy tiszteletre méltó dolog, mint évtizedekkel ezelőtt, már nem egy teljesen felelős polgár pozíciója, mivel függőséget jelent azoktól a forrásoktól, amelyek a tanulmányokat támogatják, pl. szülők, és az egyetem. A dolgozó vagy szülői szerep a maga felelőségével és függetlenségével jobbnak és vonzóbbnak tűnt, talán valóságosabbnak is az egyén szemével nézve, és ha volt is valamiféle diákidentitás, az nem egy bizonyos diákidentitás volt. Ez a gyenge hallgatói identitás jellemzően a diplomáig vagy csak a szakterület kiválasztásáig terjedt. Az egyetemre járás csak egyé vált az élet sok szakasza közül.

Azt hiszem, ez a folyamat a tanulást a munka tulajdonságaival ruházta fel. A hagyomány szerint a tanulásra úgy tekintettek, mint aminek semmi köze a munkához, hanem a görög filozófiai iskola folytatója, tehát szabad emberek szabad idejükben új dolgokat tanultak szabadon. Ez a hagyomány megmaradt az egyetemeken, mint az oktatás szabadságának hangsúlyozója.

A munkaerőpiac és az oktatás

A munkának és a munkaerőpiacnak is növekvő befolyása van az oktatásra, ez a befolyás azonban összetett, magába foglalja a diákok és egyetemek, vállalkozók és az állam döntéseit, és végül sokban kötődik a világ oktatási és gazdasági rendszereihez is.

A munkaerőpiac uralma alatt álló oktatásnak a következő jellegzetességei vannak:

- Minél rövidebb időt tölt valaki tanulmányaival, annál többet tud szakképzett polgárként használni a termelésben és az adófizetésben.

- Az európai társadalmaknak több ún. produktív munkaerőre van szükségük, tehát exportképes

árú előállítására és forgalmazására van igény. A diákoknak különösen fel kell készülniük arra, hogy olyan vállalkozásokban és ügyintézőeszközökben dolgozzanak, amelyek a külkereskedelem növelésével járulnak hozzá a nemzetgazdasághoz.

- Az oktatási rendszer legfontosabb célja az, hogy fokozza az ország nemzetközi versenyképességét.

- Az oktatás hatékonyabbá válik, ha verseny van a különböző felsőoktatási intézmények között. Ezt a hatékonyságot különböző vezetési rendszerekkel lehet elérni. Mind a hatékonyságnak, mind pedig a versenyszellemnek sok a hátulütője az oktatásban.

Az oktatás és a munkaerőpiac közelítésének egyik fő problémája a helyes előrejelzések készítésének rendkívüli nehézsége, a jóslás pedig mindig is nehéz ügy volt. Minden tervünk és tanulmányunk kátyuba eshet, ha váratlan tényezők jelennek meg, vagy ha a világ nem abban az irányban fejlődik, amit vártunk.

Ha az oktatásra olyan eszközként vagy hatalomként tekintünk, amely megváltoztatja és fejleszti a világot, akkor a munkaerőpiac oktatási dominanciája gyanússá válik, és az oktatást igen konzervatívá teszi. Ha a munkaerőpiac uralja az oktatást, akkor a felsőoktatási intézmények egyszerűen csak diplomagyáraknak tekinthetők, amelyek a piac időszerű igényeit elégítik ki, ahelyett, hogy formálnák és alakítanák a piacot. Minden kezdeményezés a piacon és a piacra készül, a piacgazdaság természetén ezt tekinti céljának, az oktatás célja így a piac segítése.

Van néhány érdekes érv a piacorientált modell mellett, és ezeket komolyan kell venni.

1. Nem lehetünk biztosak abban, hogy az egyetemek jelentik a radikális és újító szellemet ebben a konfliktusban. Mondhatjuk azt is, hogy az egész oktatási rendszer alapján véve konzervatív, arra készült, hogy a fennálló struktúrákat védje, és hogy mindig is vonakodott elfogadni a társadalmi változásokat és újításokat.

2. Az oktatási rendszernek szilárd kapcsolatot kell fenntartania a környező társadalommal, amibe a munkaerőpiac is beletartozik, és ez nem más, mint az emberek szükségleteinek és akaratainak a tükrözése. Az egyetem nem zárkozhat elefántcsonttoronyba, nem hanyagolhatja el a modern, változó társadalmat. az újításoknak az egyetemen kívülről kell jönniük, az egyetemeknek pedig válaszadókról, nem pedig csupán kérdésekről kellene gondoskodniuk.

3. Utopia lenne azt gondolni, hogy az oktatás megváltoztathatja a világot. Az összes új gondolatot és elméletet, amit az egyetemen tanulunk, munka közben hamar elfelejtjük. A valódi munka törvényei az életben sokkal keményebbek, mint az egyetemi légvárépítés.

4. Etikai problémákat vet fel, ha a hallgatókat olyan foglalkozásokra oktatjuk, amelyek már nem léteznek, és ha olyat tanítunk nekik, amire nem lesz szükségük. Az egyetemeknek mindent meg kell tenniük azért, hogy a jövőre nézve hasznos dolgokat tanítsanak, még akkor is, ha nehéz megjósolni, hogy mik lesznek a jövőbeni igények. A hallgató jogának tarthatja, hogy helyes és megfelelő oktatásban részesüljön. Néha apró tanrendi változtatások is hozzájárulhatnak a könnyebb munkáhozjutáshoz. Ha az egyetem nem javítja a képzés fokát konzervativizmusból vagy lustaságból, akkor az etikailag nem helyes. Ha ideológiai okok vagy autonómiai elvek akadályozzák az oktatás fejlődését, akkor ki vállalja majd a felelőséget az alulképzett generációkért? Az egyik finn egyetem rektora azt állította, hogy a hallgatóknak állandóan figyelniük kellene tanmenetük és munkalehetőségeik összhangját, és folyamatosan igazodniuk kellene a munkaerőpiac változó igényeihez. Dolgoznunk kell a képzés fokának emelésén, hogy eladhassuk legfontosabb termékünket, a frissen végzett értelmiségit. Ki szeretne visszamenni a 70-es évekbe, amikor legalábbis az északi országokban az egyetemek és politikusok azt hitték, hogy meg tudják jósolni, mire van szüksége a társadalomnak, és hogy erre oktatni is tudnak.

Szeretnék érinteni néhány olyan érvet és kérdést is, ame-

lyek közeli kapcsolatban állnak az oktatás és a munkaerőpiac problematikájával.

1. Korábban már említettem, hogy az oktatás a *társadalmat megváltoztató erő*. Ez az érv alapos és elvont egyszerre. Feltehetjük a kérdést, hogy az oktatás pusztán csak egy fejleszhető termék-e. Ha az oktatást, különösen pedig a felsőoktatást árunak tartjuk, akkor el kell választanunk a felsőoktatást a kutatástól, és el kell ismernünk, hogy a hallgató csupán fogyasztó, vagy beruházó, aki oktatást vesz, és azzal szívesen kereskedik. E modell szerint az egyetem a termelő, a tanárok egy tudásgyár munkásai, a hallgatók pedig vevők és/vagy termékek. Ez a szemlélet élesen szemben áll a felsőoktatás és kutatás autonómiájának ideáljával.

2. A munkaerőpiac nem egy egyszerű rendszer, sok különféle igényt, célt, munkaadót és gazdasági érdeket kell szolgálnia. A piac nem alakíthatja a szükségleteket, különben az igények megvalósíthatatlanná válnak. Például egy vezető finn cég személyzeti felelőse a következő hirdetést adta fel: „Keresünk olyan 23 éve alatti diplomás, vagy 27 év alatti doktorált szakembert, aki legalább egy évet tanult vagy dolgozott külföldön, és aki választott munkaterületén több éves gyakorlattal rendelkezik. Legyen három nyelvvizsgálója, jó fizikai és szellemi képességei, vezetési gyakorlata (munka, diákszervezet, katonaság) és remek kapcsolatteremtő képessége.”

3. Általában a nagy nemzetközi cégeknek lehet befolyása az oktatásra, de ezek valóságos hatása az összes munkavállalóra viszonylag csekély. Itt megint politikai kérdéssről van szó. Az oktatás mindig segít valakit vagy valamit, és mivel a források korlátozottak, ezért ugyanakkor hátráltat is valakit vagy valamit.

4. A felsőoktatás rendszere – legalábbis Nyugat-Európában – egyre inkább egyfajta piacorientált rendszerre épül. Az „ideális” diák e modell szerint olyat tanul, amire szükség van a termelésben, vagy kereskedelemben, olyan rövid ideig tanul, ahogy csak lehet, a lehető legkorábban kezdi a tanulmányait, és a lehető leghamarabb eldönti, hogy hol akar dolgozni. Tanulás után természetesen az ideális diákból lesz az ideális értelmiségi.

Az „ideális diák” fogalmával nem feltétlenül valamely politikai programban vagy tervben nyilvánosan kifejtett oktatási célokra gondolok. Ezekben a programokban egy másfajta világot találunk, ahol azt fejtik ki, hogy mi az, ami hiányzik, mi az, ami még jó lenne. Az 70-es és 80-as évek „rejtett tanmenete” sem tartozik bele a fent említett fogalomba. Az „ideális diák” fogalmán azokat a struktúrákat értem, amelyek uralkodóak, vagy azokat, melyek valaminek egy bizonyos módon való elvégzésére adnak tanácsot. Az „ideál” tényszerűen az oktatáspolitikai megtestesülése. Beleértjük a tanulmányok finanszírozhatóságát, a tanulmányokkal töltött időt, a látogatott órákat, az egyetemre bejutás lehetőségét és anyagai feltételeit, a munkáhozjutás, könyvhözjutás, tanítás és tanácsadás lehetőségeit stb.

Ezek a tényezők alakítják a tanulás körülményeit, a diákok életét, és ami lényeges, befolyásolják a diákok döntéseit. Egy piacorientált és demokratikus társadalomban nem lehet parancsolni az embereknek, de hatásosan terelhetők bizonyos döntések irányába. Ez a fajta politika gyakran nem tudatos, tehát nem egyéni döntésekről van szó, hanem homályos intézkedésekről, amit sehol nem vitatnak meg. Általában ezek nagyon kis lépések, amiket semmiségnek tüntetnek fel. A felsőoktatás értékei ezekben a kis lépésekben rejlenek, mivel azok nagyobb és sokkal általánosabb értékeket tükröznek vissza.

Oktatás és erkölcs

Amikor arra a kérdésre keressük a választ, hogy a keresztyén értékek mennyiben szólnak bele a felsőoktatásba, akkor két különböző nyelv problémájával kell szembenéznünk. Mostanában a felsőoktatásról szóló vitákban az érvek és meg-

szólalások szorosan kötődnek az utilitáriánus (haszonelvű) etikához (a legfőbb érték a hasznosság) és a gazdasági értékekhez. A más értékeken, pl. egyenlőségen, emberszereteten, igazságon alapuló értékek nem elfogadottak a vitában. Ez súlyos probléma az egyházaknak és a keresztyén diákszervezeteknek. A keresztyénység által hangsúlyozott etikai értékek és érvek általában távol esnek a hasznosságiaktól. A keresztyénység etikai hagyományai szerint a gazdagok legalábbis gyanúsak, a gyengék és a szegények segítése a fontos. Pál apostol Krisztusban való gyengeségét emeli ki. Ezek az értékek valóban elég távol vannak a „nemzetközi versenyképességtől”, vagy attól a szerencsétől és nyereségtől, amit sikeres oktatással el lehet érni. A legfontosabb keresztyén etikai iratokban, mint a Tízparancsolatban vagy a Hegyi Beszédben rendkívül nehezen találunk a mai vitákba illő idézeteket. Két lehetőséget látok a folytatásra: vagy hűek maradunk a hagyományos értékeket tükröző hagyományos nyelvhasználathoz, vagy pedig hozzáigazítjuk a nyelvet a vitához és eszerint keresünk érveket a hagyományos értékek talaján állva. Én a másodikat ajánlanám, bár tudom, hogy sok nehézséggel jár, de a hagyományos értékek olyan szempontját szeretném megtalálni, amelyik nem azt hangsúlyozza, hogy „Ne keress semmi jót ezen a világon”, hanem inkább azt, hogy „Lehet, hogy nem a lehető legjobban keresed a jót a világon.”

A jelenlegi oktatáspolitikai és különösen a felsőoktatásban a tervezésre szánt idő egyre rövidül. Az oktatásban és kutatásban mindentől elvárják, hogy termelékeny és hasznos legyen pár éven belül. A jövő gyakran csak 1-2 évet jelent. Ezt a csökkenő jövőképet az egyetemeken különböző tervezési, technikai, vezérlési rendszerei, az élesedő verseny, a politikai realitások, és a (talán csak látszólag) gyorsuló társadalmi változások okozzák.

Ez nincs összhangban a tudomány, kultúra, oktatás, egyház és keresztyénység által igényelt idővel. Ugyanez a gond a műltfelfogásunkkal: a felsőoktatás jelenlegi tervezetében a múlt csak 10 évet jelent, nem pedig az oktatás és az egyetemek teljes történetét. Ha úgy érezzük, hogy évezredek múltja és évezredek jövője közepette élünk, akkor lényegesen különbözik politikánk attól a szemlélettől, amelyik öt év történellemmel és két év jövővel gazdálkodik.

A *felelősség* kérdése szorosan kötődik az előző témához, bár nagyon összetett. A felsőoktatásnak fontos tényezőnek kell lennie a jövő generáció életkörülményeinek alakításában, pl. egy olyan politika, amelyik az egyetemeken spórol, azt kockáztatja, hogy a jelenlegi generáció a jólétét a jövőbenieknek keresi meg. Az oktatás egészen a súlyos felelőssége van kultúránk és hagyományunk folytatásáért éppúgy, mint az egyén jólétéért. A jólét a felsőoktatás felelősségének csak egy szelete, és ha más területek kárára hangsúlyozzák, akkor az élet és kultúra egésze sorvad el.

Valahogyan a *tanulás szerencsejátékká* vált, és egy élet forog kockán: Vagy érdekes és jólfizetett állást, biztos jövőt kap valaki, vagy olyat tanul, amire senkinek nem lesz szüksége, és munkanélküliként eladósodik. Különösen akkor válhat ez a helyzet katasztrofálissá, ha nincs elég lehetőség átképzésre. Ez persze már egy sokkal összetettebb, de érdekes kérdés, hogy ki vagy mi felelős az oktatás eredményéért: az egyén, az oktatási intézmény vagy az állam. Ez a kérdés pedig még egy kérdés rejt magában: kié a haszon a sikeres oktatásból? Az egyéné, az intézményé, a munkaadóé, vagy az államé? Mindezek nagyon ideológiai kérdések, amelyek szocialista és liberális ideológiákat tükröznek, de jelenleg az oktatásban igen sok forog kockán.

A hallgató egyéni felelősségének része az, hogy magát *emberként is fejlessze*, gondja legyen érzéseire, szociális biztonságára, intellektuális és lelki igényeire. Ha a hatékonyság kedvéért nincs idő a szellemi növekedésre, akkor ez a folyamat leáll. Egyszerűen több kockázattal jár, hogy valaki hibázzon, újrakezdjen, gondolkodjon, bizonytalankodjon, diákszervezetekkel működjön együtt, és kialakítsa a saját egyéni identitá-

sát stb. Egyre könnyebb kiesni ebből a rendszerből, sőt úgy tűnik számomra, hogy szüksége is van a kiesőkre, hogy az oktatásban a versenyhelyzetet valódivá tegye. Lehet, hogy csak egy hiba, vagy bizonytalankodás van megengedve, több nincs. Valóban bölcs dolog olyan ifjú szakembereket képezni, akiknek nincsenek érzéseik, gondolataik, és nincs etikai felelősségérzetük? Ha úgy tekintünk az emberre, mint a gaz-

daság és a munkaerőpiac forrására, akár termelőként, akár fogyasztóként, és nem pedig egyéniségként, akinek egyetlen egyéni élete van, akkor ez könnyen megeshet. Paradox módon igen egyéniesnek tartjuk társadalmunkat, de sok struktúra ellentmond ennek. Szabadon választhatunk, de kevésből.

Fordította: Kovács Mihály

Ökumené a 90-es években

A napokban lezajlott egyetemes imaheti élménnyel kezdtem. Hat estén töltöttük meg gyülekezeti termünket, fele arányban lelkes katolikus testvérekkel. Ők nagyon kiéhezettek a testvéri közösségre és a közös imádságra. Ezt nem tudják megélni konzervatív és idős plébánosuk mellett. Szinte valamennyi estén elemi erővel tört fel belőlük az Üdvözlégy Mária, – Most segíts meg Mária kezdetű imádságok, amit erőteljes kórusban mondtak el. Többször állt fel kántoruk, hogy a Hiszek-egyet előmondja, körülvéve a maguk kis liturgiájával, és megnyomva a hangszlyt: *Hiszem a keresztyény egyetemes anyaszentegyházat.*

A hitvallás elmondásával istentiszteletünk menetét befolyásolták, a Mária-imádságokkal pedig hitünket. Egy kissé lúdbőröztem, mégis egyre jobban éreztem: *ők csak így képesek Jézus Krisztushoz és Istenhez közeledni.* És talán éppen ezért van az ökumenikus imahét.

Az ökumené, a keresztyének egysége, az egyház titka és kijelentett (bibliai) valósága számomra az *1Kor 12,12-27*-ben közelíthető meg. Tudjuk, hogy itt beszél Pál, a különféle szolgálatok és lelki ajándékok gondolatmenetébe ékelten, az *egy Krisztus-testről és annak különböző tagjairól.* Nem találtam olyan egzegéist, amelyik ezt a sokatmondóan gazdag képet csak a gyülekezeten belüli differenciáltságra szűkítené. Az írásmagyarzatok egy része hallgat, többsége viszont kinyitja az értelmezést az egyházak közötti kapcsolatra, az egyetemes egyház struktúrájára. *Úgy látom, hogy ebben a textusban Isten az egyetlen lehetséges ökumenikus magatartást kínálja fel népének.*

Sok a tag – egy a test. Különbözők a tagok – így él a test. Sőt, csak akkor tud igazán élni a test, ha mindegyik tag vállalja (!) identitását – tag mivoltát – és összedolgozik a többivel, a *testért.* – A teremő, megváltó és megszentelő Isten akaratát vélem felismerni abban, hogy embermentő, leleményesen gazdag szeretetét a Krisztusban, az Egyház sokszínű struktúrájában is megmutassa, képviselje.

Ha bármelyik egyház Krisztus miszsiói parancsa teljesítéséhez elégségesnek érezné saját szolgálatát, és mellőzhetőnek a többiét, az egy torzó, amputált Krisztus-testet eredményezne. Erre először a (kül) miszsióban döbrent rá az egyház. Bizony nem véletlen, hogy éppen a miszsió területén sarjadt az ökumené gondolata.

Sokszor gondoltak már arra, miért nem lehet egy faluban csak egy templom, a meglévő kettő-három helyett, s akkor mondhatnánk: *íme az egység – !* Csakhogy ennek nem praktikus (minden felekezet ragaszkodik a maga templomához, a maga liturgiájához, énekeihez stb.), hanem elsősorban teológiai akadályja van. Főlölegessé tenné az Apostoli Hitvallást, amely eleitől fogva tartja hitében együtt hitelesen a sokféle egyházat.

Az elmúlt év októberében (Bp. Rádai Kollégium) széles körű ökumenikus konferencia állapította meg, hogy „gyengélkedik” a magyarországi ökumené. Ezt a felmérést úgy értelmezem, hogy lelassultunk az egymás megismerésére, a dialógusra való törekvésünkben, és főleg abban, hogy *nem merjük vállalni a Krisztus-testhez tagként való tartozásunkat.* Egyszerűen azt, hogy Isten minket evangélikusként, reformátusként, katolikusként, baptistaként stb. akar beépíteni Egyházába, mi pedig csak így élhetjük át egyházainkban a TELJES EGYHÁZ valóságát. Innen adódik, tehát integráló értelemben és nem valami elválasztó, differenciáló szempontból, saját hitvallásosságunk kimunkálása. „Boldog vagyok, hogy lutheránus vagyok”, – jut eszembe a néhány éve látott nagyszerű film (Különb út), ahol ezt a Krisztus-hitre jutott cigány közösség énekelte, felszabadultan: „Boldog vagyok, hogy cigány vagyok”... Hiszem, hogy eközben integrálódott igazán a magyar társadalomba.

Az egyházakra osztódott Krisztus-testről sokszor olvasom hittankönyvekben, szakirodalomban: „botránkoztató” ez a szakadás, ezek az „egyház sebei”, sőt a bűn következménye. Leegyszerű-

sító, az egyház lényegét megkerülő, téves megállapítások ezek. Semmit sem segítenek a Krisztus-miszterium hitében, megélésében.

Összefoglalva – az egyház egységét nem lehet jövőbeni célul kitűzni, beszélni sem érdemes róla, ha ezt az egységet nem ismerjük fel már a kezdetben, a Krisztust követő tanítványok közösségében. Igen, kezdettől fogva, csak „tag-keresztyének”, csak „tag-egyházak” vannak (vö. a jeruzsálemi zsinat légkörével, eredményével, ApCsel 15) és addig méltók erre a szép névre, amíg a többi taggal együtt, Krisztushoz ragaszkodó közösségben élnek és amíg nem akarnak egyedül (!) üdvözítő egyház lenni. (Az elkülönülés, más egyházak leértékelése és lenézése egyik jól felismerhető jele a szektásodás folyamatának!)

Szeretnék utalni a Jn 17-ben olvasható főpapi imára, ahol Urunk szavait múltidőben és jelenidőben olvashatjuk, amikor a „hogy mindnyájan egyek legyenek” igéit szólja.

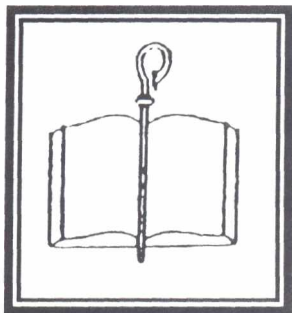
A mostani időnk egységkeresésénél gondolnunk kellene szétszakadozott magyar társadalmunkra. Koncentráltan éljük át a társadalmi mozgásokban az egymásra nem találó összevisszaságot. Ebben a közegben mi keresztyének akkor tudnánk küldetésünket betölteni, sok felekezettű adottságunkban, ha szeretni, becsülni volnánk képesek egymást. Az egy Úr Krisztus nagyon különböző gyermekei! Ha így tanuskodnánk Róla, ez már evangélizáció, teljes értékű miszsió volna.

Befejezésül szeretném felidézni a szívárványt, ezt az „égi” jelenséget. Olyan ez, mint a földön élő Krisztus-test. Csak színeiben él, csak így lehet rácsodálkozni, és így ad biztató reménységet – mint Noé idejében.

Ebből a szívárványból ne akarjunk egyetlen színt sem kihúzni. Egyedül a legvonzóbb szín sem közelíti meg az összképet. De együtt, a színek képesek átölelni a földet, ahogy ezt Isten Jézus Krisztusban tette.

Simonfay Ferenc

LMK-dolgozat, Budapest, 1993. január 27.

Lelkész-szemmel

AZ ISMERETLEN BUDAPEST (I.)

Józsefváros

– A lelkész másként látja –

Nyolcadik kerület, Józsefváros?... kapják fel az emberek a fejüket. Lehet ilyen kerületben élni, dolgozni? – prostituáltak, cigányok között? Itt is van evangélikus egyház? – Van! – Kettő is! (Itt van a szlovák evangélikus egyház is), de rajtunk kívül 16 római katolikus plébánia, 3 református és két baptista egyházi közösség képviseli itt a kereszténységet.

Ebben a kerületben kilencvenezer ember él. Itt lakik egyetemi docens barátom is, de a bécsi leánynevelő intézetben érettségizett, magas intelligenciájú gyülekezeti tagom éppúgy, mint a Sopronkőhidát megjárt államjogász gondnokom... Itt van a Nemzeti Múzeum, a Magyar Rádió, a Központi Orvostudományi Kutató Intézet, az ELTE Természettudományi Kar, a főváros egyik legjobb gimnáziuma: a „Fazekas”, a Színművészeti Főiskola, a Botanikus kert, a Klinikák... Ezt miért nem kapcsolják a Józsefvároshoz? Szabad, lehet egy kerületet, kilencvenezer ember lakhelyét, otthonát, munkahelyét egy vagy két állandó jelzővel illetni?

Úgy gondolom, a józsefvárosi gondok országos jellegűek és tipikusan urbanisztikus gondok...

Elszegényedés...

Folyamat, melyből ez a kerület sem vonhatta ki magát. Kár, hogy pártpolitikai csatározások aduja lett, s lehet mutogatni most egymásra, pedig még a második világháborúból visszamaradt sérüléseket sem tudtuk rendbe tenni. Nem csak a VIII. kerületben! Szívesen hívok bárkit belvárosi sétára és megmutatom a világháborús sérüléseket! Láttam a Váci úton kiemelt vízvezeték tolózárat, amin 1905-ös felirat hirdette az egykoriak jó munkáját, és az utódok szegénységét, hiszen régen ki kellett

volna már cserélni. – Aki egy kicsit figyelt a társadalomra s hozzáolvasott, az tudta már a 60-as években, hogy az elszegényedés folyamata már letagadhatatlan. Amikor országunk az első nyugati (kapitalista) hitelt felvette, már akkor nyilvánvalóvá lett, hogy eszmeileg, gazdaságilag összeomlás fenyeget... Ez látszik ma a kerületünkön is, nem több és nem kevesebb, mint az országban bárhol...

Erkölcsei „lepustulás”

Ez nem csak a szegényedés egyenes következménye. Az ínség, a szűkös anyagiak nem végzettszerűen vezetnek a bűnözéshez, az etikai törvények áthágásához.

Kerületünkben a nyugdíjasok 3/4 részének nyugdíja 14.000 Ft alatt van! Mégis döntően ez a réteg, akinek nincs közüzemi tartozása! *Tartaléka sincs, nyugdíjtól nyugdíjig él, de van „erkölcsi tartása”...*

Budapest lakosságáról már a 30-as években megállapították, hogy a népesség növekedése nem a természetes szaporulat, hanem a bevándorlások következménye. Így van ez a világban minden nagyvárosban. Aki nem tud gyökeret verni, az félő, hogy elsüllyed a nagyvárosban. (Pl. a nálam megjelenő kéregetők közül egy sem volt budapesti születésű!)

Kerületünk valaha – az itt élő tisztviselőréteg mellett – sok kis boltosnak, kézművesnek adott szerény megélhetést: szíjgyártók, cipészek, szabók, kárpitosok dolgoztak itt puritán erkölcsrel és erős munkaszeretettel. Ide sorolnám a *muzsikus cigányságot* is! – Külön tanulmányt igényelne, hogy mikor és hol tűnt el ez a réteg. Nyomai még itt-ott fellelhetők. (Budapesten az egyik legjobb kerékpárjavító műhely és üzlet ma is a

Józsefvárosban van!) A szoba-konyhás, függőfolyosós lakásokban egykor nagyon tiszta, tisztességes emberek laktak. Első nemzedék, akik feljöttek a városba „szerencsét próbálni”. Ezeket a lakásokat váltotta fel – az elmúlt 40 évben – a „munkásszálló”, ahol a családfő – családjától elszakítva – komfortosabb, de embertelenebb körülmények közé került. Eredménye, hogy egy része ennek a rétegnek ma már aluljárókban alszik, mert sem munkája, sem szállása, sem családja.

Ki felel ezekért az emberekért? Önmaguk vagy a társadalom, amely a családfőben csak kereső gépet, esetleg kerékkötőt látott, aki a „szocialista nevelésbe” mégiscsak bele-beleszólt, ha energiája még maradt egész heti munka és 150-200 km-es utazás után hazaérkezve családjához?

Ebben a helyzetben keresi küldetését az egyház! Valójában a közvetlen környezetére nincs kisugárzása egyik egyháznak sem. A sokat emlegetett és csak ezt idéző „jelenség” majdnem hogy a református, baptista és nagy katolikus templom közvetlen környékén folyik... Elmennek az emberek egymás mellett idegen közönnnyel, nem zavar senkit a templom. A templomba járók meg tudomásul veszik a tényeket. Néha felháborodnak egymás között a „botránkozók”, de igazán már követ sem ragad senki.

Igazi nagyvárosi kerület: mindenki éli a maga életét, egymást észre sem véve, vagy tudatosan átnézve egymáson. 10 éve élek és járok e kerületben, nem dicselkedhetem még azzal sem, hogy a „lányok” leszóltítottak volna... Nekik is megvan a sajátos emberismeretük, én is tudom, kikre nem ajánlatos túlzottan rácsodálkozni.

Tesszük-e dolgunkat mint egyház? Van-e a naív evangélicizáció és a liberális

közöny – (mindenki úgy él, ahogy jónak látja) – mentalitás között harmadik út? Nem kellene-e újragondolni egyházunk küldetését, a „missziót”? Mert nem csak a „prostikon” nézünk keresztül, de nem tudunk mit kezdeni igazán a válásokkal, az élettársi közösségekkel, a gyermeküket tudatosan „apa nélkül” vállaló anyákkal stb... nem beszélünk róla... és ezzel már elvégeztük küldetésünket?

Nem józsefvárosi problémák ezek, inkább mindannyiunké... Ami a kerületben van, az csepp a tengerből, benne

van az egész ország, egész egyházunk sok végig nem gondolt kérdése...

Mit tehetünk?

- Legalább mondjuk ki, hogy egyre inkább elmegy mellettünk az élet, lemaradtunk. Társadalmunk mai morális kérdéseire meg sem próbálunk egyértelmű biblikus választ adni.

- Végig kellene gondolnunk küldetésünk kérdését! Nem elég csak arra hivatkozni, hogy „mekkora kihívások érik az egyházat..., vár a társadalom”... Nekünk Urunk van. Aki vár tőlünk vala-

mit, és elsősorban neki kellene engedelmeskedni.

Még sem ennyire evidens az egyház feladata és a sokféle újraindult egyházi egyesület léte!

Jézus szava hangzik: „Szükség néktek újonnan születni...” – Nikodémus kérdését is ismerjük: „miként...?”

Úgy gondolom, legalább meg kellene próbálni, hiszen felülről való küldetésünk van az elesettekhez, a bűnösökhöz! S az a Jézus küldött minket, akinek gúnynevét még az evangéliumok is megőrizték: Ő a „bűnösök barátja...”

Kertész Géza

BÖRÖNTE MÁRTA:

Minden embernek jár, hogy fogják a kezét

– Segítség a gyászolóknak –

Örömmel és befelé folyó könnyel jöttem ide a FÉBÉ család otthonába. Öröm számomra, hogy a gyász témája gyakrabban előkerül. Ha beszélünk róla, és terjed a segítő információ, már ez maga a segítség. A könny a nehéz témának szól. A gyász folyamata is akkor halad „egészséges” úton, ha az öröm és a könny együtt van jelen. Az emlékezés öröme és a búcsúzás fájdalma. Így lenne jó.

Egy személyes beszélgetés élménye megerősít ebben. Néhány héttel ezelőtti beszélgethettem egy kedves asszonnyal, Zitával. Először találkoztunk. Zita férjét vesztette el egy boldog párkapcsolat után. A haldoklás folyamatában végig kísérte őt. A beszélgetés egyik részében azt mondta: „Férjem halála előtt két hónappal – a búcsúvétel folyamatában – még elmentünk táncolni. Halála előtt két órával még mosolygott rám.” Boldogan mosolyodott el Zita emlékezve, majd megjelentek a könnyei. Öröm volt számukra, hogy el tudtak egymástól emberi módon (embernek járó módon) búcsúzni. Könnyel telt meg arcuk, hogy véget ért valami szép, és a másoknak egyedül kell folytatni tovább. Emlékezés a jóra, emlékezés a rosszra. ÖRÜLNI ÉS SÍRNI. Így lenne jó.

Együttgondolkodásra hívom a Testvéreket. Gondolkodjunk el együtt a gyászról! Mindannyian vádorok vagyunk és vállunkon vándortarisznyát hordunk. Az én képzeletbeli vándortarisznyámban egy öt évvel ezelőtől átél, és nagyon megszenvedett, de feldolgozott gyász emléke van. Ebben a tarisnyában benne van Zita története és tapasztalatai. Egy közös barátnőnk, Erika élete és szolgálata. Erika egy alapítvány vezetője, haldokló és gyászoló embereket kísér, és a hozzátartozóknak segít. Egy nehéz életsors után vállalta fel ezt a szolgálatot. Mindkettőjüknek tisztelettel adózom, hogy örömeiket és könnyeiket megosztották velem.

Beszélgetéseinkben együtt örültünk és együtt sírtunk. Örömkünkben benne volt Krisztus kegyelme, és könnyeinkben a búcsú fájdalma. A tarisnyámban még benne van néhány könny elmélete és gyakorlata a gyászról.

Az együtt gondolkodásunk címe Zita egyik mondata lett. MINDEN EMBERNEK JÁR, HOGY FOGJÁK A KEZÉT. Egész életünket végig kíséri a kézfogás. Amikor a csecsemő megszületik, gondoskodó kezek fogják meg. Később már ő is bele tud kapaszkodni édesanyja kezébe. A kicsi gyermeknek ez ad biztonságot. Biztosabban jár a gyermek, ha foghatja édesanyja kezét és együtt sétálhatnak a játszótéren. Az iskolás is fogja játszótársának kezét a játékban és anyja kezét a fogorvosnál. Mindenki érezte már, mit jelent szerelmese kezét fogni. Leírhatatlan. A gratulációban is benne van a bizalom, a megerősítés érzése. Miért pont a haldokló nem kapja meg? Miért pont a gyászolóknak nem adjuk meg, ami jár? Miért pont a beteg kerül el?

Hézszer Gábor gondolata is hasonló: „Úgy tűnik, hogy legalább az élet kezdete, a születés lassan visszatér az életbe” – Európa-szerte egyre több apa van jelen gyermeke születésénél a kórházban... Talán ez a folyamat vezethet el majd odáig, hogy az élet befejeződése is visszatér a természetes életkörnyezetbe...¹ Talán egyre több embernek sikerül majd megfogni a haldokló, a beteg, a gyászoló kezét. Talán a halál is természetesebb lesz épp úgy, mint a születés.

Megfogni a másik kezét, ez a segítség második útja lehet, mert nem jó egyedül. Tudta ezt Teremtő Atyánk is, így szólt: „Nem jó az embernek egyedül lennie.” (1Móz 2,18) Azért vagyunk itt, hogy majd oda tudjunk állni a másik mellé, és meg tudjuk fogni a kezét. EZ NEM KÖNNYŰ, de segít a zsoltáros szava: „Te fogd az én jobb kezemet, Uram” (73Zsolt 23).

1.

A gyász „elmélete”

A segítségadás harmadik útja, ha ismerjük a gyász meghatározását, folyamatát, elméletét.

Németh László Gyász című művében arról olvashatunk: „Hogyan vesz magára egy fiatal nő az erejénél nagyobb fájdalmat, hogyan fojtja meg a kétségbeejtett dac az életkedvet, az életet”. „Kurátor Zsófi még szinte gyermekfővel elveszti az urát. Elveszti életének irányát, mielőtt tudta volna, hogy valóban az volt-e életének iránya. Tudni csak azt tudja, hogy most gyászolnia illik, a céltalanságban csak ezt az irányt látja. Több benne az erkölcsiség, mint az életakarát? Erősebb a lelke, mint a teste? A lélekre, az erkölcsre hallgat, csak arra, s ezen billen föl az élete. Büntetlenül a testet sem lehet büntetni” – írja Illyés Gyula a műről az „Utószóban”.

Németh László nagyon emberi, amikor szépen ábrázolja művében a gyászoló lelket. Egy-egy mondatot idézek belőle: „... rászakadt az emlékezés, kínos érzése támadt, mintha megoldhatatlan feladat elé állították volna.” „Zsófi visszaereszkedett a napi munka hullámverésére, az emlékezés pillanatai pedig mind ritkábban veték elő őt, mintha öntudatlanul is védekezett volna a velük járó szorongás ellen.” „Mondják, úgy viselkedett, mint az eszeveszett, le akarta szagatni magáról a ruhát, s le kellett fogni, mert indult, hogy megöli a Sömjént, akit az ura haláláért okolt.” „... magát a balsorsot akarta megfojtani, amellyel most találkozott először szemtől szemben.” „... egyszeribe bebo-

¹Hézszer Gábor: A pásztori pszichológia, 222. old.

rult a kedve, a Sanyikát kellett csiklandoznia, hogy a gyerek kacagása verje fel a szívére ülő ködöt.”

Mi a gyász? Németh László számára az ember szívére ülő köd. S. Freud szerint a gyász: „rendszerint egy szeretett személy elvesztésére történő reakció”. Valaki ezt így mondta a gyászára: *üressé lettem*. Minden ember a gyászt a saját érzése, fájdalma szerint fogalmazza meg.

Számomra a VAN és a NINCS közötti „állapot” folyamatának elfogadása és a nincs betöltése egy másik VAN-nal. A VAN átalakul VOLT-tá és a NINCS üre feltöltődik.

Ez a megfogalmazás túlságosan egyszerű, s egyben túlságosan bonyolult. Mire gondolok? A gyászt egy szóval úgy fejezzük ki: VESZTESÉG. Valami volt és most már nincs. Sok minden lehet veszteség, és így sok mindent „el kell gyászolnunk” az életben. Már a kisgyermek tanulja a van és nincs állapot elfogadását, amikor arcára tesz egy zsebkendőt és utána eldobja, vagy amikor kezébe vesz egy csörgőt és kiesik a kezéből. Óvodás korban az édesanyja elviszi őt az óvodába. Az úton még együtt vannak, az óvodában nincs vele a szeretett személy. Iskolás korban a nyári táborok adnak alkalmat ezt gyakorolni. Egy hétig nincs, ami addig volt. Egész életünkben tanuljuk az elengedés tudományát.

Az ember életében kulcsfontosságú életszakasz a serdülőkori. Itt az egyén egy nagy veszteséget él át. Elveszti a varázsos gyermekéveket. Többé már nem lesz gyermek. Felnőtté válik. Eddig gyermeki módon gyászolt meg mindent, most felnőttként éli meg a gyászt. Hogyan tud elbúcsúzni a gyermekkortól az ember? Fontos kérdés ez? Ez a gyászreakció befolyásolja későbbi gyászainkat, veszteségeinket.

Veszteség lehet egy munkahely elvesztése, a válás, egy iskolaváltás, a nyugdíjazás, egy szerv eltávolítása. Minden veszteségben ezt tanuljuk: volt valami, amitől elbúcsúztunk és most más van helyette. Természetesen a legnagyobb veszteség egy szeretett személy elvesztése.

A gyászáról Yörick Spiegel német gyakorlati teológus írt a legkimerítőbben. Ezt írja: „Mivel az emberi identitás a másokkal való kapcsolatban képződik, egy szeretett ember elvesztése nemcsak a világot töri darabokra, hanem az érintett személyt is összeomlással fenyegeti. A gyászoló meghal a világnak, s meghal önmagának. Halott számára a világ, s ő is a világnak. Enje mintha kiürülne.. Halott, mintha jelen sem lenne...” A gyászoló „attól fél, hogy a másik halálába belezuhan ő is, összezúzza magát. A klinikai tapasztalatok igazolják is, hogy a valaki után halás egyáltalán nem ritka.”

„A gyász ideje, jellegét tekintve, hosszan tartó krízisállapot, és mint ilyen, magában foglalja az azzal járó lehetőségeket és veszélyeket is. A gyász nem állapot, hanem folyamat. A lelkiigondozó feladata éppen abban áll, hogy ez a folyamat ne szakadjon meg, ne váljék állapottá.” „A gyász folyamatát nehezíti, hogy a másik ember iránti gyászunk által készülünk a saját halálunkra is.” (Hézszer Gábor)

A haldoklóhoz hasonlóan megkísérelték megkülönböztetni a gyász fázisait. Spiegel négyet állapít meg: 1. A sokk fázisa, 2. Kontrollált fázis, 3. Regresszív fázis, 4. Adaptív fázis.

A „szakaszok” itt sem jelentenek egymástól éles határokkal elkülöníthető fázisokat. A gyászolónak nem kell ezt „teljesíteni”. Az egyén személyisége, a korai gyász-élmények meghatározzák, hogyan folyik le a gyász az egyénben. Minden ember másként gyászol, hiszen minden ember más.

A sokk fázisa: Altalában a halálhír vételével kezdődik, néhány órán át tart, de legfeljebb két napig. Emocionális bűnülettség jelentkezik. A gyászoló nem akarja elhinni, tudomásul venni a haláleset tényét. Itt biztosítani kell a külső nyugalmat, hogy oldódjon a sokk.

A kontrollált fázis: Ez a fázis rendszerint a temetésig tart. A gyászolónak sok teendője van. A temetés ténye nem engedi összeomolni, tudja, ki kell addig tartania. A temetés a gyászban mint rítus, összefoglalja a gyász teljes folyamatát. Az „utolsó útra kísérés”, a sírhoz való járulás, a koporsó lassú leeresztése a sírba, jelképesen fejezi ki az elhunytól való elválást. A gyászoló itt nagyon aktív, bátor, látszik. A temetés után pedig erre képtelenné válik. Sokszor nem is értik ezt a változást a környezetében. Azt mondják: eddig olyan jól tartotta magát.

A regresszív fázis: A temetés után kezdődik el ez a szakasz. Elveszti a gyászoló az önuralmát, megjelenik az üresség érzése. Gyakori mondat: „Úgy érzem, mintha minden meghalt volna bennem...” A pszichikai megterhelés igen nagy, ez kihat a szervezetre. Megjelenik a félelem, a bűntudat, az önvád érzése. Az ember tehetetlennek, kiszolgáltatottnak érzi magát. Nagyon veszélyes szakasz, mert itt lehet megrekedni. A regresszióknak itt kettős feladata van: válasz a traumára, másrészt most van idő az élmény feldolgozására. Önvédelemként szolgál a visszahúzódság, az izoláció. 30 naptól több hónapig eltarthat ez a fázis. Nehéz szakasz, mert egyszerre van szűkösége magányra, egyedüllétre, de egyben mellette álló segítő társakra. Ebben a szakaszban a segítségadás útja: a MEGHALLGATÁS. Szavainkat fel sem fogja a másik. Hallgatunk, és fogjuk a másik kezét. Bonhoeffer szerint: „A legnagyobb, amit a testvérnek adhatunk, hogy meghallgatjuk.”

Az adaptív fázis: A gyászév lezárásig tart. Ez egy év a rítusok szerint, de lehet hosszabb is. Az előző szakasz a befelé fordulás ideje volt, most a kifelé fordulás ideje következik. A veszteséget elismeri a gyászoló, az elvesztett személyt a „belső világba” beépíti, hiszen az emlékezés fontos. Megkezdődik egy új szakasz, „új élet”, jó döntésképesség lehetősége.

Nagyon rövid összefoglalás volt ez a leírás a gyászáról, de a következő fejezetek ezt kibővítik. Nem akarom, hogy íróasztal szagú legyen a dolgozat. A személyes beszélgetések előbbé teszik a gondolatokat.

2.

Személyes beszélgetés Erikával

A Forrás Alapítvány egyik kellemes szobájában ülünk Erikával, megnyugtató a zöld szín dominanciája. Erikával egy csoportban tanulunk a Mentálhygiénés képzésen. Többszörői beszélgetésünkben a következőket szeretném átadni.

A tudomány szerint a gyász valakinek a halálával kezdődik. A haldoklókkal foglalkozók a gyász terminológiáját másként látják. A gyász már akkor elkezdődik, amikor valaki haldoklik. A haldokló búcsúzik az élettől, a hozzátartozó a szeretett személytől. Ennek „pontos” időpontja, amikor orvosilag kimondatott, hogy nincs visszaút. Az orvosok által kimondott diagnózis nagyon fontos. A hallgatás megakadályozza a búcsúvételt. Zita történetében ezt jobban nyomon követhetjük.

Aki otthon hal meg, annak a hozzátartozói „könnyebben” vészelik át a gyászt. Az élettől búcsúzó pedig könnyebben, emberhez méltóbban megy el. A gyász egyik kulcsszava: BÚCSÚVÉTEL. Ezt kell segítenünk, és ebben benne van, hogy el tudjuk engedni a másikat. Ha valakit nem tudnak elengedni, nem tud elmenni. Egy ismerősöm két éve imádkozik a haldokló feleségéért. Az orvosok nem tudják, mi tartja életben a beteget. A haldokló nem tud elmenni, két éve ember-telenül szenved.

A gyász másik kulcsszava: az ÖNVÁD. Az ember vádolja önmagát, ez főleg a regresszív, a legkritikusabb szakaszban jelenik meg erősen. Ahol otthon ápolták a haldoklót, ott kisebb az önvád. Egy hasonlat segít megérteni ezt a gondolatot.

Ha valaki sétál egy rózsakertben és nap mint nap kimegy, kezébe vesz egy rózsát, ugyanazt a rózsát, látja az elmúlást, a

² H. Harsch: A segítő beszélgetés elmélete és gyakorlata – HIO módszertani füzet I., 14. old.

hervadó szirmokat, a levél sárgulását. Ha másvalaki csak ritkán megy, ledöbben, hogy a pompázatos virágból mi lett. Nem tudja feldolgozni, hogy az illatos, életerős rózsából hogyan lett egy összezsugorodott, kellemetlen illatú kóró. Túl nagy a két állapot közötti váltás, ha nem látja a folyamatot.

A gyászról nem lehet beszélni HALÁL nélkül. A kettőt nem lehet elválasztani. Ki hogy éli meg a haldoklás terminális állapotát, úgy függ tőle a gyász. Ha nehezen éli meg a hozzátartozó haldoklását, nehezen éli meg a gyászt. A halál fogalmához pedig hozzátartozik a SZÜLETÉS fogalma. A születésnél bábáskodunk. Segítünk megszületni egy új életnek. Mindenki várja az új „jövénnyt”. Ott vannak az orvosok, ápolók a szülőszobában, a folyosón az apa, a család. A haldokló mellett ki áll? Nem kellene éppen úgy, mint a születésnél?

A megszületett csecsemőt is ápolni, figyelni kell, mert nem tud beszélni. Az édesanya a sírásból következtet, mit szeretne a kicsi gyermek. A haldoklót is figyelni kell, hogy mit szeretne. El kell fogadnunk, hogy nem kíván sokat enni, sokat inni. Van olyan pillanat, amikor már lepedőcsere sem kell, mert fájdalmat okozunk a mozgással. A végén már nem kell fény, nem kell hang. CSAK SZERETET, CSAK SIMOGATÁS, CSAK A KÉZFOGÁS. A túlzott gondoskodás az önvád jele. Amit az életben nem tettem meg, most bepótolom az ápolással, erőltetem az étkezést, a túlzott rendet. Ha az ápolás mértéke megfelelő gondozó és gondozott számára, akkor a gyász már itt elkezdődik. Minél „kimunkáltabb” az utolsó szakasz, annál könnyebb a gyász. *A segítség útja, ha felvállaljuk a haldokló elkísérését.*

(Két cím, ahol ebben maximálisan segítenek:

Forrás Alapítvány, Budapest XIII., Csanády u. 24. tel.: 270-4412,

Magyar Hospice Alapítvány, Budapest VIII., József kt. 43. 1/7. tel.: 133-4521

ahol nem maradunk egyedül, nekünk is fogják a kezünket a nehéz helyzetben, ha akarjuk – az Úr pedig sose engedi el.)

A gyász folyamatában *segítség a könny*, megkönnyíti a búcsúvétel. A hívő embernek ez olyan, mint a pályaudvari búcsúzás. Én a peronon maradok, a másik felszáll a vonatra. A vonat lassan elindul. Integetek, könnyeim arcomat mossák, fájdalom nyilall a szívembe. Sokáig kísérem szememmel a vonatot, még a füstjét is látom a kanyarban. A mozdony hangját még tovább. Nem egy perc az egész búcsúzás a gyászban sem. Jó érzés, hogy tudom, egyszer én is felszállok a saját vonatomra, és az irány azonos. Oda utazunk, ahol sok előre elkészített mennyei hajlék van.

Nagyon fontos szerepe van a *temetésnek*. A gyászoló mellett ott vannak a rokonok, barátok, ismerősök. A gyászoló nincs egyedül, nincs elhagyva, megérez valamit ebből a biztonságérzetből. A temetés és a gyászév tele van rituálissal. A rítus segít kimutatni az érzelmeket. Odamegyünk a gyászolóhoz a temetés végén, és a rítusnak megfelelően kezét fogunk. Nem mindegy, hogy mit mondunk! A gyászoló más tudatállapotban van. Sokkolják, befolyásolják ezek a mondatok. *Segítség lehet egy megfelelő mondat a temetésen*, de nem biztos, hogy mondani kell valamit, elég egy szeretetteljes kézfogás. Nehéz pillanat ez.

Hogyan lehet ezt a legőszintebben csinálni, hiszen tele vagyunk rossz, sztereotíp mondatokkal? Jó lenne ezt együtt megvizsgálni, mit mondunk ekkor a gyászolónak. Találkozunk olyan gyászolóval is, akinek a hozzátartozója temetésén nem voltunk, és először jön felénk az utcán, a munkahelyen. Nem mindegy ez a pillanat sem, mert egy gyászoló újra és újra elmondja a történeteket az új találkozásoknál, és ez könnyíti a terhet.

Szeretném, ha eljátszanánk ezt a találkozást úgy, hogy valaki vállalja a gyászoló szerepét és mi egyenként oda megyünk hozzá. Mit mondunk? Hogyan állunk meg előtte? Fontos dolog ez, mert a rossz mondatok késleltethetik a gyász folyama-

tát. Gondoljunk a következő mondatokra. Holtak holt a barátja. Az élet megy tovább. A sorsát senki sem kerüli el. Jobb neki a temetőben, mint a szociális otthonban. Borzasztó, hogy mennyire hátravetik a gyászolót ezek a mondatok és az önvádat erősítik.

Az önvád nehezíti a gyász folyamatát, azért nem tudunk lezárni valamit, mert marcangol valami belülről. Nagyon sokszor a megbocsátással kapcsolatos. Nem tudok megbocsátani a másíknak, magamnak. A legszörnyűbb, hogy nincs is lehetőség, hogy megbeszéljük, mert már elment a másik.

Erika mondott egy példát erre az esetre, ez is a *segítés útja*. Eljön a gyász folyamatában egy pillanat, amikor képes a gyászoló meggyújtani egy gyertyát, és egyedül hangosan elmondani azokat a dolgokat, amiket nem tudott megbocsátani a másíknak. Erre a vallomásra készülni kell, nem szabad erőltetni. Mindez annak fényében történik, hogy az Úr Jézus meghalt a bűneinkért, és csak neki van hatalma a bűnök bocsánatára.

A temetéstől a gyászévig terjedő időszakot szeretném úgy összefoglalni a *segítésben*, hogy a *segítés útja a környezet megfélelő viselkedése*. Külön dolgot igényel ez az időszak is.

A környezet az első időszakban abban tud segíteni, hogy meghallgatja a gyászolót. A gyászoló még benne van a saját maga által kialakított burookban. Amikor elhagyja ezt a védőburkot, akkor pedig egy új élet, egy új kezdet kialakításában segíthetünk. Erikaival még nagyon sok mindenről beszélgetünk, de most ennyit tudtam átadni.

3.

Személyes beszélgetés Zitával

Zita esete, élettörténete példa arra, hogyan vált valaki a gyászban éretté. Mindazt, amit haldokló férje ápolásában odaadott, nem vesztette el, hanem a gyászban visszakapta. A beszélgetésünk utolsó mondatával szeretném kezdeni: „Minél mélyebbre vagyunk hajlandók a szenvedésben lemenni, annál könnyebb az újjászületés. Mindaz a jó, amit tesz a haldoklóval a másik, arannyá válik.” Egy közbevetett mondat: „Ha valaki el tudta kísérni a nehéz úton a hozzátartozóját, az tőke, hogy a gyászban meg tudjon kapaszkodni.

Fájdalma és öröme hallható volt az Ember-mésék című rádiós sorozatban és írásban is megjelent, a VÉGEKEN című folyóirat 1995-2/3. számában. Zita így gondol vissza...

“... teljes mértékben hiányzott a szemlélet, hogy a beteg egyelőre még élő ember, önmagáért felelős személyiség, akit így is kell kezelni.”

A gyógyíthatatlanság diagnóza és a halál közötti időszak mind a beteg, mind a hozzátartozó számára fontos életszakasz. Ha képesek a válság közepette ÖSZINTE KOMMUNIKÁCIÓRA, ha az elviselhetetlen lelki terhelés állapotában is vállalják a rájuk eső felelőségeket, akkor még rengeteget tehetnek egymásért, amikor orvosilag már nincs remény.

A valós információ eltitkolása a család-beteg viszonylatban is kommunikációs zsákutcát eredményez. A nem valós információ természete szerint dagad, és Parkinson törvénye szerint kitölti a rendelkezésre álló időt: elvész a lehetőség, hogy elmondjuk a betegnek, amit el kell mondanunk, amíg van még rá idő – hogy egyszer majd jó lelkiismerettel élhessünk tovább.

A gyógyíthatatlan rákbeteg otthoni ápolása betegnek és hozzátartozónak egyaránt a legjobb megoldást jelentheti. A betegnek mérhetetlenül fontos az érzelmi tényező: a beteg boldog, hogy ilyen állapotában is szeretik, vállalják, vele vannak, elkísérik.

Otthoni környezetben jobban megnyilatkozik a beteg, több lesz az esélyünk, hogy megbeszélhessük, amit meg kell beszélnünk, hogy elmondhassuk, mit jelentettünk egymásnak, hogy elbúcsúzzunk. Ha megköszönjük az egymásnak adott boldogságot, és megbocsátjuk az egymásnak okozott sérelme-

ket, lélekben is könnyebb lesz egymást elbocsátanunk. Minden apróság, amivel a beteg állapotán enyhíteni tudunk, vigasz és öröm forrása lesz számunkra, amikor már elveszítettük.

A pozitív emlékek óriási értéket, támpontot jelentenek lelki regenerációnkban, bátorságot és önbecsülést adnak sorunk elviseléséhez, életünk újjáépítéséhez. A lezáratlan kapcsolat terhével végeláthatatlanul kínlódik a család."

Arra a kérdésre, hogy: Mi segítette őt a gyászban?. Így válaszolt: Hogy hazahozhattam a beteget, és az otthonápolás emberi módon élni segített. *A segítség útja lehet: az otthonápolás.*

4.

Mi a segítség útja?

Számomra az volt a legcsodálatosabb ezekben a beszélgetésekben és saját gyászomban, hogy megtapasztalhattam a kegyelmet. A tragikus gyász földrengésszerűen sújtott le, de volt, Aki kiemelt és megáldott a további életutamon. A szenvedésben megtapasztaltam az áldást. Vesztéssel élem az életemet, de örömmel. *Mindezt azért, mert „az Úr vezet szüntelen.”* (Ézs 5,8-11.)

Kiemelem még egyszer, ismétlődően a segítség útjait a gyászban. A segítő információ. A másik ember kezének megfogása. A gyász folyamatának elméleti ismerete. A meghallgatás. A haldokló elkísérésének felvállalása. Egy megfelelő mondat a temetésen és utána. Egy szál gyertyánál elmondott megbocsátás. A környezet megfelelő viselkedése. Az otthoni ápolás.

Egy természeti képet szeretnék befejezésül elmondani, amit Cseri Kálmán ígértetésében hallottam és ide kívánkozik:

A sas anyamadár a megfelelő időben kilökdösi fiókáit a fészekből, hogy megtanulhassanak repülni. A fiókák próbálgatják szárnyaikat eresztgetni. Ha egy sasfióka elveszti a ritmust vagy gyenge a szárnya és zuhan a mélybe, a sas anyamadár alászáll és segíteti. Így van ez a mi életünkben is: az Úr még időben átölel, nem engedi, hogy a mélységbe lezuhanjunk. Zuhanásunkkor a megfelelő időben szárnyait kiterjeszti ránk. A gyászban is hasonló történik. Zuhanunk a mélység felé, de van, aki megtart. A 73. Zsoltárban ezt olvashatjuk:

TE FOGOD AZ ÉN KEZEMET!

(Elhangzott 1995. november 11-én, FÉBÉ-együttléten)

Pastoralkolleg Neuendettelsau

Themen und Termine 1996

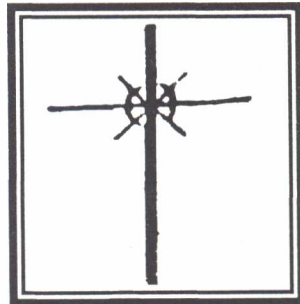
6.3.-20.3. 1996 (387. Kurs) Leitung: Schlumberger	Pfarrer fürs neue Jahrtausend Wandlungen in unserem Berufsbild mit Prof. Dr. Manfred Josuttis, Göttingen
17.4 – 1. 5. 1996 (388. Kurs) Leitung: Schlumberger	Segensräume Erfahrungen in biblischen Texten Mit Pfarrer Dr. Wolfgang Drechsel, München
1. 5. – 15. 5. 1996 (389. Kurs) Leitung: Dietzfelbinger	Gott in Angebot Ein Kurs für realen kirchlichen Service mit einem Team der Industrie- und Handelskammer Karlsruhe (Dr. Harry Giesler und Dr. Stefan Dietzfelbinger)
17. 6. – 26. 6. 1996 (390. Kurs) Leitung: Dietzfelbinger	Das Verkosten der Dinge von innen her sättigt die Seele Ignatianische Exerzitien für Pfarrer, Pfarrerinnen und Pfarrfrauen mit Pater Andreas Falkner Sj, Frankfurt und Frau Hildegard Joeres, Augsburg
26. 6. – 10. 7. 1996 (391. Kurs) Leitung: Schlumberger	Lust zu schreiben Eine Werkstatt mit eigenen Texten mit dem Dichter und Schriftsteller Heinz Kattner, Lüneburg
10. 7. – 24. 7., 1996 (392. Kurs) Leitung: Dietzfelbinger	Wovon wir zehren Geistliches Leben in der Begegnung mit dem Fremden

mit Prof. Dr. Fulbert Steffensky, Hamburg

18. 9. – 2. 10. 1996 (393. Kurs) Leitung: Dietzfelbinger	Vor und in Katastrophen bewahrt Schöpfung und Chaos im Alten Testament mit Prof. Dr. Jörg Jeremias, Marburg
9. 10. – 23. 10. 1996 (394 Kurs) Leitung: Schlumberger	Wenn Er aber kommt? Apokalyptische Horizonte im Neuen Testament mit Prof. Dr. Wolfgang Stegemann, Neuendettelsau
23. 10. – 27. 10. 1996 (Kurzkurs) Leitung: Pfgarrer Gottfried Stoll, Neuendettelsau	Herausforderung Naturwissenschaft Interdisziplinäres Gespräch mit Kirchenrat Erhard Ratz (Institut für Technik-Theologie-Naturwissenschaften, München) und Fachreferenten/in
24. 10. – 8. 11. 1996 (395. Kurs) Leitung: Dietzfelbinger	Religionsgeschichte und Orthodoxie auf Zypern Studienkurs mit Vorbereitungs-woche im Schwesternhaus Neuendettelsau mit Dekan Klaus Zillich. Pappenheim DM 700,- Eigenbeteiligung erbeten. In Zypern Halbpension mit Unterbringung in Mehrbettzimmern.
4. 11. – 16. 11. 1996 (396 Kurs) Leitung: Schlumberger	Alle neu Sich selbst und andere vor Gott besser verstehen durch das Enneagramm mit Frau Marion Küstenmacher, Gröbenzell.

További felvilágosítást az Északi Püspöki Hivatal tud adni: 1125 Bp. Szilágyi Erzsébet Fásor 24. T: 176-23-35

Tanít az egyháztörténet

„HA VÉGE IS LENNE HOLNAP A VILÁGNAK,
ÉN MA MÉGIS ÜLTETNÉK EGY ALMAFA-
CSEMETÉT.”

*

“WENN ICH WÜSSTE, DASS MORGEN DIE WELT
UNTERGEHT,
WÜRD E ICH HEUTE NOCH EIN
APFELBÄUMCHEN PFLANZEN.”

Luther

Luther Márton szobra (Fasori Evangélikus Gimnázium). Karl Barth alkotása.

DR. MUNTAG ANDOR:

D. dr. Pröhle Károly köszöntése

Pröhle Károly, egyházunk legidősebb tanítómestere 85 éves. Ebből az alkalomból szeretnénk most őt ezzel a néhány sorral köszönteni.

Ha csak egy gyors statisztikát készítenénk, azt kell mondanunk, hogy az egyházunkban ma aktív szolgálatot végző mintegy 280 lelkészből talán hatan vannak, akit nem tanított. Püspökeink, espereseink és a Teológiai Akadémia tanárai mind tanítványai voltak, és a lelkészi szolgálatra készülő 120 teológiai

hallgatót még most is tanítja – nem is akárhogyan. – Éppen ezért, bárki is írná, nem tudna „objektív” köszöntést írni. Annak is megtaláltuk a módját, hogy pontos adatokkal számolunk be Pröhle professzor úr pályájáról, munkásságáról, de itt úgy szeretnénk szólni róla, ahogyan a tanítványok tudnak személyesen köszönetet mondani annak, akinek sokat köszönhetnek. Mert valamiképpen mindnyájan azt az Istentől rendelt tanítót látjuk benne, akitől sok

és gazdag ajándékot kaptunk, olyan lelki eledelt, ami mindig segít az egyházban végzett szolgálatunkban.

Azt hiszem, az *első*, amit mondanunk kell, az, ami minden előadásából, megnyilvánulásából kitűnik: őt Jézus ismerete és szeretete vezette és tartja meg most is ebben a hivatásban. Úgy végzi mindig szolgálatát, hogy tanítványait Jézushoz vezesse, Jézus ismeretére tanítsa.

A *másik*, amit mindig mindnyájan

észrevehetünk nála: a teológia szerete-
te. Mindig is így volt, most is így van:
bármiről kezdünk el beszélgetni, előbb-
utóbb kiderül, hogy a teológia kérdéseivel
találkozunk. Mindig arra kell rájón-
nunk, hogy az ember legfőbb kérdése az
istenkérdés. Ráadásul úgy tud előadni,
úgy tud a dolgokról beszélni, hogy a leg-
több lelkésszel és hallgatóval megsze-
retteti a teológiát. Azt hiszem, sokan
vagyunk, akik jórészt neki köszönhet-
jük, hogy szívésen és örömmel foglalko-
zunk a teológiával.

Ugyanakkor azt is megtanulhatjuk
tőle, hogy a teológia nem valami elvont
tudomány, hanem az *egyházi, gyülekeze-
ti szolgálat* tudománya. Pröhle Károly
hatvan éve felavatott lelkész, és nem
szűnt meg lelkész lenni, amikor teológi-
ai tanár lett. Tanítványait mindig is arra
nevelte, hogy hűséges, becsületes, jó lel-
készek legyenek, és mindig hangsúlyoz-
ta, hogy a teológia művelése éppen a jó
lelkészi szolgálat érdekében szükséges.

Azután sokan vagyunk, akik tőle ta-
nultuk meg *Luthert igazán ismerni*. Tu-
dom, hogy ő is tanítómestereitől vette
Luther ismeretét. Amikor ő teológiai
hallgató volt, egyházunkban újra sokat
és alaposan foglalkoztak Luther teoló-
giájával, újra felfedezték, milyen fontos
az evangélikus egyházban, a teológiá-
ban Luther helyes ismerete. Ezt az ismeret
adta és adja tovább nekünk is. Jól
emlékszem arra, hogy még csak né-
met nyelvi lektor volt a Fakultáson, ami-
kor a német nyelvű prédikációk készí-
tése mellett Luther De servo arbitrio-
jának német szövegét olvastuk és arról
beszélgettünk.

Pröhle Károly mindmáig hangoztat-
ja a *teológiai tudomány egységét* is. Igen,
van ó- és újszövetségi, egyháztörténeti,
rendszeres és gyakorlati teológia, de ez
összefüggő egész, és csak az összefüggé-
sek helyes ismeretével lehet valaki jó
teológus. Aki őt ismeri, tudja, hogy
mindig rámutat ezekre az összefüggé-
sekre. Ő maga – egyházunk és Teológi-
ai Akadémiánk munkája, és sokszor
személyi problémáink miatt is – volt a
gyakorlati, majd az újszövetségi és végül
a rendszeres teológiai tanszék vezetője,
– és egyházunk vezetőségének kérésére,
meg a mi kérésünkre is, nyugdíjba vo-
nulás után mind a mai napig folytatja
a filozófia és vallástörténeti előadások-
kat. Azt mondhatjuk, hogy egész szolgál-
lata jelképesen is kifejezi a teológia egy-
ségét, hiszen bárhol kell állnia, minden-
ütt a legmagasabb szintű előadói és ne-
velői szolgálatot végzi.

Szolgálatot végez. Ezt is hangsúlyoz-
nunk kell. Mindig is tanítványainak, lel-
késztársainak, egyházunknak ügyét tart-

ja szem előtt. Bizonyos, hogy sokan va-
gyunk, akik ezt kezdetől fogva észre-
vettük rajta. Csak ez a magyarázata an-
nak, hogy annyi mindent vállalt élete
során. Volt egyházkerületi lelkészegye-
sület ügyvezető elnöke, *ökumenikus fő-
titkár*, lelkészi és ökumenikus folyóirat
főszerkesztője, bibliafordító. Számtalan
külföldi és hazai evangélikus és ökume-
nikus konferencia aktív résztvevője-
ként, vezetőjeként képviselte és szolgál-
ta egyházunk ügyeit. Ezt a hiányos listát
még sokáig lehetne folytatni egészen odá-
ig, hogy most is tart előadásokat a Liszt
Ferenc zeneművészeti egyetemen.*

Carl Lutz – Egy ember az embertelenségben

- Theo Tschuy könyve egy elfelejtett „igaz emberről”, aki emberéletek
tízezeit mentette meg Budapesten -

Theo Tschuy: Carl Lutz und die Juden von Budapest. 1995. Zürich. Neue
Zürcher Zeitung Verlag. 456 lap.

Életem egyik legmegrendítőbb köny-
ve volt ez a vaskos kötet. Egy svájci
methodista lelkész írta arról az elfelejtett
svájci alkonzulról, aki élete állandó koc-
kázatásával gyötrelmes halálra ítélt
gyermek, nők, férfiak és öregek
tízezeinek életét mentette meg Buda-
pesten, a hitleri német megszállás és a
nyilaskeresztes terror „rettenetes esz-
tendejében”.

Neves diplomatatársa, *Raoul Wal-
lenberg* önfeláldozó életét közelebbről
ismerjük. Többet tudunk a magyar egy-
házak, köztük is a mi egyházunkból való
Sztehló Gábor vagy *Keken András* és
mások, embermentő szolgálatáról. De
szinte „fehér folt” volt eddig annak a
mélyen vallásos methodista családból
származó, végtelenül szerény és bátor
svájci diplomatának az élete, aki mun-
katársaival igazi hősként a gyengék, üldöz-
öttek és halálra ítélték tízezeit
védelmezte a végsőkig a gázkamrák, a
halálvonatok, a koncentrációs táborok
földi poklától. Ami Budapesten 1944
márciusa és 1945 februárja között történt,
az a II. világháború alatt a legna-
gyobb ilyen mentőakció volt egész Eu-
rópában.

Lutz alkonzul életútja

Ez az élet egy kis észak-svájci, határ-
menti faluból indult el, Walzenhausen-
ből, egy hívő methodista falusi családban.
Édesanyja 40 éven át a lelke volt a kis
falu methodista szórványgyülekezetének,
mint a vasárnapi iskola vezetője. Mély
hite, pietizmusa egy életre meghatároz-
ta fia, Carl lelkületét. A fiú kivándorol
Amerikába, gyári munkásként, nehéz
sorban is beiratkozik egy vidéki meto-

A szolgálat kereszthordozást jelent.
Ezt is látjuk rajta. Nem volt könnyű és
most sem könnyű az élete. Külön feje-
zetet, talán könyvet is írhatna arról, mi
mindent élt át, hányszor kellett nehéz
döntéseket hoznia, hányszor érte bántó
kritika, mennyi mindent kellett mások-
kért vállalnia. De erről soha nem beszél
szívesen. Akik tudnak róla, vele együtt
hordozzák ezt a terhet.

Most szeretettel vesszük körül tanít-
ónkat, szolgatársunkat, barátunkat.
Kérjük Istent, hogy amíg csak ő engedi,
végezhesse szolgálatát az eddigi tudásá-
val, hűségével és szeretetével.

dista kollégiumba, alapfokú teológiát
tanul és vidéki evangelizációs utakon
végez szolgálatokat. Lelkész szeretne
lenni. Egyik nyáron kisegítő munkát vé-
gez a svájci követségen Washingtonban.
A követ felfigyel rá, segíti, hogy elvé-
gezhesse a híres egyetem jogi karát,
majd kisegítő szolgálatra alkalmazzák
két amerikai konzulátuson.

Élete harmadik színhelye a *Szentföld*
a harmincas években, amely akkor Pa-
lesztina néven brit katonai kormányzás
alatt állt. Ezekben az években indul el a
hitleri birodalomból, a fasiszta Olaszor-
szágból és a szovjet pogromok elől a
menekülő zsidók áradata a „megígért
földre” és az ott élő arabok véres ellen-
állásába ütközik. A jaffai svájci konzul-
átusra beosztott fiatal külügyi tisztvisel-
ő tanúja lesz véres összeütközéseknek,
zsidó menekültek meggyilkolásának, és
mélyen vallásos családí nevelése, jogi
érzése és kötelességtudó lelkiismerete
ekkor állítják végleg a gyengébbek és az
üldözöttek oldalára a bibliai tájakon.

Budapesti megbízatása: 1942-1945

Egy rövid berlini kiküldetést követő-
en, 1941 karácsonya után kapja meg
élete döntő külügyi megbízatását. Meg-
indult a II. világháború. Az Egyesült
Államok és Nagy-Britannia tíz más, ki-
sebb országgal együtt Svájcot kéri föl
több ezer állampolgárunk és érdekeik vé-
delmére a velük hadiállapotban lévő
Magyarországon. Nagyon nehéz meg-
bízatás! De ennek is legkockázatosabb
része a hazánkba menekülő és az itt élő,
akkor már a titokban elhatározott hitle-
ri „Endlösung” rettegettségében vergődő
sokszázézer zsidóság védelme. A sváj-

*Egyháztörténeti, teológiai történeti fontos fel-
adat lehet egyházunkban Pröhle Károly egyes élet-
korszakainak feldolgozása, elemzése, értékelése.
(A szerkesztő)

ci Külügyi Hivatal ezt a végtelenül nehéz feladatot a szolgálatában jól bevált, fiatal konzuli hivatalnokra bízta Budapesten.

A halál elől menekülő üldözöttek mentése – a svájci menlevelek és védett házak Budapesten

Ezután – többszáz oldalon – a könyv legmeggrázóbb fejezetei következnek. Először az egyre szigorodó zsidótörvények történeti háttérét elemzi a szerző, beszámol a magyar egyházak kezdetben közömbös, majd egyre inkább elítélő, de sikertelen magatartásáról. Naplószerű részletességgel leírja Magyarország hitlerista lerohanását, az SS és magyar szövetségei kegyetlenségeit vidéken és Budapesten, az 1944 májusában elinduló „halálvonatokat”, amelyek több mint 400 ezer gyermeket, nőt, öreget vittek az auschwitzi gázkamrákba. Megrendítő leírást ad a nyilaskeresztes őrszi hatalomátvételtől és a nyilas terror elképzelhetetlen kegyetlenkedéseiről, a halálos „gyalogmenetekről” a határra, majd Budapest esztelen, véres elpusztításáról 1944-45 telén: az 1100 éves magyar történelem eddigi legvéresebb, legkegyetlenebb tragédiájáról.

Carl Lutz alkonzul szentföldi megbízatása alatt a brit hatóságoktól felhatalmazást kapott arra, hogy európai zsidó bevándorlók egy meghatározott számának bevándorlási papirokat adhasson ki. Most a háborúban álló Magyarországon Nagy-Britannia képviselője volt. A meghatározott szám először mintegy 30 ezer bevándorló volt, de még 1944-ben is 7800 ilyen okmányt jelentett. Ezt a számot – felettesei megkérdése nélkül, lelkiismerete parancsára életmentés céljával – a legvéresebb üldözések idején sokszorosan túllépte: 1944 tavaszától Budapest elestéig munkatársaival mintegy 100 ezer „svájci menlevelet” állított ki a három követségi épületben, magyar állampolgárságú üldözött családoknak. Ezek az okmányok diplomáciai védelmet biztosítottak akkor a munkaszolgálat, a „halálvonatok” és az elhurcolás, a gázkamrák elől gyermekek és nők, öregek, halálfélelemben élő, mindenüktől megfosztott tízezreinek.

Lutz alkonzul és munkatársai, ezek rohama közben a menlevelekért, éjt nappallá téve dolgoztak, együtt a svéd, vatikáni diplomatákkal és a nemzetközi Vöröskereszt képviselőivel. Svájc alkonzula egymaga is több ilyen életmentő okmányt adott ki, mint a többi semleges követség együttevője. Az így védettek jelentős részét 72 svájci „védett házban”

helyezték el a Lipótvárosban. Az utolsó hónapok nyilas rémuralma alatt már ezek az okmányok és védett, területenkivüliséget nyújtó épületek sem voltak mindig elegetdők, nyilas különítmények ezeket öltek meg közülük is. Lutz és semleges diplomatai pedig életük állandó kockázatásával tárgyaltak, küzdöttek a német és a nyilas hatóságokkal védettek, az üldözöttek életéért.

Pontos adatok természetesen nincsenek ezekről a rettenetes hónapokról. De a különböző források adatai szerint az akkor Magyarországon élő és idemenekült, zsidó származású üldözöttek száma 762 ezer volt. Közülük 440 ezret, mintegy 100 ezer gyermeket is, Auschwitz gázkamráiban gyilkoltak meg. Mintegy 219 ezerre becsülhető azok száma, akik túléltek a „holocaust” borzalmait. Budapesten a halálból megmenekültek száma mintegy 124 ezer lehetett. Közülük mintegy 46.500-50 ezer gyermek, férfi és nő Lutz alkonzul és munkatársai mentőakcióinak, főleg a svájci menleveleknek köszönhető az életét. Más adatok szerint a svájci okmányok és védett házak megmentettjeinek száma 62 és 72 ezer között volt (355 kk lapok).

Epilógus

A „svájci embermentő” Budapest szovjet megszállása után maga is alig kerülte el Wallenberg tragikus sorsát. Két svájci diplomata munkatársát elfogták és évekig moszkvai börtönökben szenvedtek. Carl Lutznak és feleségének az utolsó pillanatban még sikerült elmenekülnie és kalandos kerülőúton hazajutnia Svájcba. De ott az óvatos Külügyi Hivatal életét „holt vágányra állította”. Haláláig nem kérdezték meg tőle felettesei, mit végzett Budapesten. Aki annyi tízezer életet mentett meg és a világban annyi megbecsülést szerzett hazájának, az odahaza sem köszönetben, sem elismerésben nem részesült. Csak 1949-ben kapott egy levelet a Külügyi Hivatal egyik (alacsony beosztású) hivatalnokától, amely megrögtta „hatásköri túllépéséért”. A Nobel-békedíjra történő jelölését is megíúsították.

Utolsó diplomáciai szolgálatára sem országa, hanem a genfi Lutheránus Világszövetség főtitkára, dr. Michelfelder kérte föl. A jeruzsálemi német Missziói Társaság elkobzott vagyonáért eredményes tárgyalásokat folytatott 1951-ben. Michelfelder megköszönte értékes segítségét. Temetésére 1975-ben csak Magyarország, Izrael és az Egyesült Államok küldött koszorút, – Svájc nem.

Csak halála után húsz évvel, 1995-ben méltatta először Svájc kormánya is a „nagy embermentő” érdemét. De ami fontosabb, a még élő megmentettek és a halottak családjainak szívében az egész világon él ennek az embertelenség idejében „igaz embernek” az emlékezete.

*

A megrendítő könyv írója, személyes jóbarátom, metodista lelkész Genfben. Éveken át szolgált az Egyházak Világtanácsa és az Európai Egyházak Konferenciája központjában, Latin-Amerika és az emberi jogok ügyeiben. Hallatlan lelkiismeretességgel végezte éveken át kutatásait irattárakban, könyvtárakban, Budapesten is. Szemtanú, a még élő megmenekültek vallomásai nagy számmal találhatók meg a kötet csaknem félszáz oldalán. Ez a könyv megrendítő dokumentum az emberi gonoszság, a bűn hatalmáról, de a hit és emberszeretet mérhetetlen erejéről is. Írott emlékmű az „alázatos hősöknek”, akiknek hite tengelyén forog ez a világ.

D. dr. Nagy Gyula

Luther 95 tételének két legjelentősebb tétele:

1. tétel: „Amikor Urunk és Mesterünk Jézus Krisztus azt mondta: Térjete meg! – akkor ezzel azt akarta elérni, hogy a hívő ember egész élete megtérés legyen”.

62. tétel: „Az Egyház egyetlen kincse Isten dicsőségének és kegyelmének legszentebb evangéliuma”.

(Dr. Pálly Miklós fordítása)

CORRIGENDA

Az 1996/1 számban a következő hibák javítandók:
– Luther felesége neve itt *Käte* – Kate helyett (Borító II.)
– *Elveszített évek?* – *eleveszített* helyett 8. lap/3. hasáb
– *Oroszáza* – *Oroszháza* helyett 22. lap/1. hasáb
– *Egészségtan... erkölcsstan* cím csak a második hasáb fölött, utána elválasztó jel, majd: *Veszélyes tünet* 34. lap 2-3. hasáb
– *Pokolkép* – *pokolgép* helyett a Szilánkokban 18. lap/3. hasáb
– *nemi* – *nem* helyett 34. lap/2. hasáb
– *ismertető jele* – *ismertető jelen* helyett Borító IV./1 hasáb
A hibákért elnézést kérünk Olvasóinktól.

A teológia szomszédságában

DR. GRYNÆUS TAMÁS:

Az időszerűk depressziója

Nem tudok elfogulatlan, „tárgyilagos” értekezést írni a depresszióról, a depressziós betegről, mert kezdő orvos korom óta talán „legkedvesebb” – olykor legnehezebb – betegeim. Kórházi szobámban, a szekrény tetején kisméretű hordó áll, többen kérdezték már, mit keres ez ottan, de olykor magam is elmondtam – példaképpen –, mint most is, eredetét. Mert története van annak. Íme:

Idősebb, depressziós asszony keresett föl: elkeseredett, életunt volt, mindent sötét színben látott, semminek nem látta értelmét, nem tudott örülni semminek. Baját-gondját megbeszélve, elláttam a szükségességekkel, búcsúzkodás közben ismételtel biztosított arról, hogy ő ebből a mély gödörből ugyan nem tud kimászni, ő biztosan tudja, hogy sohasem fog meggyógyulni, ne fáradjak, ne töltsen vele haszontalanul időmet. Hirtelen támadt ötlettel tisztességtelen fogadást ajánlottam neki, hogy kilendítem sötét gondolatai közül:

– *Fogadjunk egy hordó pálinkába* (ez volt abban az időben szavamjárása), *hogyan fog gyógyulni!* (Megmondtam neki, tisztességtelen az ajánlat, mert biztosan tudom, el fogja veszíteni a fogadást).

Talán egy kis kényszeredett mosoly-félével az arcán kezét ráztunk, állt a fogadás. Ezt követően sűrűn találkoztunk, majd utóbb hosszabb időre elmaradt. Már régen elfelejtettem a számon könnyelműen kicsúszott szavakat, mikor – frissen járva, derűsen, szinte megfiatalodva újra megjelent, elmondta milyen jól van, s nem is szívesen emlékszik vissza a „sötét időkre”. Megnyugodva eresztettem útjára, de búcsúzásokor – egy kis szégyenkezéssel – ezt a hordót halászat elő szatyrábol:

– Doktor úr elvesztettem a fogadást... – Ezóta jelkép ez a hordó: jelképe annak, hogy *a depresszió kezelhető, gyógyítható.*

Képzelnék maguk elé egy addig kifogástalanul élő-mozgó asszonyt vagy férfit, aki előbb csak tartósan rosszkedvű, majd étvágytalan lesz, lefogy, öltözködése-tisztálkodása nem olyan már, mint korábban volt, fáradtnak, megviseltnek látszik, de maga sem tudja miért. Majd egyre nehezebben látja el munkahelyi és otthoni munkáját (kezdetben észreveszi, később már csak környezete észleli riadtan). Egyre gyakrabban és egyre hosszabb időre van betegállományban, mindenféle testi betegség, álmatlanság gyötri, utóbb már nem jár be rendszeren munkahelyére, letagadtatja magát, s esetleg nap-hosszat fekszik, fálnak fordulva vagy a mennyezetet nézve üres szemekkel. Sokan ilyenkor a legkönnyebben elérhető, vélt gyógyszerhez, az alkoholhoz nyúlnak, megpróbálják „elinni depressziójukat”. Enyhébb esetekben és kezdetben ez *látszólag* sikerül is – valójában *mindig sikertelen*: az alkohol nem képes gyógyítani a depressziót, súlyos tünetei előbb jelentkeznek, mint a remélt javulás, s a depresszió tünetei az alkohol-betegségével súlyosbodnak. Ez egy képzeletbeli kór-

kép: valójában nem mindig, mindezek és nem is mindig ilyen súlyossággal észlelhetők e jelek, de a főbb tüneteket ezzel vázoltam. Szedjük rendbe őket:

Hangulatuk nyomott, kedvetlenek, mogorvák (azelőtt nem ilyenek voltak!), közömbössé válnak (magukkal és másokkal szemben egyaránt), gyakran és sokat sírnak („kifelé” vagy „befelé”, mindegy) ok nélkül, örömtelenek. Gyakran megkérdem: – Minek tud örülni? Szinte azonnal vágják rá a választ: – Semminek! Vagy félénken visszakerdez: – Minek is tudnék örülni?...

Gondolkodásuk nehezkessé-lassúvá válik (azelőtt nem ilyen volt!). Gondolatviláguk szegényes, „fantáziátlan”, nem egyszer néhány sötét, súlyos gondolat körül forognak s ezektől nem vagy csak alig lehet őket eltántorítani, elvonni. A leggyakoribbak: súlyos, többnyire *végzetes betegségben* (pl. daganatos betegség, agylágyulás) szenvedőnek képzelik magukat: „rajtam már nem lehet segíteni, én már rövidesen úgyis meghalok”. A kényszerű, idő előtti halál gondolata is gyakran fölmerül: előbb említett betegségük következtében, vagy pedig azért, mert – úgy vélik – valamilyen súlyos – soha el nem követett – *bűnük* miatt rövidesen letartóztatják, ügyész elé viszik, börtönbe zárják s halálra ítélik őket. Sokszor szélsőségesen pesszimista beállítódásukból következik, hogy külső vagy belső környezetüknek sokszor a legkisebb jelét – amit egészséges ember észre sem vesz – azonnal így, és természetesen csak rosszra magyarázzák: – Ugye megmondtam, ez is azt mutatja, hogy...

Kifelé irányuló *aktivitásuk* is erősen csökken: akaratuk, elhatározó-készségük megcsappan, súlyos esetben szinte teljesen hiányozhat. Testtartásuk (hajlott, öreges), mozgásuk – főleg kifejező mozgásuk-taglejtésük és arcjátékuk kifejező ereje csökken (fáradt, kifejezéstelen, vagy gondterhelt arckifejezés) – néha azonban nagyfokú nyugtalansággal is járhat a depresszió, (ún. agított forma), ez nem szabad, hogy megtévesszen bennünket!

Rossz hangulatukból eredő betegségi és bűnösségi *téves képzetek, téveszmék* mellett gyakran találkozunk *azzal a félelemmel*, hogy maguk vagy családjuk – természetesen őmiattuk – közeljövőben súlyos anyagi romlásnak néznek elébe, nem fogják tudni kötelezettségeiket teljesíteni, elszegényednek, nyomorba jutnak, jönnek a végrehajtók, elárverezik őket... Gyakran panaszkodnak arról, hogy nem tudják családi, vagy munkahelyi feladataikat, kötelezettségeiket ellátni (a betegség időtartam alatt ez többé-kevésbé valóban így is van, csak ott tévednek, hogy ez már egyszer s mindenkor így lesz, így kell hogy legyen).

Az öregedés mindezeket a tüneteket fölérősítheti, hiszen az idősödő ember egyre jobban egyedül marad, lelki és fizikai ereje fokozatosan csökken, mozgástere és lehetőségei egyre

inkább beszűkülnek: végül esetleg már csak háziállatával – ha van – marad egyedül a négy fal között, övele „beszélget”...

A lelki-szellemi kínokhoz testiek is társulnak, súlyosbítva a helyzetet. Leggyakoribb panaszok egyike az *alvászavar* (nem tud elaludni, gyakran fölébred éjszaka és hosszú ideig virraszt, míg újra elszenderedik): nagyon vigyázzunk, depresszió okozta alvászavart nem altatóval kell (*nem is lehet!*) gyógyítani (az altatószerhez hosszászokás veszélye igen nagy!). Gyakran panaszoknak rossz álmokról: ezek is nagyon meggyötírik őket, értetlenül állnak velük szemben és – természetesen – ezekkel is félelmeiket, pesszimizmusukat látják igazolva. Az *étvágytalanság* s ennek következtében a fogyás, valamint a szájszárazság, székrekedés is gyakori, kínzó tünetek – ezek miatt is igazolva látják súlyos testi betegségétől való félelmüket. (Vigyázat! *Olykor valóban lehet ilyen is a háttérben!*). Különböző fajta, különböző testtájakra lokalizálódó *fájdalmakról, szívdobogásról, ritmuszavarokról* is panaszoknak a depressziós betegek (ezek okának, vagy hiányának tisztázása nem is mindig könnyű orvosi feladat.)

Természetesen, nem minden esetben észlelhetők mindezek a tünetek-panaszok s egyik esetben enyhébbek, máskor súlyosabbak lehetnek. Legveszedelmesebb az, amikor az élénk testi tünetek elfedik, észrevehetetlenné teszik a mögötte lévő depressziót: legtöbbször ilyenkor késik el a segítség (ún. larvált, vagy maszkírozott depressziók).

A *depresszió „szomorú” betegség, szomorú a statisztikája is, mert a depresszió legsúlyosabb következménye az öngyilkosság.* A depresszió miatti öngyilkosságok görbéje három koresportban mutat nagy emelkedőt: a húszas évek körülükénél (ezek egy része inkább „csak” felhívó jellegű kísérlet), míg az ötveneseké és a 65 év fölöttieké sokkal gyakrabban végződik „eredményesen”: halállal. „A meghívott halál” oka előbbieknél inkább valamilyen családi, vagy munkaköri, megoldhatat-

lannak látszó nehézség, az utóbbiaknál az említett okok (magányosság, kilátástalanság stb.).

Amilyen szomorú ez a fölvezolt kép és a depresszió – olyan *biztató és reményteljes a kezelése.* Annyi reményvesztett és szomorú ember jár-kel körülöttünk, hogy talán furesán hangzik: *ma az összes pszichiátriai betegség között a depresszió kezelhető legeredményesebben és aránylag gyorsan.* Mindez kb. az utóbbi 20-25 év pszichiátriai és farmakológiai (orvosságok hatását, hatásmódját vizsgáló tudomány) kutatásainak eredménye, és még nem ment át kellően a köztudatba: *a depresszió eredményesen gyógyítható!* Ez – természetesen – orvosi feladat, nem egyházi vagy világi szociális munkásoké. Viszont az ő feladatuk (is), hogy időben észrevegyék, fölismerjék a bajt, jellegét és súlyosságát és időben jelzést adjanak.

Itt két végletre kell ügyelnünk: *nem minden szomorúság depresszió; nem lenne szabad elnézni a rejtett (larvált) depressziókat (nehéz!).*

A depressziók egy része ismétlődhet: periodikusan, vagy szabálytalan időközökben jelentkezvén újra, gyakori az állapot őszi-tavaszi rosszabbodása. Ezek az újabb, ismétlődő periódusok azonban *megfelelő kezeléssel megelőzhetőek, illetve – ha erre nem került sor – újra, eredménnyel gyógyíthatók.*

A depressziók gyógyítása ma már elsősorban és majdnem kizárólag gyógyszerekkel történik (antidepresszívumok), szocio-, és pszichoterapia önmagában (kivéve az ún. neurotikus depressziót) hatástalan és felelőtlen kísérlet. A gyógyulás szakaszában természetesen nagy szerepe lehet a megértő-támogató pszichoterápiának s a javulást („az összedőlő világ romjaiból fölépíteni az újat”) nagymértékben segítheti a szakszerű pszichés támogatás.

*

(Elhangzott 1995. október 28-án, a FÉBÉ-konferencián)

Dr. ANDORKA RUDOLF:

A magyarországi gazdasági helyzet és annak társadalmi hatásai

Már az 1970-es évek közepén látni lehetett, hogy a magyar gazdaság igen súlyos problémákkal küszködik, mert ekkor indult meg a *külföldi kölcsönök felvétele*, a nemzetközi eladósodás, amely ugyan ideig-óráig *elleplezte* a nagyközönség előtt a *bajokat* (mivel a kölcsönök átmenetileg biztosították az életszínvonal emelkedését), de az adatokat ismerők számára világossá tette, hogy egy gazdasági válság felé megyünk. Az 1978. évi adósságtörlesztési válság kikényszerítette a gazdaságpolitika drasztikus megváltoztatását, ettől kezdve a reálbérszint csökkent és a lakossági jövedelmek csak minimálisan emelkedtek. Az 1990. évi rendszerváltás tette csak lehetővé azt, hogy a növekvő problémákat maga előtt görgető, a jövő évekre áttoló politikát alapvetően megszüntessék és megpróbálják a gazdaságot egészséges alpra helyezni. A piacgazdaságra való áttérés, a gazdasági veszteségeket termelő struktúrák lebontása, a magyar exportnak a fizetéképtelen, „volt szocialista” piacokról a nyugati országokra és a világpiacra való átállítása azonban szükségszerűen súlyos nemzeti jövedelem-visszaeséssel és a munkanélküliség megnövekedésével járt.

Ugyanez történt minden „volt szocialista” országban, többnyire még nálunk is súlyosabb mértékben. A struktúra-átalakítással járó visszaesést súlyosbította a keleti exportpiacok említett fizetéképtelenné válása és a mindenki számára váratlanul beköszöntött *világgazdasági depresszió*. 1990-ban 3,5 százalékkal, 1991-ben 11,9 százalékkal, 1992-ben 3,1 százalékkal csökkent a gazdasági teljesítmény mérésére használt

mutatószám, a GDP (könyvelven nemzeti jövedelem). 1993-ban azonban lényegében megállt a visszaesés (a csökkenés egy százaléknál kevesebb volt), 1994-ben pedig 3 százalékos körüli növekedés mutatkozott. A munkanélküliség is tetőzött 1993-ban, a vártnál alacsonyabb értéken (13 százalék), és 1994-ben lassan csökkenni kezdett. Sőt 1994-ben – 1978 óta először – a reálbérszint is emelkedett. Azt lehetett gondolni, hogy túl vagyunk a gazdasági válság mélypontján.

Ekkor jött az *1995. márciusi gazdaságpolitikai „csomag”*, amely sok területen súlyos jövedelemcsökkentő intézkedést tartalmazott. Ezek az intézkedések széleskörű megdöbbenést okoztak, majd egyre határozottabb tiltakozást váltottak ki, (sőt még az utolsó hetekben egyre) több sztrájkhoz is vezettek. Egyidejűleg a kormány, főképpen a pénzügyminisztériumhoz közel állók a kommunikációs eszközökben arról beszéltek, hogy a magyar gazdaság a teljes összeomlás szélén áll, *csak a drasztikus megszorítások menthetnek meg a szakadéka zuhanástól.* Bár a „csomag” intézkedéseit alig több mint fél-éve kezdték megvalósítani, a személyi jövedelmek csökkenése máris érezhető és a kormány a jövő évben további csökkenést tervez elérni.

Nézzük meg, milyen gazdasági tények, folyamatok vezettek ide: A gazdasági problémák gyökere szerintem a *nemzetközi fizetési mérleg hiánya.* Miután a hetvenes évek közepétől szinte állandóan negatív volt a fizetési mérleg és a hiányt újabb és újabb kölcsönök felvételével fedezték, 1990-től 1992-ig pozitív volt a mérleg egyenlege. Ebben lényeges szerepet ját-

szott a külföldi tőke beáramlása Magyarországra, a külföldi vállalatok beruházása, vállalat-vásárlásai. Ha azt tartjuk (és én ezen a véleményen vagyok), hogy a tőkebeáramlás kedvező, mert hozzásegít a magyar gazdaság korszerűbbé tételéhez, akkor ezt a fejleményt nagyon pozitívan értékelhetjük. Ezekben az években nem nőtt külső adósságállományunk, viszont nőtt a konvertibilis devizatartalékunk. 1993-ban megfordult a kedvező tendencia, mert 1993-ban 3,5, 1994-ben 3,9 és 1995-ben várhatóan 3,5 milliárd dollárnyi negatívum alakult ki, ezért szükségszerűen ugrásszerűen megnőtt a külső adósságállomány (bruttó módon számítva az 1992. évi 21,4 milliárd dollárról 1994-ben 28,5 milliárdra!), igaz, közben tovább nőtt a konvertibilis devizatartalék is. A kedvezőtlen változás oka, hogy az import viszont jóval meghaladta az exportot.

Nem kétséges, hogy *ekkora negatív fizetési mérleget nem lehet még középtávon sem büntetlenül fenntartani*. Hozzájárult a veszélyérzethez a *mexikói gazdasági válság*, mert ott hasonló okok miatt összeomlott a gazdaság, a külföldi tőkét rohamosan kivonták, a valuta árfolyama zuhanásszerűen csökkent, teljes gazdasági káosz fenyegetett. A külföld, ott elsősorban a szomszédos *Amerika* gyors és nagyszemű pénzsegítségére hárította el az összeomlást, de a gazdasági következmények Mexikóra nézve így is igen súlyosak. Ekkor lehetett azt hallani, hogy Magyarország lesz a következő „Mexikó”. A külföldi hitelezők és beruházók bizalma a magyar gazdaság stabilitásában meginogni tűnt. *Ez volt a márciusi csomag melletti döntés közvetlen főoka*.

A legfontosabb intézkedés, amelyet azonban a nagyközönség kevésbé észlelt, a *forint azonnali leértékelése és a következő hónapokbani fokozatos, előre bejelentett mértékű leértékelése* volt. Ez mindenképpen indokolt volt, mert a forint devizaárfolyama az indokoltnál magasabb volt. Tudni kell azonban egy egyszerű összefüggést: *a leértékelés inflációt növelő hatású, ezáltal leszorítja a reálbért*. Ezért komoly érvek szólnak a leértékelés ellen. Ténylegesen a március előtti 20 százalékalatti infláció az év végére 30 százalékos köré emelkedik. Ugyanakkor a leértékelés olcsóbbá teszi exporttermékeinket és drágábbá az importot. A hatás szinte azonnal megmutatkozott, a fizetési mérleghiány lecsökkent, sőt legutóbb egy hónapban már többlet is jelentkezett. Úgy tűnik, hogy a nemzetközi bizalom a magyar gazdaságban helyreállt.

Itt röviden *érdemes kitérni arra a kérdésre, hogy nem kellen-e az adósságtörlesztést egyszerűen felmondani, vagy könnyítéseket kérni*. Az egyoldalú felmondás igen súlyosan érintené a külkereskedelmet, mert ezek után senki sem vállalkozna az ügyleteknél szokásos átmeneti hitelek adására sem. Az adósságkönnyítés kérdése is kétélű eszköz, mert megrendítheti a külföldi hitelezők és beruházók bizalmát. Nagyon kérdéses az is, hogyan lehet a kötvények formájában nagyon szétszórott külföldi adósságállományt a hitelezőkkel való tárgyalás útján csökkenteni. (Egy kormánykölcson törléséről csak az illető kormánnyal kell tárgyalni!) Hozzá kell tenni, hogy a törlesztés leállításának kilátásba helyezése vagy követelése maga is rontja hitelképességünket, más szóval azzal jár, hogy magasabb kamattal kaphatunk hitelt. Viszont, ha az adósságállomány nem nő tovább, viszont a gazdaság folyamatos növekedésbe kezd, akkor a törlesztés egyre kisebb terhet jelent a GDP-n belül.

A magyar közvélemény a leértékelésnél sokkal hamarabb és közvetlenebbül érzékelte az állami költségvetés deficitjének csökkenése érdekében tett lépéseket, a családi támogatások csökkentését, a nyugdíjrendszer tervezett megváltoztatását, az oktatásnak és az egészségügynek juttatott állami támogatás csökkentését, a tandíj bevezetését, bizonyos egészségügyi ellátások ingyenességének megszüntetését. *Miért volt erre szükség? A költségvetési deficitet illetően két ellentétes*

nézettel találkozhatunk. A második világháború utáni három évtizedben uralkodó Keynes-i iskola szerint a deficit nem káros, mert élénkíti a gazdaságot, mindaddig pozitív a hatása, amíg nem okoz igen nagy inflációt. Az 1970-es évek közepén újra uralkodóvá vált neoklasszikus irányzat, különösképpen annak monetarista változata szerint a költségvetési deficit súlyos károkat okoz, mert növeli az inflációt és – ami még nagyobb baj – növeli a fizetési-mérleg deficitjét. *A kulcskérdés valójában az, mennyire erős az összefüggés a költségvetési deficit nagysága és a fizetési mérleg deficitjének nagysága között*. Amennyire át tudom tekinteni, nincs egyértelmű bizonyíték egyik álláspont mellett sem. A magyar kormány, továbbá a Nemzetközi Pénzügyi IMF Alap úgy tartja, hogy az összefüggés szoros, ezért a deficitet mindenképpen nagy eréllyel kell csökkenteni.

Tény, hogy a költségvetési deficit nagyon erősen megnőtt, 1990-ben még csekély többlete volt a költségvetésnek, 1993-ban és 1994-ben azonban a hiány már a GDP 6-7 százalékát érte el. Hozzá kell persze tenni, hogy ezzel nem állunk egyedül a világon, például *Olaszországban* hasonló a költségvetés deficitje. *Franciaországban* ugyan kisebb, de magasabb az úgynevezett maastrichti kritériumokban meghatározott 2 százaléknál, ezért a francia kormány az elmúlt hetekben drasztikus kiadáscsökkentő intézkedéseket hozott, ezek vezettek az országot megbénító sztrájkokhoz. A francia kormány azonban jónak látta az említett kritériumok teljesítését, hogy a következő években ne maradjon ki a szorosabb európai gazdasági integrációból. Másszóval: *úgy gondolom, hogy mi sem engedhetünk meg magunknak éveken keresztül hasonlóan magas deficitet*.

Mi a deficit oka? Vannak, akik a fő okot abban látják, hogy a kormányzat képtelen a jövedelmi adókat teljeskörűen behajtani, a vállalatok tevékenységük egy részét ugyanis áttörljék a „szürke gazdaságba”, nem mutatnak ki jövedelmet, ezért nem is fizetnek adót. Kétségtelen, hogy Magyarországon – még az egyszerű állampolgárok körében is, a magánvállalatok egy részénél még inkább – igen rossz az „adóerkölcs”. Ezen azonban rövidtávon aligha lehet lényegesen változtatni, sőt a drasztikus büntetőintézkedések esetleg még tovább rontanák a helyzetet.

Mások a *magas szociális kiadásokban látják a főokot, a szocialista rendszertől örökölt „koraszülött jóléti államról” beszélnek*, mondván, hogy olyan jóléti rendszerünk van, amelyet nálunk sokkal gazdagabb országok is csak nagyon nehezen engedhetnek meg maguknak. Kétségtelen, hogy a szociális kiadások 1992-ben már a GDP 30 százalékaival egyenértékűek voltak és a kormányzati kiadásoknak több mint felét tették ki. Ha hozzászámítjuk az oktatásra fordított kiadásokat (a GDP 6 százaléka, a kormányzati kiadások 11 százaléka), akkor ez a teher a hasonló gazdasági fejlettségű országoknál sokkal nagyobb. Ehhez azonban hozzá kell tenni, hogy **1.** gazdasági válság, széleskörű elszegényedés időszakában mindenképpen indokolt a leghátrányosabb helyzetűek védelme jóléti politikai eszközökkel, **2.** a százalékos arányok részben azért nőttek, mert a nevezők – a GDP és a költségvetés – reálértéke csökkent, **3.** két olyan juttatást kellett bevezetni, amely korábban nem, illetve csak nagyon szűk körben létezett: a munkanélküliek támogatását és a szociális segélyezést. A jóléti kiadások körül igen éles vita dúl. A saját véleményemet úgy foglalhatnám össze, hogy az *örökölt jóléti rendszert mindenképpen meg kell reformálni, de ezt úgy kell megvalósítani, hogy a társadalom középrétegeit, különösen a szegényeket, ne sújtsuk erősen!*

A költségvetési deficitnek azonban van egy harmadik, rendkívül problematikus, de a közvéleményben kevésbé ismert eleme: *a belföldi adósságszolgálat*. 1990 óta a magyar kormányok a költségvetési deficitet úgy finanszírozták, hogy

belföldi kölcsönöket vettek fel, pontosabban államkötvényeket bocsátottak ki, amelyeket részben intézmények, elsősorban bankok, valamint magánszemélyek is megvásároltak. A kötvények után meghatározott – és pedig meglehetősen magas – kamatot fizet a költségvetés. A belső államháztartási adósság az utolsó években már elérte az egy évi GDP 83-85 százalékát. Az utána fizetett kamatok fedezésére újabb adósságot kell felvenni. Ez a tendencia nyilván teljes ellehetetlenüléshoz vezet, ezért mindeképpen meg kell állítani.

A belső államadósság egyik igen kényes kérdése, hogy annak jelentős része azáltal jött létre, hogy az állami költségvetés átvállalta (kötvényekkel fedezte) a bankok rossz, vagyis behajthatatlan kölcsöneit. Ezt nevezik *bankkonszolidációnak*. Joggal felvetődhet a kérdés, hogyan jöttek létre ezek a „rossz kölcsönök” és teljesen korrekten történt-e a konszolidáció. Mindenesetre a bankok a gazdasági átalakulás minden kínja közepette is igen jól prosperáltak, de mint láttuk, a költségvetés nagyvonalú támogatása következtében. *Jogosult az az igény, hogy többet ne kerüljön sor hasonló bankkonszolidációra, a rosszul gazdálkodó bankok menjenek csődbe.*

Nemcsak az állami költségvetési deficit okairól, hanem csökkentésének gyorsaságáról is nagy viták folynak. Az állami kiadások (pl. családi pótlék) csökkentése ugyanis nagy mértékben csökkenté a belső keresletet, ezért a megindult gazdasági növekedést veszélyezteti. Én azok felé hajlok, akik szerint az *állami költségvetés drasztikus csökkentése nem annyira sürgős és fontos, mint a fizetési mérleg deficitjének csökkentése.*

A túlzott kiadáscsökkentésnek, főképpen a szociális kiadások egyes fajtái csökkentésének hosszabbtávú veszélyét abban is látom, hogy olyan következményekkel jár, amelyek hosszútávú fellendülésünk alapjait veszélyeztetik.

Csak példaképpen említek néhányat: A családi támogatások csökkentése oda vezethet, hogy gyermekeink igen jelentős része a szegénység körülményei között nő fel, és különösen a demográfiai jövőnk szempontjából értékes többgyermekes családok fognak szegénységbe süllyedni. Indokolt persze a jelenlegi helyzetben a családi támogatásokat a legjobban rászorulókra összpontosítani, ide tartozik azonban a gyermekes családoknak többsége. A „szegényekre koncentráció” legrosszabb módszere vitathatatlanul a jövedelmi igazoláshoz kapcsolás, a kormányzat mégis ezt a megoldást választotta (például ahelyett, hogy a családi pótlékot gyermekszám szerint differenciálná vagy a családi pótlékot beleszámítaná a személyi jövedelmi adó alapba, egyidejűleg áttérve a családi jövedelemadóra, amely a gyermekszámot figyelembe veszi).

Rendkívül veszélyes az oktatási, azon belül felsőoktatási támogatások drasztikus csökkentése, valamint a tudományos kutatás támogatásának elsorvasztása. *Jövő fejlődésünknek legfontosabb tényezője lehet a magyar társadalom viszonylag magas iskolai végzettsége, műveltsége, „emberi tőkéje”.*

Nagyon meg kell gondolni azt is, hogy milyen egészségügyi ellátásokat lehet ingyenesből önköltséggé tenni, mert ha alapvető ellátásokat szegénység miatt nem fognak igénybe venni, ez súlyosan rontaná a már amúgy is rossz egészségügyi állapotainkat.

Még általánosabb káros következmény lenne az, ha a magyarországi *jövedelemegyenlőtlenségek* – amelyek már ma is elérték a nyugat-európai szintet, tovább növekednének és *dél-amerikai jövedelemegyenlőtlenségek, társadalmi szerkezet alakulna ki: egy igen szűk nagyon gazdag és nagyhatalmú osztály, gyenge középrétegek és nagy tömegű szegénység.*

Ennél is súlyosabb kár lenne, ha a romló jövedelmi helyzet körülményei között a „mindenki harca mindenki ellen” vagy a különböző kisebb-nagyobb érdekcsoportok közötti küzdelem alakulna ki. Ezek mind próbálnák pozíciójukat védelmi, mások rovására előnyökhöz jutni, veszteségeket el-

kerülni. *A jelenlegi súlyos gazdasági és társadalmi helyzetből pedig nyilvánvalóan csak társadalmi összefogással tudunk kikerülni, mindenkinek, minden rétegnek részt kellene vállalnia a terhekből és különösen a leginkább veszteséket kellene megvédeni a társadalomból való kiszakadástól, a reménytelenségbe süllyedéstől.* Az is nagyon hátrányos, hogy az akut gazdasági hasznok és hátrányok kiszorítják a társadalom figyelméből az azoknál sokkal alvotóbb és egyben nehezebben megoldható kérdéseket, mint a demokratikus intézmények és a piacgazdaság működéséhez szükséges intézmények felépítését, a polgári vagy állampolgári kultúra és mentalitás kifejlesztését.

*

JEGYZET

A szerző e cikket a Lelkipásztor számára írta 1995. december 17-én. Ilyen témájú cikket már 1995. nyarán kértem tőle, de a kérést a rektor úr elfoglaltsága miatt csak a jelzett időpontban tudta teljesíteni. Így is köszönjük – nemcsak közgazdász szakemberek számára érthető – elemző írását.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Tisztelettel köszöntöm hűséges Olvasóinkat!

Reménységünk szerint márciusi számunkhoz csatolhatjuk már az 1995. évfolyam összesítő Tartalomjegyzékét.

Több olyan esemény történt egyházunkban, ami túllépi az Evangélikus Élet beszámolóinak kereteit, de még ebben a számban nem kaphatott helyet: így marad a következő számba a *csepregi* megemlékezés lelkészeket érintő anyaga, a *szombathegyi* ökömenikus tanulmányi nap értékelése, néhány nekrológ, az imahéttel kapcsolatos tapasztalatok, több könyvszemle, folyóiratban megjelent cikk recenziója, LMK dolgozatokból kivonat, katonai vagy civil szolgálatról vélemény, levelesládánkból néhány visszhang a Lelkipásztorra.

Marschalkó Gyula nyugdíjas lelkésztestvérünk telefonjelentése alapján pótlólag közöljük, hogy *Terny László* Norvégában élő lelkészársunk ordinációja is 50 évvel ezelőtt történt. (A jubiláló lelkészek írásból szintén kimaradt Németh István ny. szekszárdi lelkész, aki ez év augusztus 20-án lesz 70 éves.) *Milán* Gábor olvasónk hiányolta, hogy néhai Szabó Lajos Curriculum vitae-jéből (Lp 1995/458. lap) kimaradt édesapja neve a még élő évfolyamtársak sorában. Kiegészítendő!

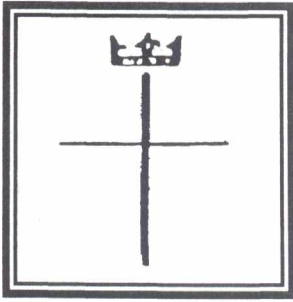
Külön kiemelem azt a két kérést, ami recenzió ügyben érkezett hozzám az elmúlt év végén: október végén kaptam meg Koren Emil: *A budaván gyülekezet krónikáját*, majd november végén a MEVISZ kiadásában megjelent *Nem voltam egyedül* című riportorozatot: Beszélgetések az evangélikus közelműltről. Mivel mindkét könyv egyházunk *félműltjáról* szól más-más szempontból, a szokottnál is gondosabban akartam elvégezni a recenziálás munkáját. Mind az első könyv szerzőjével, mind a második könyv riportereivel beszélgettem, többek véleményét meghallgattam, magam is végig gondoltam a szubjektív egyháztörténelmi beszámolókat (vajon van-e más, mint szubjektív történetírás, ha csak nem a száraz krónika, vagy eseménynaplój?) és a szokottnál hosszabban kívánok a következő számok valamelyikében reflektálni az olvasottakra, a két könyvről együtt, tiszteletben tartva műfaj-különbséget, a véleményem eltérő megjelenését és mindenek felett a kétségtelen jószándékot. Előljáróban annyit, hogy *fontos munkák* kerültek kezünkbe, hiszen valamit el akarnak mondani, ami a mi nemzedékünk számára élő történelem volt, a következő nemzedék számára már csaknem valódi történelem. Azt külön is becsülöm, hogy ma van igény egyházon belül is a memoárirodalomra, sokféle buktató ellenére is. Tisztelettel kérek türelmet az Olvasóktól és a megelőlegezett bizalmat nyilvánító szerzőktől.

Előzetesen közlöm, hogy az 1996. évi országos papné csendesnapot március 23-án, szombaton tartják 10-17 óráig a Budapest Deák téri Gimnázium Dísztermében. Részletes programot az Evangélikus Életben olvashatnak. Kérjük a lelkészcsaládokat, jegyezzék elő ezt a fontos alkalmat!

Felhívom a figyelmet az 1989. őszétől megjelent Lelkipásztor számokra, érdemes visszalapozni már feledésbe merült cikkekre! Azért kell ezt írnom, mert jelentkezik néha olyan igény, amit már régen teljesítettünk: közgazdasági, pszichológiai, pedagógiai kérdések, ökömenikus eseményekről beszámoló, egyháztörténelmi anyagok. A megelőző, vagy kidolgozott témák nemcsak a tárgyhónapban használhatók. A Lelkipásztor havi szaklap lévén, nem napilap, érdemes arra, hogy beköszűk és később is elővegyük. Ugyanakkor tudom, hogy egy-egy kérdés (társadalmi, zsinati, morális probléma) másként jelentkezett 1991-ben, mint ma, így a szerkesztőnek is figyelni kell a friss kívánásokra, vagy az ismételt igényre.

Figyelmes, jó olvasást, hasznos tanulást kíván

a Szerkesztő

DR. NAGY ERZSÉBET – FRANKO MÁTYÁS:

Orvos és lelkész párbeszéde az etikáról

(LMK-dolgozat a Fejér-komáromi Egyházmegyében)

Minden döntést – legyen bármilyen nagyságú és mélységű – bizonyos döntéselőkészítés előz meg. Ez érvényes egy jogszabály hatálybaléptetésénél éppen úgy, mint egy műtéti beavatkozásnál vagy esetleg házasságkötéskor az ifjú pár esetében: legyen templomi esküvő vagy ne legyen. Életünk tehát döntéseink által meghatározott. A döntéseknek mindig van etikai vetülete is.

Mi az etika? Az egyik legrégebbi elméleti diszciplína, amelynek tárgya az erkölcs. *Mi az erkölcs?* Morál, vagyis a társadalmi tudat egyik formája, társadalmi képződmény, amely az emberi magatartás szabályozásának funkcióját tölti be az élet minden területére kiterjedő jelleggel. Az életünk kereteit a társadalomban jogaink lehetőségei és kötelezettségünk terhei adják. Az erkölcs azonban más. Az erkölcs követelménye személytelen kötelezettség: pontosítva: mindenkihez egyaránt szól, de egyetlen embertől sem ered. Ezek az erkölcsi követelmények viszonylag tartós jellegűek. (Egyértelműen azért – Pál apostol is mondja a Római levélben – hogy ti. a pogányok szívükben hordozzák az Isten törvényét.)

A jog attól rendező erő a demokratikus társadalomban, hogy az állam szankcionál, tehát be nem tartásuk esetén állami erejével igyekszik azt betartatni. Az erkölcsöt azonban a jogtól alapvetően elhatárolja az, hogy az erkölcs szankcionálása csupán szellemi jellegű, tehát az adott cselekedet közmegítélése, helyeslése vagy rosszallása. Ebből következik, hogy az erkölcsi tudat kifejeződhet mind racionális formában, fogalmakban, ítéletekben, mind pedig emocionális formában, érzésekben, motívumokban, vonzalmakban.

Az irányelvekről:

Azt gondolom, hogy a dolgozat irányát meghatározó kérdésfelvetések/kijelentések olyanok, mint korunk: meglehetősen eklektikus, s nem mentes az illetőségi körök átlépésétől sem. Ettől függően örültem ennek, mert így könnyebb leírni gondolatainkat. (Feleségem és magam egyazon véleményen vagyunk a dolgozat kijelentéseit megállapításait illetően.)

Az orvos teológus párbeszédéről: A teológus Istenről beszél. Az orvos azonban nem biztos hogy keresztény: lehet az izlám híve éppenúgy, mint izraelita vagy éppen ateista. Ezért szükséges néhány mondatban definiálni, hogy mitől keresztény egy orvos.

A keresztény orvos jellemzői:

1) A keresztény orvos attól keresztény, hogy Isten-ember

relációban látja az embert, aminek következtében soha nem az ember pillanatnyi állapotát, hanem az ember méltóságát nézi.

2) Személyes meggyőződése, hogy az élet az Isten ajándéka, egyszeri, megismételhetetlen, csak Isten adhatja (ember nem!) s az ő feladata az élet segítése. Ebből következik, hogy:

3) Szakmája a hivatása: elhívott az emberek gyógyítására, nevelésére, tanítására. A keresztény orvos életpárti, s a bizalommal építi kapcsolatait betegeivel.

4) A keresztény orvos tudatában van korlátainak (esendősegeinek, ember-voltának) s annak, hogy hivatását csak folyamatos Isten általi feltöltődésben képes az ő tetszésére végezni.

5) Tudja, hogy szolgálata mögött ott áll az Isten éppenúgy, mint a testvérek közössége, de legalább egy ember.

1) „Számptalan területen találkozik a gyógyításban az orvos és lelkész feladata.”

Elméletben igen, gyakorlatban alig vagy egyáltalán nem – általában ez a helyzet itt Magyarországon. Ennek nemcsak az elmúlt 40 esztendő, hanem a *szekularizáció* is az oka. A fehérköpenyes félisten-orvosfigura ma jobban megfelel az átlagember vallásos követítéseinek, elvárásainak, képzeletének, mint a pap. (Igaz, ez a vallásosság inkább szünkretista, mint keresztény, de ezt ne firtassuk most.) Ugyanakkor két területre korlátozódik orvos és lelkész együttműködési lehetősége:

a) a halálra való felkészítésben

b) nagyobb orvosi beavatkozás előtt lelki megerősítésben, döntés-segítésben, hiszen a végső szó a betegé.

Az orvos szerepe a gyógyításban világos, a papé pontosításra vagy méginkább magyarázatra szorul. A lelkészi feladat a gyógyítási mechanizmusban olyannyira speciális, hogy az átlaglelkész az esetek többségében nem tud megfelelni ennek. Fodor Viktor kórházlelkész testvérünk jól írja cikkében (Ev. Élet 1995. nov. 26.) „Elsődleges az együttérző hallgatás, a beszédes hallgatni tudás és az Isten előtti csend”. Ez a metakommunikációnak a művészete, amely külön képzést igényel/igényelne a lelkészképzésen belül is. Gyakran kommunikációs zavar keletkezik lelkész és beteg között, mert a lelkész egyrészt hamisan értelmezi a missziói parancsot, másrészt nem látja át, hogy olyan fogalmakkal kommunikál, melyek a befogadó számára semmit vagy alig valamit jelentenek. (Jobb esetben teológiai terminus technikusok, rossz esetben vallásos közkhelyek, amiknek egy részét érti, pontosabban félreérti a beteg.)

2) „Mit lehet mondani a betegek betegségéről?”

Mindent, de nem mindegy, hogyan. Nyugaton kötelező a beteg felvilágosítása, hiszen anyagi/üzleti ügyeit időben rendeznie kell a hozzátartozói szociális biztonsága érdekében is. Nálunk egyelőre nem ez játssza a fő szerepet. Mint minden ember, a beteg is inkább kívánja a valós helyzet bizonyosságát, mint az irreális reménykedés bizonytalanságát, ugyanakkor az orvos őszinte tényfeltárása könnyebben mobilizálja a gyógyulni akarás erőt, mint egy részízgagságokkal alátámasztott „csak nem elvenni minden reménységálatot” hamis optimizmusa.

3) „Az egészséges életmód, betegségek megelőzése.”

Az igazi preventív medicina még gyerekcipőben jár – itt nálunk is. Ebben egyre nagyobb szerepet kap a három éve működő családorvos, s a nemrég elkezdett iskolaorvosi rendszer is, ahol az orvos munkájának 80%-át oktató-nevelő, felvilágosító tevékenysége teszi ki. A feladat óriási: alkohol, kábítószerek (figyelembe ajánlom HVG 1995. november 11. A kábítás klasszikus trükkjei c. mellékletet – fenomenális és egyben keserűen gyomorszorító!), de nem utolsósorban a helytelen táplálkozás, testkultúra hiánya. Sajnos a keresztények ebben lemaradtak, pedig a Szentlélek templomával többet kellene törődni...

4) „Heroikus vagy konzervatív...”

Ez nem eitkai, hanem elsősorban szakmai kérdés.

5) Abortusz

Komoly etikai kérdés. Jogilag egyértelmű, hogy az ember jogképessége az élve születéstől kezdődik, nem pedig a fogantatás pillanatától, ahogy a pro-life mozgalmak hirdetik. Mint teológusnak, fenntartásaim vannak azzal kapcsolatban, hogy a lélek a fogantatás pillanatában mintegy „költözik” bele az édesanya testébe. A férfi és nő kromoszóma-készletének találkozási inkább egy DNS-alapú biológiai program elindulása, de ez a program elindulás – véleményem szerint – nem azonos az étellel. Tudjuk, hogy az első hat hét nagyon kritikus, s igen sok a spontán korai vetélés, mikor is kiderül, hogy nem fut ez a biológiai program tökéletesen. Isten mindig életpárti, tehát nem kívánja a magzat halálát, ha már egyszer az megfogant. Nyitott kérdés.

A tényleges probléma, hogy intrauterin (méhen belüli) diagnosztikával tökéletes biztonsággal megállapíthatók a nagy fejlődési rendellenességek (nyitott gerinc, agynélküliség, melyek az élet alapvető minőségét meghatározó súlyos idegrendszeri károsodások), hogy ilyen esetben joga van-e az anyának/apának is (!) ezt a magzatot abortáltatni. Nem vagyok benne bizonyos...

Élet mindenáron? Egy megerőszkolás következtében tettebe esett nő (szándékos megfogalmazás, nem pedig gyermekáldott!) hordja ki a gyermeket, s egy életen keresztül emlékeztesse őt erre a szörnyű lelki élményre? (Arról nem is beszélve, hogy ez nem várt gyerek, tehát a születése is inkább gond, mint öröm, s ennek megfelelően bánnak majd vele egész életében.)

Nem szabad elfelejteni, hogy régen is volt abortusz, csak akkortájt nem kontrollált orvosi beavatkozásról volt szó, hanem pl. sarkantyús csizmával ugráltak a nő hasán.

Komoly probléma, a 20. hétre született gyermekek életbentartása – mindenáron. Egyelőre az esetek többségében súlyos idegrendszeri károsodások (pl. vakság) lépnek fel mellékhatásként. Ezek a piciny, néhány száz grammos „életkék” komoly szolgálatot tesznek, mert egyelőre rajtuk kísérletezik ki a jövőben remélhetőleg relatíve problémamentesen megoldható ilyen irányú orvosi beavatkozásokat.

Magá a fogamzásgátlás/családtervezés kérdése is megol-

datlan probléma. Nyugati gyógyszergyárak is propagálják hormonkészítményeik biztonságát és mellékhatásnélküliségét, de igazából ilyen nincs: pontosabban egy van, ami tökéletesen funkcionál és nincs mellékhatása: az önmegtartóztatás. Ez viszont nehezen oldható meg egy jól funkcionáló házasságban, arról nem is szólva, hogy orvosilag bizonyított, hogy az immunrendszeret egyértelműen erősíti a kiegyensúlyozott szexuális élet.

A félreértések elkerülése végett, *egyértelműen abortuszellenes vagyok.* A fentieket a kérdéskör bonyolultságának érzékeltetése végett említettem.

6. Euthanázia

Röviden: meg kell különböztetni aktív és passzív euthanáziát. Az aktív euthanázia, amikor megtesz valamit az orvos, hogy bekövetkezzék a kívánt eredmény (halál), a passzív, amikor is nem tesz meg valamit, hogy bekövetkezzék a kívánt eredmény. Mindkét esetben szándékosságról van szó, mégis különbséget kell tenni a kettő között.

Az aktív euthanázia gyilkosság, az élet szándékos megrövidítése. A passzív euthanázia, a meghalni hagyás, azaz nem alapvető orvosi beavatkozás megtagadása.

Az euthanáziáról mondhat véleményt a jogász, a teológus, orvosi etikai bizottságok, de a konkrét esetben a döntés joga és felelőssége mindig a kezelőorvos kezében van, aki lelkiismerete, világnézeti meggyőződése, hite szerint tesz vagy nem tesz meghatározott orvosi beavatkozásokat.

7) Természetgyógyászat és orvostudomány

Sajnos, még ma is az az általános közfelfogás, hogy természetgyógyászat vagy orvostudomány. Jóllehet az orvostudomány a természetes alapanyagú gyógyszerek alkalmazásával indult, tehát alapvető köze van a természetgyógyászathoz.

Természetgyógyászatnak számos elismert ága van, melyeket alternatív medicinaként alkalmaznak mindenütt a világon. Az egészségügy nehéz helyzete miatt ma Magyarországon különösen is elterjedtek azok a „természetgyógyászok”, akik szakmai tudás nélkül, saját hasznukra, a beteg ember helyzetét kihasználva az alapvető orvosi elvárásokkal ellenkezően végzik a tevékenységüket. A skála széles: fény- és energiaátadóktól az UFO-látókig.

Vannak olyan természetgyógyászati ágak, melyeket a nyugati orvoslásban alkalmaznak, az ottani társadalombiztosítási pénztárak fizetik ezeket a kezeléseket. Melyek ezek? Ilyen pl. elsősorban az *akupunktúra* (ezt már Magyarországon is bizonyos intézményekben támogatják a TB), a homeopathia, neuralthériá, kiropraktika (csontkovácsolás, gyógymasszázs), Kneipp-kúra (víz/fürdő-terápiá, a pápa is elismerte!), gyógynövények alkalmazása.

8) A halálra való felkészítés

Akármiilyen világnézetű, meggyőződésű emberről van is szó, a közeli halál ténye megrettent, de legkevesebb: elgondolkodásra készteti. Ilyenkor jönnek elő az élet folyamán összegyűjtött döbbenetes adósságok: emberek és Isten felé egyaránt. Ilyenkor *jó, ha nem hagyják magára a haldoklót.*

Csővek és orvosi műszerek közt magányosan agonizálni, vagy szeretteim között meghalni? *A válasz egyértelmű, ez utóbbi a szép halál, nem a fecskendő euthanázia.* Ezért szép a hospice-mozgalom, s az a család, ahol valóban szeretik egymást a családtagok, s elkísérik, fogják szeretettük kezét addig a pontig, ahonnan már nincs visszaút, s tovább egyedül kell menni...

9) Hálalápnéz

A dilettantizmus csimborasszója, hogy ez is bekerült az etikai párbeszéd témái közé. Amíg Európa nyugati részén az

orvoskollégák a magyar átlagos orvosi fizetés minimum húszszorosát, Amerikában kb. 40-50-szeresét keresik, a magyar egészségügyben fizetésről szinte nem, csak áldozatvállalásról lehet szó. A hívő orvos ebben a nehéz helyzetben sem tesz különbséget a szolvans és nem szolvans beteg között.

10) A hit szerepe a betegségben

Átsegít, megsegít. Olyan erőket szabadít fel, melyek a

gyógyulást segítik, vagy a gyógyíthatatlan betegség elfogadását könnyítik meg. Inkább kellene beszélnünk a hit szerepéről az egészséges életben, de ez talán egy másik LMK-dolgozat címe lehet. A hit világa az Isten tapasztalhatóságának olyan dimenziója, amivel nem számol a ma embere. Jó lenne, ha mégis számolna ezzel, mert akkor a homo sapiens korszakából az ember átléphetne a homo ethicus korszakba, amely az embervilág egyetlen túlélési alternatívája.

Misszió a tolerancia évében

1995-öt a tolerancia évének nyilvánították. A tolerancia szó a latin „tolere=eltűrni” igéből származik, a mai szóhasználatban elsősorban államjogi fogalom. Egy államszervezet csak akkor tekinthető demokratikusnak, ha

– kész arra, hogy polgárai között lelkiismereti és hitbeli szempontok szerint ne tegyen különbséget,

– nem tűri, hogy egyesek vagy csoportok vallási okból hátrányos helyzetbe kerüljenek. „A tolerancia tehát a vallásszabadság magától értődő kifejezési formája, ami minden modern államszervezet részére kötelező” (H. Lilje).

Ebben az értelemben a keresztyén misszió nem ellentétes a tolerancia fogalmával. Toleranciára vágytak minden időben a keresztyének. Az első évszázadok keresztyénei az intolerancia, vagyis az ortodox zsidóság kizárólagossági igényének áldozatai voltak. Azután halálos fenyegetés és üldözés várt arra a keresztyénre, aki a római isteneket és a császárt istenként nem tisztelte. Ebben az időben alkotta Tertullianus egyházatyja (160–220) a tolerancia szót. „Mindenkinek a hitét emberi jogként kell tisztelni és a vallás kényszerítése ellenkezik a vallással.”

Egy hitbeli meggyőződésnek kényszerrel, tüzzel-vassal való terjesztése merénylet a tolerancia joga ellen. A hit az egyes személyek hitbeli döntésén alapul és semmiféle személyes hátrányt, megkezdésből üldözötést nem vonhat maga után. Ez azonban egyáltalán nem azt jelenti, hogy egy hívő ember nem hívhat fel másokat megtérésre. Éppen ezt vonták kétségbe századunk 50-es éveiben egyes evangélikus és katolikus teológusok.

Gustav Mensching (Bonnban a vallástörténet professzora) Tolerancia és vallásosság a vallásokban (1955) című könyvében írja: „Isten szellem és csak többé-kevésbé ismert. Az intolerancia saját területén korlátoltságra vall. A vallások ne tértsenek önmagukhoz”.

Humbertus Halbfas katolikus Fundamentalkatechetek (1969) című könyvében felteszi a kérdést: „miért, milyen joggon folyhat misszió?” Arra a megállapításra jut, hogy „a keresztyén hit tulajdonképpen jog élethorizontunk radikális meghatározására a keresztyén kultúrkörben. Más vallásokkal szemben a misszióknak nem lehet más feladata, minthogy a hindu egy jobb hindu, a buddhista egy jobb buddhista, a muzulmán egy jobb muzulmán legyen. Szerinte kézenfekvő, hogy a misszió más hitre térítés nem lehet.”

Az így értelmezett tolerancia hangoztatása a keresztyén misszió válságához vezetett. A misszió újabbkori történetéből látjuk, hogy a keresztyén misszió már nem tud lépést tartani a nem keresztyén lakos-

ság számának a növekedésével Hans Wulf 1971 óta azt a félelmét hangoztatja, hogy „a Kr. utáni 2. évezred végére veszélybe kerül a keresztyénség világvallás jellege”. (A statisztika szerint.) Ez a félelem egyre inkább ijesztő valósággá válik. Elősegíti ezt a nem keresztyén vallások eredményes missziói tevékenysége. A muzulmán térítők Németországban sem csak a muzulmánokat keresik fel. A zsidóságból áttérő keresztyének száma évente csökken. A buddhista közösségek és szervezetek száma 1975 óta folyamatosan emelkedik. Csak a keresztyének mondanak le a más hitűek megtérítéséről. A nagy világvallások között főleg a buddhisták missziója vált az egész világra kiterjedő mozgalommá.

I. A BUDDHISTÁK MISSZIÓS MUNKÁJA

A nyugati világ aktív misszionálását Rangunban a 6. buddhista világtanácskozáson propagálták 1952-56 között. Itt vált jelszóvá:

„Buddha a világ békéjének reménye”.

A tanácskozáson résztvevő országok kiképzőhelyet létesítettek a buddhizmus terjesztői számára. ezt a burmai kormány minden módon támogatja, megalapította az Allami Buddha-Szana tanácsot. Ennek a tanácsnak a célját U-Nu, – Burma akkori miniszterelnöke – a következőképpen határozta meg: úgy kell buddhista misszionáriusokat kiküldetünk „ahogy más országok küldik ki hozzánk misszionáriusait”. U-Nu felfogása szerint „ezeknek a misszionáriusoknak a munkája éppen Németországban, a mély gondolkodók és jelentős filozófusok országában, minden támogatást megérdemel”. A 14. Dalai Láma szavai szerint Németországban a nyugati kultúrához igazodó buddhizmust kell kifejleszteni. Ez már megtörtént, alaptétele az alkalmazkodás és a szeretet.

I. Alkalmazkodás

Az alkalmazkodás elve szerint a buddhista alaptanítást különböző korok és különböző embercsoportok igényének megfelelően kell átformálni, künudula az alaptörvényből: „elfogadhatjuk egyesek érdekeit és igazodhatunk kívánságaikhoz, ha ezáltal üdvösségre vezethetjük őket”. Ennek az elvnek alapján a buddhizmus követői nem harcolnak a hazai népi kultusz ellen és nem minősítik azt tévhitnek. Legtöbbször eltűrjük, mint az általuk hirdettettnak egyféle elkészítő fokozatát:

– Indiában a primitívség kultuszát, mint a Brahmánok,

– Ceylonban és Hátsó-Indiában a szellemhitet,

– Kelet-Ázsiában a Konfucianizmust, Taoizmust, Shintoizmust,

– Tibetben a dámonok tiszteletét.

Feleségemmel együtt átéltem tavaly Bangkokban, hogy milyen mértékben formálódhat és alkalmazkodhat a buddhizmus az emberek igényeihez. Felkerestük egyebek között a Wat Suthat templomot.

A templom előtt állt a Sao Ching Cha nevű óriási hinta. Régebben versenyjátékok voltak itt Shiwa isten tiszteletére. Shiwa a hinduk 3 fő istenének egyike. Mint legmagasabbrendű isten, a Mahadewa melléknevet viseli, a rombolás szellemét testesíti meg. A rombolásra, illetve önpusztításra emlékeztet a Shiwa hintánál történő régi játék is. 23 méter magasan egy aranyérmekkel telt zsák függött, ebbe a magasságba kellett a küzdőnek felhíntáznia magát, hogy a zsákok fogaival megragadhasa. A főtemplom jellegzetessége, – mint Bangkok valamennyi nagy templomának – az óriási, aranyozott trónon ülő Buddha.

Benn a templomban csak kevesen imádkoztak, vagy meditáltak. Annál serényebben sürgöttek-forogtak a templom előtt. Hangszórók voltak felállítva. Egy Brahman, aki egy felsőbb kaszthoz tartozik és a hinduizmus papja, áldozat bemutatására készült. Az áldozati asztal tele volt gyümölcsökkel és virágokkal. Az áldozathoz halak is tartoztak és egy disznófej. A Brahman magára vette pompás öltözetét és hangos imádságba kezdett, amit a padokon ülő szerzetesek kis csoportja követett. A szerzetesek között feltűnt egy súlyosan beteg asszony. A rövid szertartás után az asszony a gyengeségtől összeesett és nem tudott a zarándokokkal együtt belépni a szentélybe.

A templomban a Buddha szobor előtt emelvény volt felépítve. Ezen sok doboz és aktatáska tele volt érmekkel és amulettel. Az itt kezdődő ünnepség ezeknek az érmeknek és amulettnek a megszentelése volt, amiket azután a szerzetesek árusítottak. A ceremónia 12 óra hosszat tartott. Hagományos módon áldozattal kezdődött, amit egy Brahman a templom kapuja előtt mutatott be és a szent lótszvíz kiosztásával végződött. Két vödörben állt a sok áldozatként hozott lótszvirág és virágrügy. A ceremónia során ezeket a lótszvirágokat ismételtlen áldásmondásokkal szentelték. A szertartás végén azt a vizet, amiben a lótszvirágok álltak, gyógyító italként ajánlották a betegnek. A virágok leveleiből gyógyító teát főztek. Amennyiben a súlyosan beteg asszony még megélte, hogy ebből a vízből igyék, úgy tűnt nekünk, hogy ez inkább halálhoz, mint gyógyuláshoz fogja segíteni.

A Wat Suthat templom főként hatalmas méretű – 2000 m² felületű – freskójá-

ról híres. Nem tudtuk miként reagáljunk a szerzetes magyarázatára, amit egy tábla is bizonyított, hogy a freskót 1982-86 között német segítséggel restaurálták. A segítség hivatalos neve: „Kulturális együttműködés a Thaiföldi Királyság és a Német Szövetségi Köztársaság között”. A szerzetes távolabbi értelmet tulajdonított az ügynök. Úgy mondta: „az ő temploma német templom”. Ezért fogadott minket oly barátságosan? Vagy nyitottsága és barátsága csak a sokszor emlegetett buddhista szeretetből eredt? Mindenesetre szégyellünk, mennyi időt fordított számos kérdésünk megválaszolására. Nyilvánvaló, hogy ezt a beszélgetést missziójának részeként fogta fel. Egy keresztyén kolostor-dóm, vagy templom megtekintésekor sohasem találkoztunk barátságos hívőknek ehhez hasonló meggyőző erejével.

2. Szeretet

Egy buddhista „szent” szellemisége elmentés azzal, hogy bármivel szemben haragot vagy gyűlöletet tápláljon. Buddha pl. ebben az összefüggésben azt mondta tanítványainak:

„ha valaki haragudna arra a rablóra vagy gyilkosra, aki az ő tagjait karddal egymásután levágja, az nem cselekedne tanítványom szerint. Ilyen esetben sem változhatnak meg gondolataink, nem ejthetünk haragos szót, jónak és együttérzőnek kell maradnunk, telve barátságos érülettel, gyűlölet nélkül. Ezeket az embereket barátságos érülettel áthatott szellemmel akarjuk meggyőzni és velük együtt az egész világot”.

Az ilyen szavak meggyőzőek és nagy vonzerejük van. Európai humanista műveltség embernek erről Lessing (1729-1781) „Bölcs Nátán” című művének gyűrűmeséje jut eszébe. Ebben a mesében a Sultán azt kérdezi, a keresztyén, a zsidó vagy az iszlám vallás az igazi-e. Erre felelt Nátán úgy, hogy ezek olyanok mint három gyűrű, amelyek annyira hasonlóak, hogy értékük nem különböztethető meg. Így a három vallás egyikének sem lehet előnyt adni. Isten előtti mindegyik egyenlő és közülük az a legjobb, amelyik előítéletmentes, szeretetben töltesz a másikon.

A szeretet nem kizárólagosan keresztyén parancs. Gyakran más vallások követői megelőzik a keresztyéneket a szeretetben. Lehet felebaráti szeretet nem hívő emberben is... „a keresztyén ember szeretetét a reménysége teszi mássá. Szeretet szempontjából a keresztyének sem jobbak másoknál” (Johannes Bours).

A szeretet nem eléggé értékelt kincs. Pál az isteni adományok legnagyobbikának nevezi (1Kor 13). De a szeretetről, mint legnagyobb jóról nemcsak a nagy vallások beszélnek, hanem azok is, akik nem ismernek el istent maguk fölött. Feuerbach (1804-1872) felvilágosult ateistától ered az alábbi mondas: „ahol szeretet nincs, valóság sincs. Csak az számú valakinek, aki szeretni tud. Nem szeretni annyit, mint nem is létezni.”

Szeretet volt az életelve Mahatma Gandhinak is (1869-1948). Gandhi szigorúan elemezte a keresztyén missziót. Az indiai kultúra felülmúlhatatlanságait és a hinduizmus univerzális tételeit az átfogó vallásképhez tartozónak tartotta.

Tolsztoj (1828-1910) orosz drámaíró így vall hitéről: „ahol szeretet van, ott van Isten”.

Amennyiben mindent, amit hitnek ne-

veznek, az emberek közötti szeretetkapcsolatra egyszerűsítünk, az eredmény egy „minimálhit”, és a tolerancia nem más, mint engedni mindenkinek mindenben!

II. A ZSIDÓSÁG MISSZIÓS MUNKÁJA

A zsidók hitvallása egy mondatban: Isten egy és rajta kívül nincs más Isten!

A missziói küldetés zsidó felfogás szerint az alábbi: „Jahwe neve a világ üdvössége”. P. Lapidé Zsidó teológus „Kaintól Judásig” (1944) című könyvében felteszi a kérdést: „van a zsidóságnak missziói küldetése?” Fejeletét a misszió koronatanú Abraham, Ézsaiás, Jeremiás és Názáreti Jézus története szerint részletezi.

– Abraham, „az első zsidó”, nem egyedül hagyta el otthonát. Nemcsak Sára, a felesége kísérte el, hanem Lót és a Háránban levő emberek is (1Móz 12,5). Szó szerint fordítva: „Abraham, Sára és Lót követte a Lelket, aki őket irányította”. A zsidó kiadásban ez a következőképpen áll: „Abrahámnak sikerült az embereket Istennek megnyerni, miközben együtt lelket hitre juttatta.” Abraham a hitet Istentől tanulta és így Isten első misszionáriusa lett. Az ósatyák emléketől mostanáig Abraham fiainak nevezik a zsidósághoz tartozókat.

– Ézsaiás próféta megbízatásához tartozik a pogány babiloni környezetben az alábbi mondat: „pogányok világosságává tettek, hogy üdvöm legyen a föld végéig”. (Ézs 49,6).

– Fennmaradt Jeremiás pogányoknak szóló prédikációja. Azt mondta útra induló tanítványainak, hogy a pogányokat „nyerjék meg az ég és a föld Teremtőjének”. (Jer 10,11) Eközben Jeremiás a bálványok kímélet nélküli elpusztítását követeli.

A farizeusok szerint Abraham, Ézsaiás és Jeremiás a misszió atyái. A farizeusok missziós buzgalmaról mondta Jézus „átjárjátok az országokat és a tengereket, hogy egyetlen lelket megnyerjék” (Mt 23,15). P. Lapidé ebből azt következteti, hogy a missziói küldetés Istentől áthárult kiválasztott népére, Izraelre.

Abraham elhivatása: „megáldalak téged és áldás leszel”, azzal a mondással folytatódik: „megáldatnak benned a föld minden nemzetségei” (1Móz 12,2,3).

A kiválasztott nép az „elsőszülött fiú” – miként Isten Izráelt nevezi -, minden nép és nemzetség szemét Istenre irányítja. Amikor Isten Izraelt azzal tünteti ki, hogy „te vagy számomra az első”, ezzel nem azt mondja „te vagy az egyetlen” (S.R. Hirsch). Az „elsőszülött” inkább azt a gondolatot fejezi ki, hogy Isten mindenkinek atyja. Minden nemzet Isten teremténye. „Az elsőszülött” formula utalás minden nép elhívására. Ez Izrael missziói küldetése. Az Öszövetségben a misszió alapját és egyúttal tartalmát Istennek a Sinai hegyen kötött szövetsége rögzíti. Minden parancs előtt ott áll Isten kijelentése: „én vagyok az Úr, a te Istened”. Ezután következnek a mindenféle valláskeveredést kizáró parancsok: „Ne legyenek rajtam kívül más isteneid”. (2Móz 20,2-3).

A zsidó misszió üzenete: Jahwe az egyetlen Isten. Nem lehet egyidejűleg a bálványvilágot is imádni. A zsidók nézőpontja szerint ez érvényes Egyiptom és a „két áramlatban élő ország” (ford. megjegyzése: fundamentalizmus és modern török felfogás) nagy kultúráira és vallása-

ira is. Ez vonatkozik minden kánaáni kultuszra, a görög-római behatásokra és minden nem zsidó vallásra. Már Ézsaiás próféta is (Ézs 49,6) határozott döntést követel a világosság vagy a sötétség mellett.

Ez a hit abszolút és kompromisszum nélküli. Csak akkor intoleráns, ha a zsidó vagy keresztyén dogmákkal szemben kizárólagosságot követel.

Az abszolút hit nem a hittételeit tartja kizárólagosnak, hanem Istent.

III. A KERESZTYÉN MISSZIÓ

Az Isten abszolút voltát kimondó hit Istenre épül és az Ő kezében van elrejtve. Amikor az egy és igaz Isten ismeretéről van szó, a hit nem mondhat mást: „itt álok és másként nem tehetek”. (Luther)

Az ilyen erős hitből sarjad az igazi tolerancia. Nem vallásos érzéseken alapul, nem is „minimálhit”. Túrni csak erős hittel lehetséges. Az erős hit mindig a szeretet talaján áll. Mert „úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő elsőszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”. (Jn 3,16)

Az Öszövetség parancsa „szeresd felebarátodat, mint önmagadat”. (3Móz 19,18). A misszionáriusok mindig szociális munkások is voltak ennek az igének a helyes értelmében. Szociális segítségnyújtás közben tud a misszionárius a nélkülözőknek a végső dolgokról is bizonyosságot tenni. Ha a szeretet csak szociális téren működik, a megsegítettek nem jutnak hitre.

A szeretet nemcsak szociális szemlélet. A szeretet lényéből fakadó tulajdonsága Istennek. Ez a szeretet az, ami Jézus a keresztre vitte. Isten szereti az embert, megkeresi a mélyben. Jézus szeretete nem távozik el onnan sem, ahol Őt megvetik és gyalázzák. A tanítványok szeretetét nem lehet megkeseríteni vagy visszautasítani. Ez a szeretet meggyőző és életet ment.

A szeretet ott keresi a másikat, ahol az van, ezért toleráns. A szeretet döntésre hív a fény vagy a sötétség mellett, ezért abszolút.

A tolerancia erős hiten és a szeretet parancsán alapul.

– Az erős hit álláspont: „másképp nem tehetek, mert bizonyosságom van”.

– A szeretet pedig vallomás: „érted vagyok itt!”

A zsidó és a keresztyén misszió kizárólagosság iránti igénye az egyetlen Istenbe vetett hitből fakad. Az Ő- és Újszövetség szerinti misszióban mindig Isten szuverén hatalmáról van szó. A zsidóság ebben a bizonyosságban őrizte meg hitét és nem keveredett más vallásokkal.

Ebben az abszolút igényben a keresztyéniség túlhaladta a hittételekben és törvényekben megmerevedett zsidóságot, de a hellén-római pogány kultuszt és a német-római világot is.

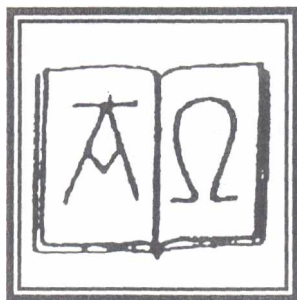
A középkorban a keresztyének ezzel az abszolút igénnyel tartóztatták fel az iszlámot és mentették meg ettől Európát.

Isten egy, és Jézus a világ üdve! Ez a hit viszi a keresztyéneket a misszió útján, tengereken át.

Hansjörg Bräumer

Fordította: Herdliczka Gusztáv
a Brief aus Sobotel 1995. 107. számából.

(A Fórum rovatban hozzászólást várunk.)

Az igehirdető műhelye

BÖJT ELSŐ (INNOCAVIT) VASÁRNAPJA Lk 4,31-37

A vasárnap Agenda szerinti jelmondatai: A Sátán legyőzője; Krisztus meghal bűneinkért

Elérkezett Böjt 1. vasárnapja. Figyelmeztet a liturgikus szín: lila, a bűnbánat jele. De vajon ma jelent-e valamit egy szín? Ránézve az oltárra, valóban indít-e valamire is az oltárterítő színe. S vajon, ha meghirdetnénk a böjöt, a megtartóztatást ételektől, italoktól, lakodalmaktól, szórakozási alkalmaktól, hányan lennének, akik ezt komolyan vennék? Mindent szabad világunkban, sok tekintetben elkényeztetett életformában, úgy érzem, nagyon idegenül cseng, talán még inkább üresen kong ez a szó. A félremagyarázások, a túlzások, az öncélúság ráakadt kacsájától meg kell tisztítani és helyére tenni a kersztýén életnek ezt a részét, mert jól használva, rendeltetése szerint élve vele, valóban szükség van rá. Gondoljunk csak, túl a hitéleten, az egészséges étrendben meghirdetett módszerre, mely minden héten beiktat legalább egy húsmentes napot. Isten ezt sok ezer évvel ezelőtt meghirdette!

Mit jelentett a böjt Jézus idejében? Imádsággal együtt az igazi megtérés jele volt. Keresztelő János is gyakorolta. Jézus viszont nem követelte meg tanítványaitól, mivel sokaknál, elsősorban a farizeusoknál saját dicsőségük növelésének eszköze volt. Ajánlom elolvasni *dr. Próhla Károly*: Lukács evangéliuma című könyvének idevonatkozó részét (101-102. old.)

Az exegetikai részt ajánlom *D. Dóka Zoltán*: Márk evangéliuma című könyvének idevonatkozó részéből (Mk 1,21-28. – 48. oldaltól az 53-ig).

Gondolatok az igehirdetéshez. A vasárnap jelmondata – A Sátán legyőzője – valószínűleg ebből az igeszakaszból fakadhatott. Még a tanítványokat is csodálkozásra készíteti Jézus szava, melyből erő árad. Majd a 36. versben az álmélkodás már félelembe csap át. Mondhatjuk így is: félelemmé erősödik, mert látják Jézus szavának következményeit. Először csak a szavakból sugárzó erőt tapasztalják, azután látják, hogy Jézus szava vereség a Sátán számára, és ez az igazi hatalom. Mert lehet sugárzó erővel beszélni, illetve hangerővel és szólamokkal, az emberi vágyakat, célokat meglovagolva beszélni és ily módon ezeket és milliókat megmozgatni, gyűlöletet szítani, rombolni, rabolni. A következmény dönti el, hogy a szónak honnan volt hatalma, mi volt az erőforrása? Jézus szavainak következménye a gyógyulás lett, mégpedig a Sátán hatalma alóli gyógyulás, vagyis szabadulás. „Jézus azonban ráparancsolt: *némulj el, s menj ki belőle. Erre az ördög odavette őt közéjük, kiment belőle, de semmi kárt nem tett benne.*”

Megdöbbenő és elgondolkoztató: a megszállott, a Sátán által megkötözött emberből a Sátán „tesz bizonyosságot”. Mert

amit mond, az igaz: a Názáreti Jézus áll előtte és Ő az Isten Szentje, aki valójában azért jött, hogy elpusztítsa az ördög műveit, lerombolja védelmi állásait, megsemmisítse fegyvereit. De mindezt úgy, hogy közben azok, akiket a Sátán a saját szolgálatára megnyert, szabadon távozhassanak. Csak az ördög munkája volt halálra ítélve, az ember az „Isten munkája”, teremtménye. Őerte jött Jézus! Ez a megkötözött ember, megszállott ember (ma így mondanánk skizofrén, depressziós, idegösszeomlott és lehetne még néhány idegi nyomorúságot magába foglaló betegséget sorolni, melyek mögött nincs orvosilag is kimutatható szervi baj) megkérdőjelezve mondja el az igazságokat. Vagyis hit nélkül! És még egy nagyon döntő, amit a Sátán mondhat ki az ő oldalán álló emberrel: „Mi közünk hozzád, Názáreti Jézus?” Tudom rólad a tényeket, még beszélni is hajlandó vagyok rólad, igazságokat is el tudok rólad mondani, de semmi közöm hozzád! Nincs kapcsolatunk! Nem vagy hatással rám! Ez a Sátán legnagyobb és legfélelmetesebb hitetése az ember felé: „elég, ha tudsz valamit Jézusról, de semmi misztikum. Rajongás, hogy az embernek élete legényegesebb kérdésiben kizárólag Jézusra van szüksége.” A ma embere, a magát modernnek tartó ember felé különösen is nagy ez a kísértés, akire annyiféle tan van hatással. A televízió, a videó, folyóiratok, utazások közel hozzák a távoli világot, idegen vallásokat, melyekben tetszetős részek vannak, igazságok is, amiket hamarabb és szívesebben ismer meg újdonságként az Újszövetség Jézusa helyett. És így könnyű összekuszálni, összekeverni tisztát a hitetessel. Félelmetes volt hallanom egy alkalommal TV adásban egy magát boszorkánynak(!) valló hölgy ajkáról: mielőtt elkezdene különböző produkcióit (ő ezt szertartásnak nevezte), imádkozik, kéri Isten segítségét! Sátáni bizonyágtétel! Isten nevének segítségül hívása, imádság varázslásos praktikák előtt! Kabalababák, álmefjtés és a vízcsapból is horoszkóp folyik. Pedig mit mond az ige?

„*Ha bemegy arra a földre, amelyet Istened, az Úr ad neked, ne tanuld el azokat az utálatos dolgokat, amelyeket azok a népek művelnek. Ne legyen köztetek olyan, aki a fiát vagy leányát áldozatul elégeti, ne legyen varázslást űző, se jelmagyarázó kuruzsló vagy igéző. Ne legyen átokmondó, se szellemidéző, se jövendőmondó, se halottaktól tudakozódó. Mert utálatos az Úr előtt mindaz, aki ilyet cselekszik. Ezek miatt az utálatosságok miatt űzi ki belőled ezeket is Istened, az Úr.*” (5Móz 18,9-12)

Beszél erről az Újszövetség is: „*A test cselekedetei... bálványimádás, varázslás...*” (Gal 5,19-20) – „*De a gyáváknak és hitetleneknek... a varázslóknak és bálványimádóknak...*” (Jel 21,8), „*Kívül maradnak az ebek, a varázslók...*” (Jel 22,15).

Mindegyik helyen nagyon komolyan kellene venni a figyelmeztetést: „*Akik ilyeneket cselekszenek, nem öröklék az Isten országát.*” – „*... meglesz az osztályrésze a tűzzel és kénnel égő tóban, ez a második halál.*” Itt most álljunk meg egy pillanat-

ra. Talán ennek az igének az alapján született meg a mára már hívő körökben is másképpen megfogalmazott kárhoztakép a pokol fortyogó katlanairól. Nyilvánvaló, hogy az ember által megalkotott kép nem valóságos. Nyilvánvaló az is, hogy nem ijesztgetés a célunk. De meg van írva! A Sátán megtévesztésének következményeit komolyan kell venni! Ez most első-sorban nekünk szól, akik hirdetjük az igét, hogy olyan komolyan, nem félelmetesen, de elgondolkoztatón hívjuk fel hallgatóink figyelmét a megtévesztő tanításokra és azok következményeire, hogy elgondolkozzanak felette! A mi szavunknak is lehet ereje, ami nem hangerőből és nem fenyegetésből fakad, hanem a meggyőződésünkből. Amihez az is hozzátartozik, hogy segítünk hiveinknek észrevenni a ma is hatalmasan működő Sátán ravasz, kifinomult praktikáit. Jézusnak nincs szüksége a Sátán bizonyágtételére – jóslás előtt imádságra, horoszkópot bújó litre, jógalval gyógyuló keresztényekre! Lehet, hogy gyógyulást ad a test számára egy keleti valláson alapuló gyógy mód. De annak a mélyben, alapjaiban mindnek démoni kötődése van és falat emel az ember és Jézus közé és megszületik ma is a „mi közünk hozzád Jézus” életforma. Gyógyítani a természetgyógyász is tud, pénzt te sem adsz, még a kis félrelépéseinket is a szemünkre hányod – mi közünk hozzád Názáreti Jézus?

A mi felelősségünk, hogy olyan egyértelműen tudjuk meghirdetni a szabadító Jézust, azt az erőt, amely le tudja győzni azt a félelmet, ami miatt sátáni gyógymódokhoz nyúlunk, azt az irt, amit droggal, alkohollal, tébolyító hangerejű zenével, állati szintre süllyedt szerelemben (talán az állatoktól ezért bocsánatot is kell kérni), féktelen száguldásban (nemcsak járműveken) próbál szinte minden korosztály kitölteni.

Jézus a megszállottal a zsinagógában találkozott! Vajon hogy jutott oda? Nem tudhatjuk. Valaki odahívta, valamelyik hozzátartozója vagy ismerőse után ment, vagy a sokaság vonzotta. Ott volt az Istennek szentelt helyen és ott Jézussal találkozott! És ez itt a lényeg: ott volt, ahol Jézussal találkozhatott! Ez mindig csak felszentelt hely lehet? Az felszentelt hely lesz, ahol Jézussal lehet találkozni, ahol az ő szava olyan erővel szólhat, olyan hittel, olyan meggyőződéssel, hogy a Sátán meghátrálni kényszerül és el kell, hogy engedje rabját! Nem lehet kisebb és kevesebb igényünk, minthogy szolgálatunk nyomán a „tisztátalan lelkek” elhagyják az embereket! És ez nem a mi presztizsünk növekedésének igénye! Nem mi győzzük le a Sátánt! Nem a mi szavunkra, nem a mi erőnk hatására gyógyulnak idegbetegek, alkoholisták, játékautomaták rabjai és öngyilkos jelöltek! Nem mi vagyunk, akik cselekszünk! Mi csak odavisszük, odasegítjük a rászorulókat, a szabadító, a gyógyító Názáreti Jézus, a Megváltó, az Isten Fia közelébe, ahol le lehet tenni a bűn-poggyászt és elmondhatjuk: „Uram, most már nem tudni, hanem hinni akarok és azt akarom, hogy közöm legyen Hozzád, hozzád akarok tartozni!”

Még egy elgondolkoztató mozzanat: „Némulj el és menj ki belőle!” – mondja Jézus és a történet így folytatódik: „Erre az ördög odavette őt közjük...” Turmezei Erzsébet ezt mély mondanivalójú énekében, az „Igen, Atyám...” kezdetűben így fogalmazza meg: „Pokol hatalma is feléd segít...!” A nehéz, a halálos, a félelmetes, a bűn, a kétség, a hitelenség, minden, minden Jézus mellett kiteljesült létté válik. Ott, ahol Jézus hatalmasan szólhat, tehát az élet minden területére és minden vonatkozására, a teljes életre, a halál utánira is, semmit el nem hallgatva, semmit meg nem másítva Jézus szavaiból. Ott, ahol az Ő nevében, az Ő hatalmában bízva, szolgálói, megváltott gyermekei fel merik venni a harcot a Sátánnal az Emberért. És ezt tehetjük Krisztus egykori, a kereszten kiteljesedett győzelme tudatában, ami azóta is folyamatos győzelem és a valóságos szabadulás lehetősége az ember számára.

Nobik Erzsébet

Ágendánk témája:

Jézus szolgálata van tehát a középpontban, az ő engedelmisségére kell figyelni, hogy mi is az Úr szolgálatába állhassunk. Az engedelmességhez azonban rajtunk kívülről erőre van szükség, ugyanakkor arra is, hogy kimondjuk az igent Isten hívó szavára.

Az előző vasárnap textusában már előkerült a *hatalom és erő* kérdése, mely megmutatkozott Jézus földi élete, cselekedetei, csodatételei nyomán. Erre a hatalomra kérdeztek rá a főpapok és a nép vénei mostani ígelyünkét megelőző szakaszban: „Milyen hatalommal teszed ezeket, és ki adta neked ezt a hatalmat?” Bár itt Jézus a kérdésre közvetlen választ nem ad, még valamit el akar mondani a szanhedrin tagjainak. Nyugtalan (ezt Jézus kérdésre adott válaszok bizonytalansága árulja el), de elhallgatott lelkiismeretüket fel akarja ébreszteni, a példázat segítségével tükröt tart eléjük:

A példázatban tehát folytatódik a gondolat, így kell figyelembe venni a kontextust. A hallgatók számára egyértelmű lehetett, hogy az engedetlen Izráel ítéletéről van szó. A gonosz szőlőműveletről szóló példázat meg világosabban utal erre. Már az is mutatja a példázat élet, hogy Jézus Isten és Izráel viszonyát nem az apa és fia kapcsolatán, hanem az apa és két fia kapcsolatán mutatja be. Ezeknek a magatartása élesen elüt egymástól: az egyik megbánást tanúsított, a másik engedetlenséget. Az ezek után feltett kérdés elől a hallgatók immár nem térhetnek ki, válaszolniuk kell. A Jézus hatalmát és Keresztelő János tevékenységét megkérdőjelező ellenfeleknek kell kimondani az egyetlen lehetséges választ, a tulajdonképpeni ítéletet, mely az általuk megvetett bűnösöket igazolja, s a hivatalos vezetőket kárhoztatja. Az előbbieket ugyanis bűnös előéletükkel ugyan nemet mondtak Isten hívására, de megbánást tanúsítottak. Az utóbbiak szavakban igent mondtak Istennek, azonban életükkel megcáfolták ezt, hiszen nemet mondtak mind Keresztelőre, mind Jézusra.

Ma a két testvér példázata a mi válaszainkról beszél, amit az Isten hívására adunk. Vajon nem veszélyeztet-e bennünket is az IGEN-NEM válaszadás? Igent mondunk Jézusra, igent mondunk a szolgálatra is, s mégis más lett előbbrevaló. Talán azért, mert az igen emberi lelkesedésből fakadt, amelyből hiányzott a Szentlélek ereje, vagy esetleg azért, mert bár megtapasztaltuk Isten vezetését, a gondok (személyes vagy szolgálati) lehúzták szemeinket a láthatatlanról a láthatókra. Hasonlóvá válhat az életünk azokéhoz, akikről azt mondja Jézus: „Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, hanem csak az aki cselekszi is az én mennyi Atyám akarata.” (Mt 7,21)

Az IGEN-NEM-nél jobb a NEM-IGEN válaszadás. Ehhez azonban az szükséges, hogy eljussunk bűnös voltunk felismerésére, s hogy ezáltal valójában nemet mondtunk egész életünkkel az Isten Jézusban való hívására. A legidálisabb az IGEN-IGEN válasz lenne, erről azonban nem szól a példázat, hisz ez a verzió ránk nem alkalmazható. Ezt csak Jézus tehetette meg. A NEM-NEM válasz sem kerül elő, hisz igazából ez semmit nem nyom a latba. A példázat azokat szólítja meg, akik adtak valaha értékelhető választ az Istennek. NEM-IGEN... Valahogy így indulunk mindannyian: „NEM”, mely eredendő bűnünk, melyhez ki-ki hozzáteszi a sajátját. Az örömhír az, hogy van lehetőségünk megmásítani a NEM-et IGEN-re, mert Jézus a kereszten a törvény által kimondott nemet változtatta a kegyelem igenjévé. Az IGEN-NEM válasz igenje valójában képmutatás, annak a válasza, aki nem akarja beismerni romlottságát. Emberileg tőlünk csak egy nemre futja, csak az Isten előtti megalázkodás után meríthetünk a kegyelemből erőt az igenre.

Jézus válasza: IGEN és IGEN. Ő elindult Jeruzsálemba a Golgota felé. Még a mennyben vállalta Isten küldő parancsát,

mely a világ megmentését szolgálta. S amikor szembesült a sok nyomorúsággal, szenvedéssel, akkor sem hátrált meg. Csak ő tudja kimondani a kétszeres igent, mert csak ő büntetlen. Hatalma leginkább itt mutatkozik meg. Ha ő segít, csak akkor mondhatunk igent az ő hívására. Igen, Uram, de légy segítségül ennek megtartásában! (Hiszek Uram, de légy segítségül az én hitetlenségemben!)

Jézus hív minket: menjünk, munkálkodjunk az ő szőlőjében. Lehet, hogy egyszer NEM-et mondtunk, ő mégis jön, mert még tart a kegyelmi idő (bár még ma, amikor ezt az előkészítőt írom, még nem tudom, lesz-e Bőjt második vasárnapja 1996-ban, s ha lesz, kinek lesz, még lehetősége igent mondani). Van lehetőségünk a metanoiára, gondolkodásunk megváltoztatására. IGEN-t mondani a hívó szóra.

Jön és hív minket Jézus. Lehet, hogy már egyszer IGEN-t mondtunk, s azután a megfáradás, sokminden csábítása következett, ő mégis hív, hogy újítsuk meg a vele kötött szövetséget. Jön, hív, nem hatalommal, nem kényszerítve, hisz megadja a lehetőséget a választásra. De mégis hatalommal cselekszi ezt, hisz az ő ereje megegyezik az IGEN teljesítésében.

Jézus válasza: János és az ő küldetése, hatalma egy forrásból táplálkozik. Ennek a hatalomnak az elfogadása hozhatja életfolytatásunkat szinkronba hitvallásunkkal. Adja Isten, hogy ez így történjék, legyen bennünk alázat, hogy meggondolva magunkat, őszintén fordulhassunk hozzá!

Baranka György

BŐJT HARMADIK (OCULI) VASÁRNAPJA

Mt 10,38-39

Bunjan Zarándokútjában „Mellékúti” így nyilatkozik: „Én nem szoktam az ár ellen úszni: mindig vigyázok arra, hogy a legkönnyebb utat válasszam.”

„Keresztyén” válasza: „Ha velünk akar tartani zárandokutunkon, attól tartok, hogy igenis szél és ár ellen kell úsznia. Ez nem lesz könnyű út. Szakítani kell régi életmódjával és megosztani velünk a nehézségeket, gondokat, akadályokat és szenvedéseket is.”

„Tudattalantól” megkérdezték: „Voltak már nehézségeid út közben?” „Nehézségeim? Egyáltalán: Ezen a szép sétányon jövök a nagy útra. Még nem történt semmi bajom eddig, és remélem, ezután is ugyanilyen könnyű lesz az utam.”

De nemcsak Bunjan idejében volt rendkívül aktuális Jézus Krisztus figyelmeztető szava, hanem ma is, hiszen sok vallásos ember csak felszívről Krisztus-követő. Jézus határozottan mondja: így nem lehet. Sokan mondják: nem vallom, de nem is tagadom. Így nem lehet. Sokan hiszik Isten létét, de egészen az evilági életre rendezkedtek be. Így nem lehet. Hívogatására ezt mondják: nincs időnk. Micsoda vallomás: nincs időnk Istenre, életünket olyannyira meg akarjuk tartani, hogy valóban teljesen elveszítjük, hiszen Jézus nélkül elveszettek vagyunk, az örök kárhozart részesei. Milyen sok langyos keresztyén van! Úgy mond, megtértek, döntöttek Jézus mellett, de később kiderül, hogy földi életük megjobbulását várják Istentől: gyógyulást, anyagi jólétet, családi életük megjavulását. Ha ezt megkapják, onnantól kezdve hanyagolni kezdik a Jézussal való kapcsolatot és a neki való szolgálatot. S ha nem kapják meg? Akkor méginkább, ráadásul egy csalódottság-érzés is van bennünk Istennel szemben. Ez nem valódi megtérés. Fejtörést okoz, hogy miért is van ez. Talán azért, mert az emberek „rövidlátó szemüveget” hordanak, amivel csak a sárga látanak, és nem tudatosul bennük, hogy a sárga túl Isten ítélete vár, örök élet vagy örök halál. Másrészt nem érzik igazán a bűn súlyát, amitől szabadulni kell, és nem érzik át igazán, hogy Jézus Krisztus, az Isten Bárnja valódi áldozatként

valóságosan szenvedett, valóságosan átélte az Istentől való elszakítottágot, mert ennyire súlyos a bűn terhe rajtunk.

A kereszttel abban az időben, amikor ez az ige elhangzott, nem dísz volt, nem ékszer, nem kedvtelés, hanem ha valakit kereszttel a vállán láttak, tudták, hogy sorsa meg van pecsételve, kínos halál vár rá, máris halottnak lehet tekinteni. Énünk halálba adására szólít fel Jézus, a jogainkról és igényeinkről való lemondásra.

Az ömberi természetünk arra készlet, hogy biztosítsuk földi egzisztenciánkat, hogy megszerezzünk mindent, amit meg lehet szerzeni, hogy kényelmes, gondtalan földi életünk legyen. De akinek ez a legfőbb gondja, az éppen a legértékesebbet, sőt az egyedül értékeset veszíti el: üdvösséget, Istennel való örök közösséget („Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkében kárt vall.”) Jézus figyelmeztetése: csak az találhatja meg a valódi életet, ami a vele való kapcsolatot jelenti, aki kész teljes szívével, lelkével, értelmével, erejével őt szeretni és szolgálni. S közben kész lemondani mindarról, ami Jézustól elválaszthatja, a földi élet minden kényelméről, a hitetlenség vélt és valós előnyeiről.

Sokan úgy gondolják, hogy a kereszthordozás valami testi vagy lelki betegséget jelent. Ezzel nem értek egyet, hiszen nem dönthetünk abban, hogy elfogadjunk-e egy súlyos betegséget vagy nem. Az igéből pedig kiténik, hogy a kereszttel felvétele szabad akarati döntésünkön múlik. Dönthetünk, hogy vállalkozunk-e vagy nem, s döntésünknek következménye van. Sokkal inkább a gúnyolódás, üldözés elviseléséről Jézusért, az Istennek való szolgálatról, gyülekezetben való munkáról, diakóniai szolgálatról, egy beteg családtag vagy idegen odaadó ápolásáról, ellenséggel való jótéteményről van itt szó. Még sorolhatnám, hiszen nagyon sok példát lehet mondani.

Jézus nem olyan követőket akar, akik nagylelkűen neki adják a szabad idejüket, fölösleges pénzüket, az istentisztelet vagy bibliaóra egy-két óráját, hanem nekiadják az első helyet az életükben. S ez azt jelenti, hogy mindent neki adnak: saját magukat, s mindenre hajlandóak, hogy egyre inkább Jézus Krisztusra hasonlítsanak. Vállalnunk kell minden földi következményt, meg kell tagadnunk önző kívánságainkat, boldogulásra való törekvésünket, és törekednünk kell az egyetlen igazán értékes megszerzésére. Jim Elliott vértanú misszionárius mondása volt: „Nem bolond az, aki odaadja mindazt, amit úgysem tarthat meg, azért, hogy megnyerje azt, amit nem veszíthet el.” Jézust csak az követheti, aki teljes sorsközösséget vállal vele, aki teljesen hozzá akar hasonló lenni. Tudatosulnia kell bennünk, hogy Jézust üldözték, így mi is üldözésre számíthatunk: ő szerette az ellenségeit és imádkozott értük, tehát nekünk is ezt kell tennünk, szolgált az embereknek, így ezt nekünk is vállalni kell.

Minden hívő kikerülheti a kereszttel, ha alkalmazkodik a világhoz és a világ útjaihoz, de így elveszíti a Jézusban való üdvösséget. Nem éri meg kikerülni a kereszttel hordozását. Jézus útja a kereszttel útja, a szegység, az üldözés, a gyalázat útja, ugyanakkor a szeretet és a szolgálat útja is. Szegység a keresztyénekre nézve, hogy szélsőséges politikai irányzatok, vagy szekták hívei sokszor odaszántabbak saját ügyükért, mint mi. Studd Károly misszionárius éppen egy ateista cikke indított odaszántabb szolgálatra, amikor az leírta, hogy milyen lenne az élete, ha ő hinne Istenben, és az örökéletben. Billy Graham egyszer egy levelet olvasott fel, melyet egy mexikói szélsőséges párt tagja írt menyasszonyának. Megszégyenítő, hogy ő mindent képes feláldozni a hamis ügyért, amit igaznak vél, miközben keresztyének húzódoznak a kereszttel felvételétől, az odaszánt Krisztus-követéstől.

Aki megismeri valóságosan Jézus Krisztust, az készletet érez arra, hogy őt kövesse, de nemcsak félig-meddig, hanem a kereszttel felvéve, az életét halálba adva. Honnan ez a készlet? Onnan, hogy az Isten Bárnja felvette helyettünk a ke-

resztet, hogy bűneinkért megfizessen, hogy Istennel megbékítsen, hogy örök üdvösség részeseivé tegyen.

Baranka Mária

BÖJT NEGYEDIK (LAETARE) VASÁRNAPJA Lk 12,22-31

**Laetare szkopusza: „Az élet kenyere”
Magasabb életszínvonal – vagy teljes élet?**

VÁZLAT:

1. Életünk gondjai valóban terhesek
2. A bőséges gondviselés még nekünk is elég
3. Jézus az élet kenyere, a teljes életre táplál

Ajánlott énekek: 331, 348, 354, 383, 445, 457, 573

MŰHELYMUNKA:

Nem hagyható figyelmen kívül a *megelőző rész*: Lk 12,13-21, ami szintén az anyagiakat tárgyalja – más vonatkozásban. Lukács a *Beszédforrásból* idézett résszel folytatja tovább a példázatot. Jézus tanítványait a teljes bizalom erős sziklájára akarja állítani és velük együtt bennünket is. A „ne aggódjatok” felszólítás, ha *arám nyelven* hangzott el „urunk szájából, a tanítványok úgy is érthettek: „... nem fogtok aggodalmaskodni...” Így Jézus parancsa csodálatos ígéret is egyben. Mindent, amit Ő parancsol, ahhoz teljes segítséget is ad. Megígéri a Mennyei Atya gyermekeinek életében a teljességet, a beteljesülést. Jézus néven nevezi: *pagányságnak mondja az aggodást*, a félelmet. Az anyagi kérdés nem Isten uralma alá esik, az nem az ő fenségterülete. Végső fokon minden embernek az az ura és istente, aki vagy ami neki parancsol, rá döntő befolyással bír. Egész életünk, lelki békénk is döntő módon attól függ, ki a mi urunk és parancsolónk.

Vajon mi az, ami befolyásol engem? Talán a félelem vagy a bizalom? A testért, annak szükségleteiért, ruháért, élelemért, vagyonért folytatott gigászi küzdelem... vagy az Istenbe vetett teljes bizalom és megnyugvás? Végül melyik kerekedik felül? „Több az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál.” Isten mindent átfogó gondoskodása, gondviselése olvasható a 6,35/b-ben is mert „ő jóságos a hálátlanok és gonoszok iránt”. Isten tekintettel van a hollókra is – amiket pedig a törvény tisztátalannak ítélt. (3Móz 11,15, 5Móz 14,14, 1Móz 8,6, 1Kir 17,4) Az özönvíz idején hiradással lehettek, az Úr Isten parancsára a nagy éhínség idején a pusztában szintén ezek etethették Illés prófétát. Figyelemre méltó, ahogyan a továbbiakban Jézus észrevételei tanítványaival a liliomok csodálatos növekedését, öltöztetik szépségét, pompáját és általában azt a *körültekintő gondoskodást*, amivel Isten hordozza, változatos és szemet gyönyörködtető módon öltözteti a maholnap elszáradó és kemencébe kerülő növényeket is. Sorsukban azt a közvetlen hűségkapcsolatot-szövetséget vázolja, amit Isten egyoldalúan vállalt a természettel, amit ő alkotott és nem hagyja cserben azóta sem. Mindez tehát hasonlat, hangsúly nélkül. „Nézétek a liliomokat...” – mondja Jézus és ezzel a felhívásával értékeli, becsüli a virágokat.

A mai környezet- és természetromboló világunkban érdemes figyelni arra, Jézus hogyan érzékelteti a természetet éltető isteni gondviselést. Tekintható a természetvédelemre ható ösztönzésnek is a ma embere számára. Valóban gyönyörűek a virá-

gok. Vajon miért szebbek, mint Salamon ruhája? Azért, mert Salamon ruháját emberek szőtték. Maga a liliom egy a ruhával. A liliom lényege fejeződik ki a ruhában. Virágja, szirma rendeltetésének felel meg. Szép a lelki ruhánk, ha rendeltetésünknek megfelelőünk. Amennyiben meglátszik külső és belső életünk összhangján, hogy Mennyei Atyánk gyermeki vagyunk. Messziről tűnjék ki, hogy külső és belső életünk egy, ahogy a mező liliomainak esetében is ugyanezt látjuk. Másutt Isten Igéje beszél egy gondról, ruhagondról (Lk 14,15, Jel 7,9) a fehér ruháról... A király fiának mennyegzőjén csak ebben a fehér mennyegzői ruhában lehet részt venni. (Vajon nekünk van-e már fehér ruhánk? Olyan fehér ruhánk, amely a bűnbocsánatot hirdeti. Vagy ha hiányzik a ruhatárunkból ez az ünnepi öltözet, nyugtalanít-e, szomorúak vagyunk-e miatta?) A 28. vers szerint ha a mező fűvét, amely ma van és holnap a kemencébe vetik, az Isten így öltözteti, mennyivel inkább titeket, ti kicsiny hitűek. A 90. Zsoltár írója is erre utal: az ember élete rövid és olyan mint a mező virága, ha keresztül megy rajta a perzselő szél, már nincs is többé. Életünk Isten kezében van, csak annyi, mint egy pillanat. Mégis mennyit aggodunk és szorongunk ezért a pillanatért!

A másik gondolat – amit az előzőekkel Jézus aláfestett: *a tanítvány biztonságosan hagyatkozhat Isten különös gondolkodására! Az ember sokkal értékesebb a fáknál, füveknél, madaraknál. Itt már nem általános gondviselésről van szó, hanem az övéit érintőről. A tanítványságban ugyanis az eredeti teremtségi rend és a benne ható gondviselés áll helyre újból. Ezért fontosabb az élet a tápláléknál és a test az öltözetnél. Mindkettő közvetlenül Isten teremtő munkájának az eredménye. Krisztusban érvényre jut ismét a teremtés szép rendje: Isten nem hagyja magára, amit életként alkotott, amit testként formált. Az aggodalmaskodás egyértelműen kétségbe vonja Isten hűségét és következetességét. Beleavatkozik a teremtő Isten dolgába, amikor gyöttri magát élete és ruházata gondjaival, pedig életét képtelen meghosszabbítani. Élete annyi, amennyit Teremtője megszabott a számára. Rá kell döbbennie, hogy ezen a területen a legkisebb változtatásra sincs lehetősége. Ha ilyenek vagy ezekhez hasonló dolgok miatt gyöttri magát a tanítvány, kishitű, mert a megélhetését nem meri Istenre bízni.*

Az igazi cél – a teljes élet

Egyetlen életcélja, keresnivalója van az embernek a világon – mondja Jézus: *az Isten országa*: „Keressétek az ő országát és annak igazságát és mindezek ráadásul megadatnak nektek.” Minden egyéb mellékes! Hiába sikerül az embernek minden törekvése itt a földön, ha Isten országa és annak igazsága kimarad – kárbavész az élete, de ha ennek szenteli minden erejét és egész életét, úgy nyugodt lehet, minden megadatik neki, amire szüksége van. Miért állítjuk olyan sokszor utolsó helyre ezt a legfontosabbat?

Az aggódo szülők mindent megtesznek azért, hogy gyermekeik jövőjét biztosítsák. Annak ellenére, hogy ők azt hiszik, mindent megtettek, vajon megtörténik-e minden? Szomorú tapasztalat, hogy általában nem. Tegyük oda holnapunkat, mindennapi kenyerünket, ruházatunkat Jézus Krisztus kezébe, mert neki adatott minden hatalom mennyen és a földön! A mi életünkben is. *Ő nem életszínvonalat emel, hanem teljes életet ad. Így az élet kenyere! Válasszunk! Mi a fontosabb nekünk: a magasabb életszínvonal, vagy az élet teljessége?*

Liptákné Gajdács Mária

Az alapigéről

A 15. vers említette ünnepi amnesztia nem volt gyakori, a római hatalom csak kivételesen adta a legyőzötteknek, a mindig feszült, robbanásveszélyes római-zsidó viszonyt kívánta ezzel a gesztussal is enyhíteni, több más kiváltsággal egyetemben. Az idegen, elnyomó hatalom elleni ellenszenv csökkentését szolgálta az is, hogy az amnesztia gyakorlója maga a nép, a sokaság, hiszen ők dönthették el évről-évre, hogy ki nyeri vissza szabadságát. Pilátusnak Jézus iránti jóindulatát mutatja, hogy Jézust azonnal amnesztiára jelöli, s éppen Barabbással állítja párba. Reménye, hogy a Názáretit választja a sokaság, akinek csodálatos cselekedetei közismertek, a lázadó, gyilkos Barabbással szemben. Ő maga is Krisztusnak nevezi Jézust, természetesen nem meggyőződésből, de ezzel is mintegy segítségül hívja a zsidó reménységet. Most lehet a Megváltót, akit vártak, szabadon választaniuk. A 18. vers indokolja Pilátus erőfeszítését, amellyel Jézus szabadonbocsátását igyekeznek szolgálni. Nem tartja Jézust semmilyen szempontból sem bűnösnek. Érdekes esemény Pilátus feleségének az üzenete. Álmában győtrődött, érzékelve férje nehéz helyzetét, s inti: kerülje el ezt a kényes ügyet, Jézus ártatlan. Egyes feltételezések szerint az asszony keresztyén lehetett, de ez nem valószínű. A négy evangélium közül egyedül Máté említi ezt az epizódot.

Az amnesztiára váró tömeg, akiket nyilvánvalóan a főpap emberei „megkentek”, Pilátus minden erőfeszítése, ügyes kérdésfelvetése ellenére is Barabbást választja. Gyanútlan eszköz itt a tömeg, hiszen a nép vezetői az igazi elutasítói Jézusnak. Ez nem menti föl a tömeget, Péter mint a népet terhelő vádat szólaltatja meg a szanta gyógyulásakor tartott igehirdetésében ezt a tényt – nem is eredménytelenül. (ApCsel 3,14-15) A kioktatott tömegnek nem Barabbás kell, hanem Jézus halálát követelik. Pilátus egyedül marad, s neki sem ér annyit az, akit mindenki gyűlöl, hogy ujjat húzzon a jeruzsálemi vezetőkkel. Ártatlanságát jelezve, kezét mos, mindenki szeme láttára, a felízgatott tömeg pedig magára vállalja a gyilkosságot, sőt tragikus ostobasággal utódaikra is vállalják Jézus meggyilkolásának vétkeit. Jézus sorsa végérvényesen megpecsételődött. A katonák kezére kerül. Megkorbácsolják, ahogy az a keresztfeszítés előtt szokásos volt. A korbács sok bőrszíjból állt, a szíjakba csont-, vagy fémdarabokat fontak be. Voltak, akik már a korbácsolás alatt meghaltak. Jézusnál nem így történt.

Meditáció

Pilátus érdekes, modern szereplője a szenvedéstörténetnek. Ha nem csak Máté, hanem valamennyi evangélium feljegyzései szerint vizsgáljuk, még árnyaltabb a kép. Keresi Jézus titkát, de fél a személyes döntéstől, kiáll az ártatlan mellett, de a hatalom, a karrier miatt megalkuszik. Egy darabig Jézussal, az ő oldalán áll. Azután már túlságosan sokba kerülne, túl nagy a tét.

De segít-e, ha látványos kézmosással bizonyítom a szemlésem? Langyos, alvó gyülekezeti tagok száza, ezrei járják a sem ellene, sem vele látszatbékességet adó útját.

Az igehirdetésben elkerülő Pilátus feleségének említése. Zavaros, kaotikus korunkban, amikor gyülekezeti tagjaink is könnyen megtéveszthetők, hagyjuk az álmokat, tudva hogy „ezekben a végső időkben a Fiú által szólt hozzánk” (Zsid 1,2). Hetekig tartott, mire az egyik ifjúsági bibliakörös kislány belső békéje helyreállt, aki furcsa álmát egy álmoskönyv segítségével magyarázta, amely szerint szüleinek rövidesen bekövetkező hirtelen halálát álmodta meg.

Lehetetlen nem keresztyén füllel hallgatni a megtévesztett sokaság kiáltását, amikor magukra veszik Jézus vérének. Pontosan ezt kellene tenni, de egészen más alapállásból. Erről a

más alapállásról legyen szó! Akit megvetettünk, elutasítottunk, halálra ítéltünk és megöltünk, – csak az Ő vére segíthet.

Vázlat

I. Emberek Jézus körül. Meggyőződéses ellenségei Isten szolgálatát látják elpusztításában. A jeruzsálemi vezetők nem kötnek kompromisszumot, Jézust lehetetlen elfogadniuk. Elvi világnézeti szakadék két partján állnak. Megtévesztett tömeg mond „nem”-et arra, amit nem is tud. Nincs ismeret, nincs tudás, nincs igaz szavú vezető, csak ámitók, ügyes manipulátorok hazugsága, politika és hatalomföltés. Ezt szolgálja gyanútlanul a félrevezetett sokaság. Piszkos ügy szekerítői. Pilátus jószándéka úgy olvad el, mint a tavaszi hó. A szimpátia, jóérzés nagyon kevés. Akadályba ütközik, s már el is tűnt. Nincs ő Jézus ellen – csak átadja a katonáknak, hogy megfeszítsék. Ellenség, tudatlan tömeg, gyáva jószándék az egyik oldalon.

II. Jézus az emberek között. Tulajdonképpen nem is szerepel. Meg sem szólal, nem vádaskodik, nem kiabál, nem mos kezét. S a véréért azokért adja, akik véréért veszik. Nem bosszúért, hanem bocsánatért kiált Jézus vére.

Lothar Zenetti: „ECCE HOMO”:

*Nem a hatalmasok,
a kiszolgáltatott
akín jót mulattak,
Ő gondolt rám.*

*Nem akik legyőzték,
a legyőzött
győzött meg engem.*

Sztojanovics András

VIRÁGVASÁRNAP

Lk 23,1-12

„Te mondod!”

(A szöveg magyarázatát lásd: Pröhle: Lukács evangéliuma p. 338., illetve Lelkipásztor 1972. p. 109: Nagy István).

Alapingénkel mind az olvasó, mind az igehirdető olyan helyzetben van, mintha valami modern műalkotást szemlélne, ahol is a mű nem a (torz) látvány, hanem az, ami a látvány hatására a szemlélőben kialakul. Ugyanis egyetlen elfogadható állítást sem olvashatunk benne Jézusról. Mind a vádlók, mind a vizsgálók éppen az ellenkezőjét vallják annak a torzképnek, amelyet kialakítottak róla. Ő pedig nem cáfolja egyiket sem. Rájuk hagyja. *Eldöntendő kérdés elől kitér: „Te mondod”, kiegészítendő kérdésre nem válaszol: egyszerűen hallgat.*

A főpap eldöntendő kérdésére: „Te vagy az Isten Fia?” (Zsolt 2,13!) a válasz: „Te mondod...” A főpap igenlőnek érzi, de természetesen az ellenkezőjét hiszi. A szinkretizmus korában a helytartó előtt ez a vád azonban nem volt vád. Ezért politikai vetületét emelték ki vád gyanánt: „azt mondja magáról, hogy felkent (=messiás=Christos) király. Pilátus (a politikus) eldöntendő kérdésére: „Te vagy a zsidók királya?” a válasz: „Te mondod”. A vele már régen találkozni óhajtó, minden vallási újdonságra kíváncsi (szinkretizmus korabeli, hellenista uralkodó, Heródes Antipás kiegészítendő (?) kérdéseire nem válaszol. Heródes szavak híján is minden biztonnal érti Jézus „isten” viselkedését: „szige theou szünbolon” (a hallgatás az isten ismertetőjele – Mithras liturgia). Kigúnyolja kíséretével együtt, s visszaküldi fehér ruhában (toqa candida vagy Juda királyainak nemzeti viselete?). Jézus szó nélkül ráhagyja. „Te mondod”.

Nemcsak hármuktól fogadta el Jézus szó nélkül, hogy ki nek-minek tartják őt. Sőt azt is tudomásul vette bárkitől, ha a róla alkotott kép éppenséggel a visszajára fordult.

„Áldott a király, aki az Úr nevében jön! A mennyben békeség és dicsőség a magasságban” – kiáltja a sokaság Jézus bevonulásakor – benne visszacseng a karácsonyi angyalének – és ő nem mond ellent neki („Te mondd!”) felszólításra sem. – Aztán ugyanők kiáltották, hogy „Feszítsd meg!” („Te mondd!”). Amikor pedig minden elvégeztetett, visszajára fordul a százados véleménye is: „bizony, ez igaz ember volt!” („Te mondd!”) A korábban hitvalló Péter megtagadja, sőt megátkozza („Nem ismerem!”). Jézus, az ÚR pedig megfordul és szótlánul rátekin. („Te mondd!”)

Mégsem közömbös, milyen kép alakult ki a róla készült torzkép láttán-olvasván, azaz, hogy mit vallott róla az utókor, s mit vallunk róla mi.

Lukács azért gyűjtött össze minden elérhető Jézusról, mert Jézus feltámadt! Amikor a szenvedéstörténetet, az Úr „torzképét” ábrázolja, a Feltámadottról szól akkor is, az eseményeket egységben, *húsvét felől értelmezve*, s ezt szóhasználat is tükrözi. Altalában *Úrnak* említi – a szenvedéstörténetben azonban csak akkor, amikor rátekin az Urat megtagadó Péterre. „Megüresítette magát” (Fil 2,5kk) – énekelte a gyülekezet az események után alig húsz évvel – „engedelmes volt... mégpedig a kereszthalálig ... minden nyelv valjia, hogy Jézus Krisztus: ÚR...” (küröses=Adonáj) – a „torzkép” és szerzői (Kajafás, Pilátus, Heródes Antipás stb.) ellenére.

A Domitianus-kori, vagy azután üldözött gyülekezeteknek így vall (Te mondd!) a száműzetésben János (oltári igénk, Jel 1,4-6): *Jézus a hű tanú* (martír=vértanú), aki feltámadott, aki a föld királyainak *fejedelme* (vö. Zsolt 2,2), aki szeret, aki megszabadított a bűntől és *országa népévé tett = papokká* Isten előtt. Övé a dicsőség és a hatalom örökké – annak ellenére, hogy a római hatalom, eljárását igazolandó – torzképeket gyártott a vértanúkból.

Bármelyik társadalom jogot formál arra, hogy a benne élő kisebbséget minősítse, róla értékelést alkosson – a keresztyénségről, Jézusról is. Amely kisebbség azonban nincs tisztában saját értékeivel s nem ragaszkodik híven hozzájuk, hanem elfogadja a mások értékelését, az felszívódik, elvész – az ev. gyülekezet, a keresztyén gyülekezet is! *Saját személyes vallomásunkat* (Te mondd!) éppen ezért nem rejthetjük véka alá. Kinek valljuk Jézust?

Minden emberről nyomorultabbak vagyunk, ha nem a győzelem, a feltámadás felől szemléljük megcsúfoltatását – és a saját kisebbség-voltunkat.

Az események valódi mozgatóját nem leljük, ha nem És 53 vagy Fil 2,5kk felől közelítünk hozzájuk.

Elsikkad az események értelme, ha elhallgatjuk, hogy általuk (vö. epistola!) *országa népévé, papokká* tett...

Öncsalás nem tudunk, hogy hatalma, országa rejtett, s csak a végső győzelemkor válik nyilvánvalóvá.

„Te mondd” – de a Szentlélek teremt hitet belőle, azaz pozitív képet az igehallgatóban. Örülj, hogy elfogadja tőled, és mond a teljes igazságot!

Krähling Dániel

A 100 éves Bécsikapu téri templom

A jubileumi sorozat 1995. október 24-i igehirdetése

Zsid 12,1-3

100 esztendő alatt hányan fordultak meg ebben a templomban? Ha az ünnepeket, rendkívüli alkalmakat nem számoljuk, és csak 52 normál vasárnap látogatót vesszük, s a vasárnap három istentiszteletére 250 látogatót számolunk – akkor is több mint 1.300.000 ember nyomta le a templomajtó kilincsét. Tudom, ez csupán játék a számokkal, s ennél lehet hogy többen, lehet hogy kevesebben – végül is nem lényeges, hiszen mi nem statisztikáknak dolgozunk, nem látványos, nagy számokkal akarjuk bizonyítani a budavári Isten-házának fontosságát. Mégis hiszem, hogy minden vasárnap minden istentisztelet látogatója a pusztá jelenlétével hitvalló, biznyságtévő ember, aki vall arról, hogy rászorul Isten szeretetére, vall arról, hogy jó Jézus közelségét érezni, vall arról, hogy fontos, hogy az egy Atya gyermekei együtt legyenek, együtt töltsékzenek, s együtt szolgáljanak. A nagy nevű hitvallók, Mária Dorottya, Bauhofer György, jeles ige-

hirdetők háttérben s velük közösségben ott van ez a közel másfél millió biznyságtétel. Így érkezünk el a mába. Így érkezünk el 1995-be, a 100. évforduló jubileumára. Belekapaszzkodunk a gyökereinkbe, hálaadással lapozzuk fel a gyülekezet történelmének lapjait, tanulni készen idézzük fel az emlékeket, hogy azután a jelen életünk lépéseit igazgassuk és tervezzük, formáljuk a jövőt – az Istenre nézve biztos jövőt.

Illik ránk az ímént felolvasott textus szituációja: „Mi is, akiket a biznyságtévőkk ekkora fellege vesz körül...”. Ezért hangzik a levélíró biztatása: „tegyünk le minden ránk nehezéző terhet, s nézzünk fel Jézusra.” S közben beszél e szakasz bűnöktől való megszabadulásról, állhatatosságról és futásról.

Nézzünk fel Jézusra! Mit jelent ez?

Először is azt, hogy nem orrlógatva járjuk utunkat. Tudom, van okunk szomorúságra, van okunk csüggedésre. Számítalak okot fel tudnánk sorolni egyéni s közösségi életünkben, ami miatt lehajtott fővel kellene járnunk. S mégis emeljük fel fejünket, nézzünk Jézusra. Ha ez megtesszük, akkor más, a szokottól eltérő kép tárul elénk. Látunk egy nyitott tekintetet a megszokott hideg, zárkózott pilantások helyett.

Észreveszünk egy-egy szemvillantásnyi biztatást a megszokott, letaglózó, zord ítéletek helyett. Észreveszünk egy-egy szeretettől elágyuló vonást, amely nem von kérdőre, hanem megbocsát. S meglátunk egy végtelen nyugalmat sugárzó arcot, amely nem a tehetetlenség nyugalmát, hanem a biznyság békességét jelenti – azt, hogy van, aki gondot visel ránk (hiszen a mező füveit is öltözteti, az ég madarait is táplálja), *jó kezekben van az életünk*, s van jövőnk, örök élet távlatú jövőnk. Ne lógassuk az orrunkat, hanem boldogan emeljük fel tekintetünket: érdemes felnézni, érdemes, fontos, lehetséges Jézusra nézni!

Néha nem az a baj, hogy az orrunkat lógatjuk a napi gondok, vagy a permanens problémák miatt. Sokszor éppen ellenkezőleg: az a gond, hogy túlságosan fenn hordjuk az orrunkat, büszkék vagyunk teljesítményeinkre, magabiztosak vagyunk eredményeink nyomán (s eszünk ágában sincs magunkat másra bízni – még az Istenre sem, hiszen nagyok, s nagykorúak vagyunk...), s miközben fennhordjuk az orrunkat, elnézünk afelett a Jézus felett, aki nem a sikeres meggyűcsin, a mutatványos színpad emelvényén, s nem is tűzijátékos parádéval, hanem emberi szinten közeledik, egyszerű eszközöket használ és emberközeli áll elöttünk. Nézzünk fel Jézusra!

Amikor az Ostrom-, vagy a Várlok u. felől belépünk a Bécsi kapun, amikor a történelmi levegőt árszót Tánács Mihály utcai, vagy Fortuna utcai házak közül előtűnik drága templomunk tornya, akkor az mint ujj, felfelé mutat, hogy a téglák és az ácsolt szerkezet, a díszes borítás és a rajta levő kereszt is emlékeztessen: Nézzünk fel Jézusra! Amikor belépünk a templomba, és az egykori klasszicizáló oltár helyén, amelyet a háború pusztított el (lám még a legszörnyűbb tragédiából is Isten keze áldást hoz elő) ott áll a kereszt, ez az egyszerű ácsolt két gerenda is ezt mondja: Nézzünk fel Jézusra!

Ez a mozdulat, ez a tekintet-felemelés azonban nem csak a tisztelet gesztusa, nem is csupán az érdeklődésé, vagy a kíváncsiság mozdulata. Ha felnézünk Jézusra, az azt is jelenti: igen, elfogadom, hogy ő az Úr, az Igazság, és az Élet, elfogadom, hogy Istenhez csak ő vezet, elfogadom, hogy ő, az emberré lett Isten tesz engem igazán emberré, azaz Isten boldog gyermekévé. Ha rátekintek, azzal nyugtázom, hogy bár saját erőmből képtelen vagyok megújulni, de veled rendbe tehetem visszas dorgaimat, elrontott ügyeim, újra sírre kerülhet sokszor kisiklott életem.

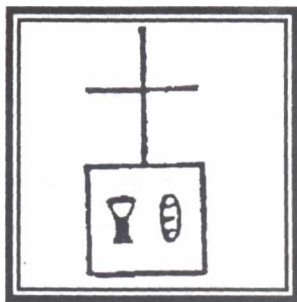
Egy történelmi évforduló kapcsán *mindig nagy a kísértés, hogy emberekre figyeljünk*, embereket lássunk magyarnak, embereket emeljük mindenek fölé. Minden embernek, minden közösségnek, minden népek szüksége van nagyokra, akikra felnézhet. A keresztyénségnek is. De ha mi felnézünk az egyháztörténet, vagy éppen gyülekezetünk történetének nagyjaira, kiemelkedő személyiségeire, akkor ha nem homályos a látásunk: észre kell vennünk, hogy ők mind tovább mutatnak: Jézusra. Sem Mária Dorottya, sem Bauhofer György, sem Scholtz Gusztáv, sem a későbbi lelkészek, vagy püspökök nem akartak előtérbe kerülni. Krisztus szolgálói voltak, akik tudták a keresztelő jánosai lelkét: „Neki (Jézusnak) kell növekednie, nekem pedig kisebb lennem”. Biznyságtévőkk fellege vett és vesz körül, hogy felnézünk Jézusra. Az előtűnk járt testvérek és a mellettünk élő hitvallók együtt mondják: Ime az ember (az Igazi, ahogy Isten az embert megálmodta), s ime az Isten Fia, aki megváltott minket.

Ő a hit szerzője, és beteljesítője. *A hit bizalom*. A bizalmatlanság életet olt ki: durvabb esetben tettlelesen, szalonképesebb formában lassú halállal. Ahol bizalmatlanság van, ott nincs élet, csak valami hasonló, az nagyon töredékes. De *ahol bizalom van, ott élet sarjad*, növekedik, teljesedik. S ha így van ez emberei mikrovilágunkban, mennyivel inkább Istennel kapcsolatban. A hit hiánya, a bizalmatlanság – életet olt ki, örök életet vesz el, de a hit, azaz a bizalom életet épít, életet ígér. Ezt a hitet szerzi, adja nekünk Jézus, s ezt a hitet teljesíti be, amikor azt mondja: aki hisz énbenem, annak örök élete van.

Templomunk ma kezdődő jubileumi hetében, s életünk minden napján halljuk meg, s tudatosítsuk a biztatást:

Mi is, akiket a biznyságtévőkknek akkora fellege vesz körül, tegyük le minden ránk nehezéző terhet és a bennünk megkörménykező bűnt, és állhatatossággal fussuk meg az előtűnk álló pályát. Nézzünk fel Jézusra, a hit szerzőjére és beteljesítőjére!

Ifj. Hafenschér Károly

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

Mit csinálnak az esperesek ma? (1.)

Olyankor ért e felkérés, amikor azt fontolgattam, mikor és hogyan pihenjem ki az ünnepek, a lelkésválasztások, a rendezetlen gyülekezetek miatti aggodásom és kudarcaim fáradalmait. Hogyan legyek túl az érthetlenségen, az önállósághoz való alaptalan ragaszkodás önfejűségén? Mégsem az elkeseredés a hangom, hisz *nem túlélésre* rendezkedtünk be, hanem a cselekedet legjobb tanácsadója a *tervezés*, így végezve a rámbízott szolgálatot.

*

Legjobb az esperesi munkában az LMK. Itt találkozhatunk és találkozunk. Itt mondhatjuk el egymásnak és itt oszthatjuk meg a terheket – a „hol szorít a cipő” címszó alatt biztosított lehetőségben. Itt szeretnénk kialakítani azt a *spirituális légkört*, ahol és amiben elhangozhat kérés, panasz és vallomás. Azt nem tudom megállapítani, hogy melyik lelkészársamnak ki a spirituális, nem tudom, de van, akiről tudott, hogy kinek van? *A pásztor nélküliség mai egyik legnagyobb papi gondunk és bajunk.* MÉG ÍGY IS, MÉG ITT IS.

Vannak veréseink úgy, mint fraternitásnak. A lelkészi botlást a fraternitás gyengeségének érzem, egyéni szolgálatom kínjának. Hálás vagyok annak a lelkészársamnak, aki után nemcsak én érdeklődöm, hanem ő is érdeklődik énfelőlem. Nagy erő pásztoroltnak lenni.

Fegyelem

A tettnek súlya van, a mulasztásnak terhe. Sokan leterheltek. A hiba a „saját készülékben” van. Nem öröm az adminisztráció, de nagy boldogság az időben elkészült munka, jelentés. Ezzel az egészset segíti és becsüli meg a

pontos szolgatárs. Van kívánnivaló ezen a téren. Nem mondhatom, hogy ez egy bizonyos korosztály gyengéje, vagy erőssége. Is-is. Száz százalékos tökéletesség elvárhatatlan. Itt csak kérni, figyelmeztetni és reménykedni lehet és szabad. A szeretet határozottsága itt nem jelent ellentmondást. *Jézus* sem az illemkódex szerint volt szelidlelkű, hanem azzal, hogy eltette a kardot Péterrel, s nem engedte ott „hősködni”, ahol csendesen kellett volna bizonyosságot tenni, nem a halált választani, hanem a nehezebet, élni, kísérni, szólni, csendben lenni. *Az ügyért volt szelidlelkű és határozott.* Aki nem összefüggésben látja önmagát, az mindig elégedetlen, elkécsik és lemarad. De nincs is ideje, mindig rohan. A pontatlannak erő fölött kell teljesítenie. *Az LMK olyan a lelkész életében, mint a pontos időjelzés a rádióban, TV-ben. Ide kell igazítani az óránkat, munkánkat, hogy egyféleképpen járjon és járjunk.*

Az egyház nemcsak spirituális, hanem *gazdasági intézmény is.* Pontosabban, a gyülekezetnek nemcsak spirituális, hanem gazdasági oldala is van. A lelkészek teológiai képzettségét most nem firtatnám, de *gazdaságilag nem nagyon vagyunk jólfejlesztettek.* Nincs érzékünk a pénzgazdálkodáshoz, nincs érzékünk a munkatársak kiválogatásához, de nem is rendelkezünk nagyon jó lehetőséggel gyülekezetünkben. Több a „nézőnk”, mint a SEGÍTŐNK. Bács-Kiskun megyében a földet visszaigénylésével azt a paraszti réteget ugrasztották egymásnak, amelyik soha nem fordult „saját fajtája” ellen. Hihetetlen lelkészi feladatot, gondot, problémát jelent a „felajzotak” lecsendesítése, egymáshoz való visszavezetése. Az eddig szelidlel-

kűekre – szinte – rá sem lehet ismerni. Az eddig meglegedettet, megállapodottat a „soha nem elég” ördöge szállta meg.

Gyülekezetek látogatása

Pontosan olyan fontos, mint a gyülekezeti tagok felkeresése. Ezért kérem ebben az esztendőben lelkészársaimat arra, (többlelkészes gyülekezetben különösen is!), hogy minden lelkész maga vezesse a saját látogatásairól a szolgálati naplót. A több gyülekezetben szolgáló lelkésztől pedig kérem – így magamtól is – falvakra lebontva a látogatási kimutatást. *Talán, még nem késő utolérni az elárvultakat, a pásztor nélkülieket.* Nem azért, de nehogy hamarabb érjenek oda a szektások és a szekták.

Sajátosnak érzem egyházmelegyünkben, hogy olyan helyen is tartunk összejevetelt – LMK-ülést –, ahol nem abban a gyülekezeti részben lakik a lelkész. *Esemény a lelkészek látogatása, de a lelkészeknek is megerősítő.* Megismerjük egymás jobban pásztorolásra szoruló területét. De azt a kicsinyen hű közösséget is, amelyiknek hűsége jelenti a lelkész erőforrását.

Gyengén állunk munkatársakban. Olyanokban, akik országos, egyházmegyei tisztre alkalmasak lennének. Nem nevelődtek, nem neveltünk. A családokban is kopik a példa, kikopott az a generáció, amelyik paptisztelő volt, egyházat becsülő. A tudatlanság a *Kis Káté* megírásának idejét idézi. Indokolt újra tanítani, de csak tanulva lehet. A 450 éve meghalt Luther évfordulója visszavezethet minket a Kis Kátéhoz.

Káposzta Lajos
(Folytatjuk)

Evangélikus egyetemisták és főiskolások

Az egyetemisták és főiskolások között végzett munka *Agának történelme van egyházunkban*. Még az elmúlt évtizedekben is végeztek ilyen irányú szolgálatot egyházunk lelkeszei gyülekezeti keretek között. A 90-es évek elején feltáruuló lehetőségek egyike volt az egyetemi lelkészi munka visszaállítása. A római katolikus egyetemi lelkészség után evangélikus egyházunk is elindította ezt a szolgálati ágat.

Az egyetemi és a főiskolai gyülekezet *a ma adott* keretei között próbálja megtalálni helyét egyházunkban. A felsőoktatásra jellemző szociológiai és politikai keretek az egyházak számára is végiggondolandó kérdéseket tesznek fel. A társadalmi problémák mellett egyre erőteljesebben jelentkeznek az egyetemek, főiskolák anyagi gondokból adódó problémái, amik a diákságra is kihatással vannak.

A gyülekezet létrejöttékor át kellett gondolnunk, milyen keretek között tudunk létezni. A nyugati típusú egyetemi lelkészségek mintái itthon nem alkalmazhatók, hiszen ma még egyáltalán nem megoldott, hogy – főleg a budapesti – egyetemek és főiskolák „campus” rendszerben működjenek (egyetemi városok működnek Nyugat-Európában, ahol az infrastruktúra teljes egészében a diákság érdekeit szolgálja). Számunkra egyébként is elgondolkodtató, hogy hivatalosan az egyházak hogyan legyenek jelen az egyetemeken, főiskolákon. Kápolnával, sekrestyével és irodával egyenlőre csak a római katolikus egyetemi lelkészség rendelkezik az ELTE Pesti Barnabás utcai épületében.

Mindezek a keretek és lehetőségek kellett, hogy formálják egyházunknak ezt a szolgálati ágát, az egyetemisták és a főiskolások között végzett szolgálatot.

Az Evangélikus Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet *szigorúan az egyházunk által biztosított keretek között* él. Anyagi háttérét az Ifjúsági Bizottság által benyújtott költségvetés egy része biztosítja. Programjainkhoz helyet a MEVISZ nagytermében és a Luther Otthonban kaptunk. A gyülekezet tagjai azok az evangélikus fiatalok, akik vidékiek és Budapesten tanulnak felsőoktatási intézményben, vagy budapestiek, és szintén felsőoktatási intézményben tanulnak. Jellemző erre a korosztályra, hogy máshol tanul, mint ahol él, és ezért otthoni gyülekezetében való részvétele jóval ritkábbá válik. Az egyetemi gyülekezet célja, hogy a tanulási idő alatt olyan közösséget, gyülekezetet biztosítson a fiatalok számára, ahol átélhetik egy keresztyén gyülekezet összetartó erejét, ahol a keresztyén értelmiségi életformára készülhetnek, és ahol indítást kaphatnak a későbbi aktív gyülekezeti munkában való részvételre és a gyülekezetek világi vezetésére is. *A gyülekezeti jelleg hangsúlyozása* igen fontos, hiszen ez a közösség gyülekezeti funkciókat szeretne betölteni, akkor is, ha egyházjogi szempontból nem sorolható a hagyományos értelemben vett gyülekezetek, egyházközségek közé. 1995 decemberében került megszavazásra a gyülekezet „presbitériuma” 4 fővel, akik a lelkésszel együtt vállalják a gyülekezet lelki, szellemi és anyagi ügyeinek felelősségét és intézését.

Az egyetemi gyülekezet 1995 szeptemberében har-

madik tanévét kezdte meg. A gyülekezet tagságának kialakulásához mindig nagy mértékben hozzájárul a nyári balatonszárszói két ifjúsági tábor, ahol felnőtt fiatalok táboroznak közösen. Püspöki körlevélben minden évben megjelenik egy felhívás a lelkészek részére, hogy tudassák az egyetemi lelkésszel azoknak a fiataloknak a nevét és címét, akik Budapesten tanulnak, hogy felkereshessük és hívhassuk őket a gyülekezet közösségébe. Évközi rendszeres alkalmainkat hétfőnként tartjuk. Előrelépés a tavalyi évhez képest, hogy ez év szeptemberétől minden hétfőn tartunk egyetemi bibliaórát. Ezek a bibliaórák a megszokott ifjúsági óra rendszerében működnek, de azzal a felelősségvállalással, hogy egy értelmiségi társaság kér és vár lelki és szellemi táplálékot ezeken az alkalmakon. A bibliaórák létszáma 30 és 35 között mozog átlagosan. A vidéki fiatalokkal együtt kb. 100 fiatalról tudunk nyilvántartás szerint (ebben nincsenek benne a Luther Otthon lakói). A vidéki egyetemeken és főiskolákon tanuló fiatalokkal gyülekezeti körlevél formájában tartjuk a kapcsolatot, és tavalyi tapasztalat alapján minden év tavaszán szeretnénk Országos Egyetemista és Főiskolás Hétfőjét tartani. 1995 tavaszán Gyenesdiáson volt az első ilyen országos hétfői konferencia kb. 70 fővel. 1996 márciusában a kecskeméti Emmaus-házban tartjuk az országos hétfőjét. Mint egyetemi lelkész, a Luther Otthon lelkészével, Hafenschner Károllyal együtt szerdánként sorozatot indítottunk az egyetemi gyülekezet és a Luther Otthon lakói számára. Ebben a félévben a sorozat címe: Beszélgetések a Bibliáról, a következő félévben hitvallásainkról szeretnénk sorozatot indítani. Csütörtök esetéknél a fiatalok saját szervezésükben tartanak filmklubot és irodalmi esteket.

Az egyetemi gyülekezet indulásának és munkájának egyik nagy lehetősége és kihívása az ökumenikus együttműködés a római katolikus és a református egyetemi lelkészekkel és gyülekezetekkel. Ebben az évben megalakult a KÖD – Keresztyén Ökumenikus Diákmozgalom –, amely mozgalmi jelleggel magába tömöríti az egyetemi gyülekezeteket és más ifjúsági és diákszervezeteket is. Büszkén mondhatjuk, hogy evangélikus fiataljaink részéről igen nagy az érdeklődés az ökumenikus programok iránt is. Ez mindenképpen példamutató és irányt adó lehet a jövőre nézve, hiszen az ifjúsági munkában is fel kell ismernünk az ökumenikus együttműködésben rejlő lehetőségeket. A KÖD másik nagy előnye, hogy országos szervezet lévén, kapcsolatokat kíván építeni a vidéki egyetemeken és főiskolákon is, és így ezen belül is reménykedhetünk abban, hogy egyre több evangélikus egyetemista és főiskolási fiatal fogunk elérni a jövőben.

Az Evangélikus Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet reménysége, hogy a továbbiakban is sikerül gyülekezeti programjainkkal elérni a fiatalokat és olyan evangélikus fiatal értelmiségiek válhatnak elkötelezettjeivé a Jézus Krisztusba vetett hitnek, akik egyházunk és társadalmunk felelősségét vállaló tagjai lesznek.

Pángyánszky Ágnes
egyetemi lelkész

Boldogok az irgalmasok

Az elmúlt évben ezen a címen tartott előadás-sorozatot a Fébé Diakonissza Egyesület önkéntes gyülekezeti munkások részére, hogy segítséget nyújtson beteg és idős testvérek lelki és egészségügyi házi gondozásában. Megköszönve a Lelkipásztor szerkesztőjének a közlés lehetőségét, egyházunk sze-

retetszolgálatára iránti felelősségünk és segítőkészségünk jeleként, adunk ízelítőt diakóniai továbbképzésünk szellemi műhelyének anyagából.

Madoesai Miklós, Fébé-lelkész

MISSURA TIBORNÉ:

A beteglátogató váratlan egészségügyi feladatai

Miért megyünk gyülekezeti beteget látogatni?

Feltételezzük, hogy – egyedül van, vágyódik társaságra, – ő nem tud a közösségbe jönni, – szeretné a problémáit, örömeit megosztani valakivel, – segítségre van szüksége (nincs embere!).

Mi pedig: szeretnénk könnyíteni a helyzetén, ezért

– meghallgatjuk őt, problémáját megoldjuk, vagy tanácsot adunk a megoldáshoz, esetleg segítséget szerzünk neki, – visszük a gyülekezeti híreket, – ígét olvasunk, különösen, ha ezt maga nem tudja, vagy egyebet: Ev. Élet, válásos irodalmat, levelet stb., – imádkozunk vele, – esetleg sétára kísérjük.

Nagyjából ez az elképzelés, erre számítunk, ha beteglátogatóba indulunk. Ha rendszeresen járunk valakihez, vagy valakikhez, már jobban tudjuk, milyen szituáció, illetve milyen feladat vár ott ránk, mi az illető elvárása velünk kapcsolatban. Ha új helyre indulunk, teljesen új helyzet fogadhat. Az ismert helyen is előfordulhat, hogy rossz időpontban toppanunk be. Pl.: egy ritkán előforduló rokon tartózkodik éppen ott, vagy valamelyik gyermeke, esetleg mosdatják éppen, vagy haját mosnak neki, netán pedikűrös van nála. Ilyenkor legjobb, ha megkérjük, őszintén mondja meg, mi jobb neki, ha maradunk, vagy próbálunk alkalmasabb időpontot választani a látogatáshoz. – Nehezebb eset, ha a betegünket a szokásosnál rosszabb állapotban találjuk, Pl.: az addig járóképes beteg ágyra dőlt, esetleg belázasodott, ebből adódóan rendetlen van és szellőzetlen a szoba. Mi a teendő ilyenkor? Óvatosan felmérjük a helyzetet és tapintatosan felajánljuk a segítségünket, ha képesnek érezzük rá magunkat. *Azt nagyon hamar megérzi a beteg, ha félünk vagy undorodunk tőle.* Akkor jobb, ha nem maradunk ott, ilyenkor inkább azzal „segítsünk”, hogy megfelelő segítséget keressünk a részére. Ez lehet a családból, gyülekezetből, vagy az önkormányzattól szociális segítő. Ha mégis maradunk, akkor legjobb tudásunk szerint kell eljárunk. Lázmérés, gyógyszeradás, borogatás, szellőztetés (ha ehhez hozzájárul), orvos kihí-

vása lehet a feladatunk. Ha az orvos kórházba utalja, nagy segítség, ha oda el tudjuk kísérni és később ott is látogatjuk. Ezt megelőzően természetesen gondosan összecsomagoljuk a szükséges holmit a kórházi tartózkodáshoz. Amennyiben nem kerül kórházba, végrehajtjuk az orvos utasításait, kiváltjuk gyógyszereit, megvárjuk, míg a magas láz csillapodik. Tehát, ha nincs más segítsége kéznél, megteszünk mindent, amit egy *családtaggal* is megtennénk.

Nem sokkal könnyebb feladat, ha nehezen mozgó személy *sétáltatást* kér a látogatójától. Óvatosan próbálkozunk, ha nem tudjuk, mire képes az illető, mert az elesésből nagy baj származhat! Ha viszont lehetségesnek tartjuk, legyünk a segítségére, mert igen sokat jelent ez annak, aki különben sokat van egyedül. Fizikális és lelki állapotának is használ.

Előfordulhat, hogy rosszul látó, vagy teljesen vak pártfogoltunk bizalmas feladat megoldására kér. Itt igen fontos a tapintat és a titoktartás. Legyen az akár adminisztratív vagy egészségügyi kérdés, ha bennünket tisztel meg bizalmával, ne mondjuk tovább a dolgot. Más kérdés, ha úgy érezzük, orvosi beavatkozásra lenne szükség. De ebben az esetben is őt kell meggyőznünk előbb ennek szükségességéről...

Váratlan feladat lehet, ha a betegem elesett, és látogatáskor a földön találok. Velem már előfordult ilyen. Felváltva jártunk néhányan a gyülekezetből egy egyedül élő asszonyhoz, aki járókerettel is igen nehezen mozgott már. Ilyen esetben, ha csak lehet, hívjunk segítséget. A szomszédságban valaki csak elérhető. Erőnkön felül nem kell kint lennünk. Amennyiben várni kell a segítségre, netán a mentőre, igyekezzünk kényelembe helyezni ott a földön, ülő vagy fekvő helyzetben, alápárnázva, s valamilyen módon próbáljuk megnyugtatni határozott cselekvéssel, egy pohár vízzel stb. Tegyük, ami számára éppen fontos. Minden más esetben is ez legyen az elsődleges: *mire van szüksége a betegnek?* Persze előállhat teljesíthetetlen kéréssel is, ilyenkor jó, ha mint egy gyermeket, rá tudjuk vezetni a lehetséges megoldásra, „*áthangoljuk*”. Gondol-

kodási időt kérünk a magunk, vagy az ő számára. Később maga is rájön talán, hogy lehetetlen elképzelése volt bizonyos dologról. Kérhetnek olyat, ami meghaladja erőnket, vagy tudásunkat, vagy teljesen feleslegesnek ítéljük a dolgot. Pl.: beöntést, fülmosást kér valaki. Ehhez megfelelő felszerelés és bizonyos gyakorlat kell, hogy vállalkozni merjünk rá. De legelőször fel kell mérnünk, valóban szükséges-e. Idős ember néha könnyen kétségbe esik és nem lát más kiutat, csak amit ő elképzelt.

Jó, ha a beteglátogató rendszeresen ugyanahhoz a személyhez, vagy személyekhez járhat. Neki is könnyebb, ha tudja előre, milyen feladat vár rá, de különösen a betegnek jelent sokat, *ha ismert személyt várhat*, tőle inkább mer segítséget kérni vagy elfogadni, mint olyantól, akit először lát életében. Ilyenkor ki lehet alakítani egy „menetrendet”, helyi szokásokat az adottságokhoz mérten, amivel időt takarítunk meg, és a beteg biztonságérzete nő. Idős embereknél, vagy hosszan betegeskedőknél kialakulnak olyan szokások, amikhez a látogatónak kell alkalmazkodnia. Ha nem találjuk jó megoldásnak a kialakult módszert, akkor tapintatosan kell a megfelelőbbre rávezetni. Erőszakkal nem lehet eredményt várni.

Erőltetni sem a segítséget, sem a közös imádkozást, igeolvasást nem szabad. Így többet árthatunk az ügynek, mint amennyit segítettünk. Viszont, ha nyitott az illető és kész elfogadni a közeledésünket és segítségünket, akkor meg kell tennünk mindent, amit hasonló helyzetben mi is kívánnánk, vagy elvárnánk a mellettünk állótól. Erőnk felletti dologra viszont nem kell vállalkoznunk, akkor inkább keressünk más megoldást, nehogy megkeseredve, kedvünket veszítve lemondjunk erről a fontos és szép szolgálatról.

Aki már benne áll ebben a munkában, megtapasztalhatta, mennyi áldást jelent a látogató részére a betegekkel, egyedüllevőkkel való foglalkozás, a nekik nyújtott segítség. Már a készülés is öröm, hisz imádsággal, igei erősítéssel jó indulunk. Töltekezzünk, hogy legyen miből adnunk!

Igehirdetés
1995. december 25-én Budavárán
a Magyar Rádió közvetítésében
Máté 1, 18-25

Keresztyén Gyülekezet, kedves Testvéreim, itt a budavári emploban s szerte az országban a rádiókészülékek mellett!

A karácsonyi előkészületek embert próbáló hajszája után ánk köszöntött az ünnep csendje és nyugalma. Úgy tűnik, mintha az ember készítené a karácsonyt. Tömegek tarka kavaládja az üzletekben, nyugtalan utasok autóbuzszon és a metrón. Mintha csak népszámlálás lenne... Mi inkább a csomagokat zámoljuk, nehogy valaki kimaradjon a sorból. Kényelmetlen volna, s szeretetlenségről árulkodna...

Az ember készíti a karácsonyt? Szemlátomást igen. Mi gondoljuk ki leleményes fantáziával, melyik családtagunk minék rül igazán. Miénk a fáradság gyötrelme, a vásárlás kényelnetlensége, a zsebtolvajok veszélyének félelme is.

Az ember készíti a karácsonyt? Szemlátomást igen. Reklárok özöne tájékoztat vagy félrevezet. Mások meggazdagodási ágának csapdáiba esünk, vagy éppen hajléktalan honfitársaink indítanak az irgalmasság gyakorlására valamelyik utcaszögtnél. Mercédeszen száguldók gazdagszegénysége és kopott ruhában, lyukas cipővel kolduló gyermek látványa egyszerre zánalomraméltó lesz. Lesz-e karácsonyi örömünk?

Az ember készíti a karácsonyt? Valójában aligha. Ha Istenünk nem szánta volna el magát, ha Ő nem küldi világunkba megszületött Fiát, ma is a lenyugvó és felkelő Nap pogány ünneget emlegetnénk.

Isten cselekedett értünk karácsonykor, ezért ünnepelünk. Ő ajándékozott meg minket Jézussal, azért hálából mi is egymást megajándékozhatjuk. Ő előbb szeretett minket, hogy mi s a szeretet jelét küldjük egymásnak.

Igénk Máté evangelista tanúságtétele. Zsidó háterű olvasóinak szánja írását. Egyszerű, korrekt közlés Jézus Urunk születéséről. Négy sarokköve van sajátos bizonyágtételének. Meggyőződéssel szól arról, hogy a megszületett Jézus személyében Isten Szabadítót szánt a világnak. Az írásmagyarázó felvezetésével hivatkozik Ézsaiás próféta ígéretére: Mária gyermeke Immánuelnek is neveztetik, ami annyit tesz, Isten velünk van, s nem ellenünk. Az őszinteség igényével feltárja József első vívódását is. Teherbe esett áldott állapotban levő jegyét titokban kívánta volna elbocsátani, mert ha reá bizonyosított volna, hogy Mária őt megcsalta, akkor halálbüntetést is kiszabhattak volna reá. Valós krízishelyzet, amelyben József a legemberségesebb megoldást kívánta választani. A korabeli zsidóknál a jegyesség a házassággal azonos értékű életközöségnek számított. Ezért ilyen szigorú hűtlenség esetén a büntetés.

E kritikus feszültség feloldását maga Isten végzi el. Ő adja a útát, hogy ami Máriával történt, nem ember akarta vagy elteljesülése, hanem Isten szándéka. Ahogy Isten teremtő hatalma hozta létre a világot, ahogy teremtő szeretetéből indult el az első élet, akként szíve szándékát és isteni nagyságát jelzi, hogyan indul el a világ Megváltójának élete a földgolyón. Ezt tényként nevezi Máté Szent Lélektől fogantatásnak.

Hajoljunk most az Ige fölé, s talán megtörténik velünk az a csoda, hogy Máté evangelista karácsonyi tanúságtételén keresztül nekünk is üzen mennyei Gazdánk.

I. Karácsony örömteli ténye: Szabadítót küldött hozzánk az Isten

Jézus neve Szabadítót jelent. Jézus személye valóban Szabadító. Nem csupán születése, hanem egész élete szabadító cselekedet. Ezért jön a világra, tanít hatalommal, gyógyít szeretettel, meghal ártatlanul, s feltámad Istenünk szándékának igazolásaként.

Münchenben a régi Pinakothek Múzeumban egy különös művészi alkotás látható. A kép bal alsó sarkában térdel Mária. A jobb felső sarokból hatalmas fénynyaláb érkezik, amelynek torkolatában Mária feje fölött galamb leng, mint a Szent Lélek szimbóluma, s a kép közepén a hatalmas kereszt, Isten szabadításának helye. A festő így kapcsolja egybe Isten mentő szándékát a karácsony és nagypéntek történetében.

Hogyan szabadít meg Jézus?

Lehet, hogy életünk megrendítő eseményének fájdalmas pillanatában vesszük Őt észre. Lehet, hogy eddigi életünk elrontott döntéseinek mélységéből, cselekedeteink megutált múltjából kiáltunk hozzá. Lehet, hogy intellektuális belátás útján fedezzük fel emberi tisztaságát, személyének gazdagságát és szabadító erejét.

Mitől szabadít meg a karácsonykor született Jézus?

Megszabadít Isten-nélküliségünkben. A modern ember ateistának vallotta magát. Tagadta Isten létét. A postmodern ember nemcsak tagadja, de nem is tudja felfedezni Istent és tetteit – állítják sokan. Annyira elszabadultak a gonosz indulatok, elszállt az adott szó becsülete, és oly mértékig kiszámíthatatlana az élet, hogy ez már maga a pokol. Így írta fel egy fiatal a főváros egyik aluljárójának a falára. A pokolban pedig nincs jelen az Isten. Isten magára hagyta világunkat, hadd lássa az ember, hová jut ön maga erejéből, vétkeivel, gonosz indulataival, hullámzó érzelmeivel és önző akaratával. Isten nélküli tehát ez a világ? Igaz-e ez az okfejtés? Karácsony ténye ellentmond az ember okoskodásának. Mert Jézus megszületett, Isten titokzatos világából földünkre érkezett, Benne az Isten lakozik közöttünk. A mennyet hozta a földre és nem a poklot. Rajtunk múlik, mivé tesszük otthonunkat. Pokollá, ahol nem szeretünk már élni, vagy Jézus megszabadít önző vágyainktól, eloltja gonosz indulataink tüzeit, csendesíti szertelen érzelmeinket és megvilágosítja értelmünket szavai komolyan vételére. S akkor, ha nem is könnyű, de érdemes és szép élni.

Mitől szabadít meg a karácsonykor született Jézus?

Megszabadít félelmeinkből. Józsefet is szorongatta a félelem. Istenfélő igaz embernek vallotta magát. Nem akart az Úr törvénye ellen vétetni. Szorongva gondolt arra, ha Mária a Messiás anyja, miként lehet az ő házastársa. A mi félelmeink napjainkban másból erednek. A holnap kiszámíthatatlansága, munkahelyünk bizonytalansága, egészségünk romlása, gyermekeink és unokáink életéért való aggodás, országunkban egyre szaporodó erőszakosportosulások számának növekedése félelmeink forrása.

Mit tehetünk? – Amint József tette, mi is hallgatunk s figyelünk az Isten hangjára. Ne félj! hangzott egykor, s igaz ma is. Bombariadók árnyékában és sztrájkra hívó szó hangorkánjában ne félj vállalni az életet, ne félj vállalni a családot, ne félj vállalni gyermeket, ne félj vállalni új foglalkozást, mert pályamódosításra kényszerít az élet. Ne félj vállalni közhivatást, mert megbízható emberekre szükség van a postmodern társadalomban is. Ne félj, mert Jézus, a félelmeiktől Szabadító megszületett. Mellettem van.

Mitől szabadít meg a karácsonykor született Jézus?

Magányunkból is megszabadít. Nemcsak öregszik, magányosodik is társadalmunk. Nemcsak egyre kevesebb gyerek születik, de egyre több az egyedülélő, olyan, akinek nincs már senkije. Szerettei előre mentek az örökkévalóságba, vagy a tengerentúl élnek. Bérházak betonrengetegekben ismeretlenként telnek napjaik. S még karácsonykor sem nyit rájuk ajtót senki.

Mások kórházak betegágyán hallgatják ezt az istentiszteletet, szorongva, hogy mit mutat majd a diagnózis, s gyógyulást hoz-e az újesztendő életükben.

Gyakran egészségesen is úgy megyünk el egymás mellett, mint hatalmas folyamok utazó hajói. Egyik sem sejtí a bársonyfekete éjszakában, mi rejtőzik a másik sötét sziluettje mögött. Fegyver vagy gyógyszer? Kenyér vagy kábítószer? Ha nem nyílik szívünk, nem ébred bizalmunk, s néma marad az ajkunk a másik előtt, biztosan ránk borul a magány riasztó éjszakája. Pedig igaza van Bonhoeffernek, a mártír teológusnak, hogy nincs boldogítóbb érzés, mint átélni, a másik ember számára jelentek valamit.

Mindenkinek hirdetjük itt e templomban s a rádióhallgatóknak, minden magányosnak prédikáljuk a karácsonyi örömhírt. Jézus azért született, hogy ott legyen otthonunkban, ott legyen velünk a betegágyon, ott legyen életünk hajnalán, de életünk alkonyán is társként, lelki társként, Szabadító a magányban. Engedjük magunkat megajándékozni Jézussal, és akkor senki nem lehet egyedül a Földön (Tilde Stein).

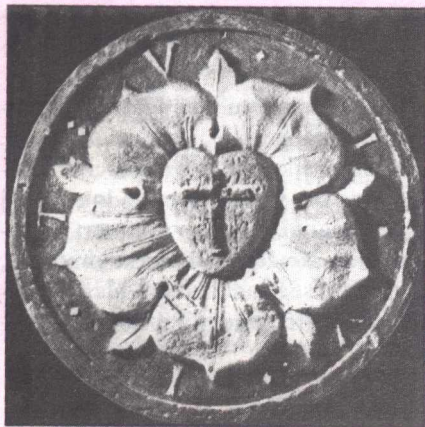
Hadd említsem meg rögtön, sokszor mi magunk tesszük magunkat magányossá. Ezért amikor még fizikai erőnk engedi, keressük emberek társaságát, Jézus híveinek megbízható közösségét, a gyülekezetet. Társakra s testvérekre találhatunk. Jézus valóban megszabadít magányunkból s társtalanságunkból.

II. Karácsony örömteli ténye: Velünk az Isten, s nem ellenünkre.

Velünk van sorsunk ismeretlen tájakon átvezető ösvényein. – Máriának és Józsefnek is rejtélyes volt Isten útvezetése. Egyikük sem sejtette, mit gondol velük az Isten. Tudtak ráfigyelni és készek voltak engedelmessé válni. – Életutunk éppúgy tartogat meglepetéseket, – olykor kellemeseket, máskor félelmeteseket – amint ezt a régi idők emberei életében is látjuk. Lehet döntéseink következményeivel számolni, szükséges cselekedeteinket megfontolni. Istent azonban nem lehet életünkből kihagyni. Ő jelentkezik, s bemutatkozik. Figyeljünk kopogtatására s legyünk készek hallgatni rá. Velünk van Ő, s nem ellenünkre sorsunk ismeretlen ösvényein.

Velünk az Isten kríziseink gyötrelmes, lázrózsás óráiban. –

Egykor József számára akkor vált kritikussá a helyzet, amikor rádöb-bent Mária állapotára. Egyszerre lett megkérdőjelezetté kettőjük viszonya és döntési lehetősége. Válságos pillanatok mindannyiunkat utolérnek. Mit tegyünk, ha megromlott kapcsolatunk házastársunkkal, családjunkkal vagy munkatársainkkal. Melyi-

künk a hibás, kérdezzük. Rendszerint mindkét fél elmarasztalható. Emberi természetünk romlottsága, kiélezett helyzete megpróbált, vibráló idegek egyaránt nehezítik a döntést. A kis jelzés arról, hogy egy kapcsolat szakítópróba előtt áll. Ahogy József nem szalasztotta el az Istenre figyelést, akké nem tehetjük meg mi sem, hogy ne figyeljünk az Ő hangjára. Velünk van Ő, s nem ellenünkre.

Velünk van Isten üdvösségünk csillagóráin. Karácsony azért vált egyetemes ünneppé a világon, mert a betlehemi éjszaka új korszak kezdődött. Isten örök szándéka valósult meg. Ki nyörtült az emberiségen.

Méltán írja Stefan Zweig: „A világon milliónyi látszólag telmetlen órának kell leperegnie, mielőtt egy valóban történelmi óra, az emberiség egyetlen csillagórája elkövetkeznék. Jézus születése ilyen csillagóra volt.” Nemcsak azért, mert a Jupiter és a Szaturnusz együttállásából sugárzó csillagfény vezette a bölcs tudósokat a betlehemi jászolhoz, hanem azért, mert ez a csillagfény üdvösségünk fénye is.

Jan de Beer 1520-ból származó karácsonyi festménye mintha csak itt a Bécsi kapu téren készült volna. A hatalmas várkapu felső boltívén angyalok zengik a karácsonyi glóriát. Előre lépések s egyszerű emberek egyaránt igyekeznek a kapun át a templomba. Az eddig észrevétlen Mária imára kulcsolt kezével csodálja gyermekét, József pedig égő gyertyával a kezébe ámulva néz a fényárban csendesen pihenő Jézusra. A kép bal oldalán korabeli ruhában éneklő, fuvolózó ifjak, s a távolban lobogó pásztortűz. De minden tekintet a középen látható gyermek Jézusra figyel. Az imádat, az áhitat, a hódolat csendőrángat ez, vagy talán méginkább üdvösségünk csillagórája. A festmény elgondolkasztató.

Talán nekünk is többször kellene megállnunk a gyermek Jézus jászolbölcsője előtt. Talán nekünk is többször kellene ünnepelni, imádkozni és énekelni. Talán nekünk is többször kellene ámulattal, imádatlall és hódolattal Reá nézni. S a csillagóra fénye s melege átjárná szívünket.

Őszintén biztat erre Juhász Gyula költőnk is:

*Oh, emberek gondolatok ma rá
Augustus Caesar birodalma elmúlt
Az ég és föld elmúlnak, de a jászol
Szelid világa mindent túlragyog.*

Karácsony: az Isten cselekszik – értünk, bennünk és velünk. Hogy szebb legyen a föld, boldogabb az emberi élet, s növekedjen az üdvözülők száma. Köztük kell lennünk nekünk is!

D. Szabik Imre
püspök

NÁZÁRET A MÁTRÁBAN

A Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület Bagolyirtáson lévő Názáret-üdülőtelepén május 1-től október 1-ig szeretettel vár gyülekezezeze ifjúsági csoportokat csendesnapokra.

A 80 személyes templomhoz csatlakozó épületszárny 20-25 fiatalnak biztosít turista-szintű elhelyezést (kis konyha, női-férfi mosdók melegvízes zuhanyozókkal, WC-k). Emellett sátorozásra is van lehetőség. A programok tervezését, az izeszolgáltatásokat, valamint a felelős felügyeletet a csoportot vezető lelkésztől kérjük. Üdülőnket felajánljuk nagycsaládok részére és olyan gyülekezeti tagoknak is, akiknek egészségük érdekében magaslati levegőre van szükségük. Étkezésről mindenkinek magának, illetve a csoport vezetőjének kell gondoskodnia. Üdülőnk támogatására fejenként, naponként 250 Ft adományt kérünk, ami a szociális helyzettől függően mérsékelhető. A jelentkezéseket érkezési sorrendben soroljuk be. Jelentkezni és érdeklődni lehet Madoesai Miklós címén: Bp. 1015 Ostrom u. 15. T: 201-72-10.